

KATECHEZE
PAPEŽE FRANTIŠKA
O MODLITBĚ

6. 5. 2020 – 16. 6. 2021

Převzato ze stránek Vatikánského rozhlasu

1. Tajemství modlitby

Katecheze papeže Františka z 6. května 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Mk 10,46-52)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnes začínáme nový cyklus katechezí na téma *modlitba*. Modlitba je dech víry a její nejvlastnější výraz. Jako *zvolání* stoupající ze srdce toho, kdo věří a svěřuje se Bohu.

Připomeňme si příběh o Bartimaiovi, postavě z evangelia (srov. Mk 10, 42-52 a par.), která - přiznám se - je mi ze všech nejsympatičtější. Byl slepý, seděl a žebral u cesty na okraji svého města, Jericha. Není bezejmennou osobou, má obličej a jméno: Bartimaios, tzn. „syn Timaův“. Jednoho dne slyšel, že půjde kolem Ježíš. Jericho bylo vskutku křižovatkou lidí, kteří jím neustále procházeli, buď poutníků či obchodníků. Bartimaios se tedy usadil a učinil vše, co mohl, aby se setkal s Ježíšem. Spousta lidí si přála totéž. Vzpomeňme Zachea, který vylezl na strom, a mnoho dalších, kteří chtěli spatřit Ježíše.

Tento muž se v evangeliích prezentuje křikem svého hlasu. Nevidí, neví, zda se Ježíš nachází blízko či daleko, ale poznává to podle zástupu, který se rozrůstá a blíží. On je však naprosto sám, nikdo se o něho nestará. A co učiní Bartimaios? Volá a křičí. Užívá jedinou zbraň, kterou má, totiž hlas. Zvolá: »Synu Davidův, Ježíši, smiluj se nade mnou!« (v.47). A tak volá pořád.

Jeho opakované výkřiky vadí, působí nevychovaně, takže jej mnozí okřikují, aby zmlknu: „Chovej se způsobně. Nech toho!“ Bartimaios však nemlčí, ba dokonce křičí ještě víc: »Synu Davidův, Ježíši, smiluj se nade mnou!«. Je to krásná zarputilost těch, kteří hledají milost a tlukou na dveře, na Boží srdce. On tluče svým křikem. Výraz „Synu Davidův“ je velice příznačný. Označuje Mesiáše, vyznává Mesiáše. Je to vyznání víry, vycházející z úst muže všemi opovrženého.

A Ježíš jeho křiku naslouchá. Bartimaiova modlitba se dotýká Jeho srdce, Božího srdce, a otevírá mu dveře spásy. A Ježíš si jej nechá zavolat. On tedy vstane, a ti, kteří mu před chvílí říkali, ať zmlkne, jej nyní přivádějí k Mistrovi. Ježíš s ním rozmlouvá a žádá, aby vyjádřil svoje přání. Toto je důležité! Tehdy se křik stává prosbou: »Mistře, ať vidím!« (v.51).

Ježíš mu řekne: »Jdi, *tvá víra tě zachránila*« (v.52). Rozpoznává v bezbranném a opovrhovaném ubožákovi veškerou moc jeho víry, přitahující Boží smilování a moc. Víra jsou dvě pozvednuté ruce a hlas, který voláním prosí o dar spásy. Katechismus říká: „Pokora je základem modlitby“ (*Katechismus katolické církve*, 2559). Modlitba se rodí ze země, latinsky *humus*, odkud pochází slovo *humilis* – pokorný. Pochází z naší nedostatečnosti, z naší žízne po Bohu (srov. *tamt.*, 2560-2561).

Víra, jak jsme viděli u Bartimaia, je voláním. Nevíra dusí toto volání. Lidé, kteří ho okřikovali, aby mlčel, nebyli věřící. Měli jakýsi druh omerty. Víra je protest proti strádání, jehož důvod neznáme. Nevíra se spokojuje se situací, do níž jsme upadli. Víra je naděje, že budeme spaseni. Nevíra je uvykání zlu, které nás tísní.

Drazí bratři a sestry, začínáme tento cyklus katechezí Bartimaiovým zvoláním, protože v jeho postavě je zřejmě vepsáno všechno. Bartimaios je vytrvalý muž. Měl kolem sebe lidi, kteří mu vysvětlovali, že volání je zbytečné a pokřikování zůstane bez odpovědi, protože ruší, a je třeba s tím přestat. On však nezůstal zticha. A nakonec dosáhnul, čeho si přál.

V srdci člověka je hlas, který je silnější než jakákoli opačná argumentace. Všichni máme tento hlas v sobě. Hlas, který se ozývá spontánně, bez něčího rozkazu. Hlas, který se ptá po smyslu naší pozemské pouti, zejména nacházíme-li se v temnotě: „Ježíši, smiluj se nade mnou.“ Krásná je tato modlitba.

Nejsou snad tato slova vepsána do veškerého stvoření? Všechno vyzývá a prosí, aby tajemství smilování dosáhlo svého definitivního naplnění. Nemodlí se jenom křesťané. Ti pouze sdílejí prosebné volání se všemi ostatními muži a ženami. Tento horizont lze však ještě rozšířit. Pavel říká, že »celé tvorstvo zároveň sténá« (*Řím 8,22*). Umělci často interpretují toto tiché volání tvorstva, které dřímá v každém tvorů a vyjevuje se zejména v srdci člověka, protože „člověk je Boží žebrák“ (*KKC*, 2559). To je nádherná definice člověka: Boží žebrák.

2. Křesťanská modlitba

Katecheze papeže Františka z 13. května 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Žl 63,2-5.9)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnes přistoupíme k druhé katechezi cyklu, věnovaného modlitbě, který jsme zahájili minulý týden.

Modlitba patří všem, tedy lidem každého náboženského vyznání a pravděpodobně i těm, kteří nevyznávají žádné. Modlitba se rodí ve skrytu nás samotných, v onom vnitřním místě, které duchovní autoři často nazývají

„srdce“ (srov. *Katechismus katolické církve*, 2562-2563). Modlitba v nás tedy není něčím periferním, naší druhotnou a marginální schopností, nýbrž nejintimnějším tajemstvím nás samotných. Toto tajemství se modlí. Modlí se emoce, ale nelze říci, že modlitbou jsou jenom emoce. Modlí se inteligence, ale modlitbou není jen intelektuální úkon. Modlí se tělo, ale s Bohem je možné mluvit i v plné invaliditě. Modlí se tedy celý člověk, pokud se modlí jeho „srdce“.

Modlitba je rozlet, zvolání, jež nás přesahuje; rodí se v našem nitru a vyklání, protože teskní po setkání. Toto je třeba zdůraznit: stesk po setkání. Tato nostalgie je víc než potřebou, více než nezbytností, je cestou, steskem po setkání. Modlitba je hlas tápajícího „já“, snažícího se dopátrat jednoho „Ty“. Toto setkání mezi „já“ a „Ty“ nelze uskutečnit na počítačích. Je to lidské setkání, a nezřídka tápání s cílem nalézt „Ty“, hledané mým „já“.

Křesťanská modlitba se však rodí ze zjevení: „Ty“ nezůstalo zahaleno tajemstvím, nýbrž navázalo s námi vztah. Křesťanství je náboženství, které nepřetržitě slaví Boží „zjevení“, tedy epifanii. První svátky liturgického roku slaví tohoto Boha, který nezůstává skryt, nýbrž nabízí lidem svoje přátelství. Bůh zjevuje svoji slávu chudobou v Betlémě, rozjímáním mudrců, křtem v Jordánu, zázrakem na svatbě v Káni. Velkolepý Prolog Janova evangelia končí tímto shrnutím: »Boha nikdo nikdy neviděl. Jednorozený Bůh, který spočívá v náručí Otcově, ten o něm podal zprávu« (*Jan 1,18*). Ježíš nám zjevil Boha.

Křesťan navazuje modlitbou vztah k Bohu, který má laskavou tvář a nechce nahánět lidem strach. Toto je první charakteristika křesťanské modlitby. Odedávna byli lidé zvyklí přistupovat k Bohu poněkud bázlivě, trochu ustrašení před tímto fascinujícím a úděsným tajemstvím; zvykli si prokazovat Bohu úctu servilně jako poddaný, jenž nechce být neuctivý vůči svému pánu. Avšak křesťané se k Němu odvažují obracet důvěrným oslovením „Otče“. Ježíš používá ještě důvěrnějšího slova: tatínek.

Křesťanství odstranilo ze vztahu k Bohu jakýkoli feudální akcent. V pokladu naší víry se nevyskytují výrazy jako „nevolnictví“, „otročství“ či „vazalství“, nýbrž slova jako „smlouva“, „přátelství“, „příslib“, „společenství“, „blízkost“. Ve své obsáhlé promluvě na rozloučenou s učedníky Ježíš říká: »Už vás nenazývám služebníky, protože služebník neví, co dělá jeho pán. Nazval jsem vás přáteli, protože vám jsem oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce. Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a určil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek a váš užitek aby byl trvalý. Potom vám Otec dá všechno, oč ho budete prosit ve jménu mém« (*Jan 15,15-16*). To je jakýsi bílko šek: „Dám vám všechno, oč budete prosit Otce v mém jménu.“ Zkusme to!

Bůh je přítel, spojenec, ženich. Modlitbou s Ním lze navázat důvěrný vztah, a Ježíš nás v modlitbě Otče náš opravdu naučil obracet se k Němu řadou proseb. Boha můžeme prosit o všechno, o všechno; vysvětlit všechno a vypovědět všechno. Nezáleží na tom, pociťujeme-li ve vztahu k Bohu svoje nedostatky. Nejsme dobrými přáteli, nejsme vděčnými dětmi, nejsme věrnými manželi. On nás miluje nadále. Ježíš to dokazuje definitivně na Poslední večeři, když říká: »Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá« (*Lk 22,20*). Tímto gestem ve večeřadle Ježíš předjímá mysterium Kříže. Bůh je věrný spojenec. Pokud lidé přestanou milovat, On miluje dále, třebaže Jej láska vede na Kalvárii. Bůh je stále u dveří našeho srdce. Čeká. Čeká, že otevřeme. Někdy zaklepe, ale není dotěrný, čeká. Bůh s námi má trpělivost, která je otcovská, jako tatínek, který nás má rád. A řekl bych, že je to trpělivost tatínka i maminky. Je stále nablízku našemu srdci, a když zaklepe, činí tak jemně a laskavě.

Zkusme se všichni takto modlit, vstupme do tajemství Smlouvy. Svěřme se modlitbou do milosrdných rukou Boha, dejme se prostoupit tajemstvím blaženosti, jímž je život Trojice, považujme se za pozvané, kteří si nezaslouží takovou poctu. A říkejme Bohu v úžasu modlitby: copak Ty znáš jenom lásku? Bůh nezná nenávidět. Je nenáviděn, ale nezná nenávidět. Zná pouze lásku. K tomuto Bohu se modlíme. Toto je žhnoucí jádro každé křesťanské modlitby. Bůh lásky, náš Otec, který nás očekává a doprovází.

3. Tajemství Stvoření

Katecheze papeže Františka z 20. května 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Žl 8,4-5.10)

Draží bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme v katechezi o modlitbě, a to rozjímáním o *tajemství Stvoření*. Život, pouhý fakt, že existujeme, otevírá lidské srdce modlitbě.

První stránka Bible se podobá velkolepému chvalozpěvu díků. Příběh Stvoření je rytmizován refrény, které neustále podtrhují dobrotu a krásu všeho, co existuje. Bůh svým slovem volá k životu a všechno začíná existovat. Slovem odděluje světlo od tmy, střídá den a noc, mění roční období, otvírá paletu barev rozmanitostí rostlin a živočichů. V těchto překypujících hvozdech, jež rychle přemáhají chaos, se jako poslední ukazuje člověk. Toto zjevení vzbuzuje přemíru plesání, které zvětšuje zadostiučinění i radost: »Bůh viděl všechno, co udělal, a hle – bylo to velmi dobré« (*Gn 1,31*). Dobré, ale i krásné. Je vidět krásna veškerého stvoření!

Nádhera a mysterium Stvoření rodí v lidském srdci prvotní hnutí, které podněcuje k modlitbě (srov. *KKC*, 2566). Tak praví osmý žalm, který jsme slyšeli na úvod: »Když se zahledím na tvá nebesa, dílo tvých prstů, na měsíc, na hvězdy, které jsi stvořil: „Co je člověk, že na něho myslíš, co je člověk, že se o něho staráš?“« (Žl 8,4-5). Žalmista rozjímá o tajemství existence kolem sebe a nad sebou vidí hvězdné nebe, které nám dnešní astrofyzika ukazuje v celé jeho nezměrnosti, a táže se po záměru lásky, jež za tak mohutným dílem musí být! A čím je v tomto nedozírném prostoru člověk? „Téměř ničím,“ říká jiný Žalm (srov. 89,48): bytostí, která se rodí a umírá, křehkým stvořením. A přece, ve vesmíru je lidská bytost jediným stvořením, jež si tuto tak překypující krásu uvědomuje. Neopatrná bytost, která se rodí a umírá, dnes je a zítra není, ale jediná, která si je toho vědoma. My jsme ti, kdo si tuto nádheru uvědomují.

Modlitba člověka těsně souvisí s pocitem *úžasu*. Velikost člověka je infinitezimální v porovnání s dimenzemi vesmíru. I jeho největší výdobytky vypadají jako maličkost... Člověk však není nicota. V modlitbě se mocně osvědčuje milosrdenství. Nic neexistuje náhodou: tajemství veškerenstva spočívá ve vlídném pohledu, který někdo skříží s tím naším. Žalm prohlašuje, že jsme učiněni jen o málo menšími než Bůh a byli jsme korunováni ctí a slávou (srov. Žl 8,6). Vztah k Bohu je velikostí člověka, jeho intronizací. Přirozeně jsme téměř nic, ale povoláním jsme potomci velikého Krále!

To je zkušenost, kterou učinili mnozí z nás. Pokud běh života s jeho všemi hořkostmi někdy hrozí udusit v nás dar modlitby, stačí pohlédnout na hvězdné nebe, zapadající slunce, květ... aby byla znovu zažehnuta jiskra díků. Možná, že tato zkušenost tvoří základ prvních stran Bible.

Když tento velkolepý biblický popis Stvoření vznikal, neprožíval izraelský lid šťastné dny. Nepřátelská mocnost okupovala zemi, mnozí byli deportováni a ocitli se v Mezopotámii jako otroci. Nebyla už vlast, ani chrám, ani sociální a náboženský život, nic.

A přece, právě velkým příběhem Stvoření začal někdo znovu objevovat důvody díků a chválit Boha za život. Modlitba je prvotní silou naděje. Když se modlíš, naděje sílí a rozvíjí se. Řekl bych, že modlitba otevírá brány naděje. Naděje existuje, ale svojí modlitbou jí otvíráš dveře. Vždyť lidé, kteří se modlí, opatrují základní pravdy. Jsou těmi, kdo opakují především sobě a potom všem ostatním, že tento život je navzdory všem námahám, zkouškám a těžkostem plný podivuhodné milosti. A jako takový je třeba vždycky jej bránit a chránit.

Muži a ženy, kteří se modlí, vědí, že naděje je silnější než malomyslnost. Věří, že láska je mocnější než smrt a jednoho dne bude zajisté triumfovat, třebaže nevíme kdy a jak. Tvář modlících se mužů a žen září, protože i v těch nejtemnějších dnech nepřestávají být osvětováni sluncem. Modlitba tě osvěcuje. Prozařuje tvoji duši, tvoje srdce i tvoji tvář, i v těch nejtemnějších a nejvíce bolestných dobách.

Všichni jsme nositeli radosti. Pomysleli jste na to? Že jsi nositelem radosti? Anebo raději přinášíš špatné zprávy, jež sklíčuji. Všichni jsme schopni přinášet radost. Tento život je darem, který nám daroval Bůh, a je příliš krátký, než aby byl spotřebováván smutkem a hořkostí. Chvalme Boha, buďme prostě spokojeni, že jsme. Pohleďme k veškerenstvu, pohleďme na krásu i na svoje kříže a řekněme: „Ty existuješ, učinil jsi nás pro Sebe.“ Vnímat onen neklid srdce, který mne vede, abych vzdával Bohu díky a chválu. Jsme potomci velikého Krále, Stvořitele, a jsme schopni přechít ve stvoření Jeho podpis. Stvoření, o které se dnes nestaráme, však nese podpis Boha, který ho učinil z lásky. Pán ať nám umožní stále hlouběji to chápat a přivádí nás k projevu díků. Děkování je krásnou modlitbou.

4. Modlitba spravedlivých

Katecheze papeže Františka z 27. května 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Žl 17, 1-3.5)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnešní katechezi věnujeme *modlitbě spravedlivých*.

Záměr, který má s lidstvem Bůh, je dobrý, ale v našem každodenním životě zakoušíme výskyt zla. První kapitoly knihy Geneze popisují postupné šíření hříchu v lidských dějinách. Adam a Eva (srov. Gn 3,1-7) pochybují o laskavých úmyslech Boha a domnívají se, že mají co do činění se žárlivým božstvím, které překáží jejich štěstí. Z toho plyne vzpoura: už nevěří ve velkomyslného Stvořitele, který touží po jejich štěstí. Jejich srdce podléhá pokušení Zlého a propadá blouznění všemohoucnosti: »Budeme-li jíst z toho stromu, budeme jako Bůh« (srov. v.5). Toto je pokušení, to je ambice, jež se vtírá do srdce. Zkušenost však vede opačným směrem: otevrou se jim oči a poznají, že jsou nazí (v. 7), bez ničeho. Nezapomínat, že pokušitel je špatný plátce, platí špatně.

Zlo se v druhé lidské generaci stává ještě pronikavější, mocnější, jak je patrné z příběhu Kaina a Ábela (srov. Gn 4,1.16). Kain, ač prvorozený, závidí bratrovi a vidí v něm soupeře, který ohrožuje jeho prvenství. V jeho srdci se usídí zlo, a Kain jej nedovede ovládnout. Zlo začíná v srdci, kam vnáší myšlenky, které na druhého hledí

zle a podezřívavě. A tak se příběh prvního bratrství končí vraždou. Myslím dnes na lidské bratrství... války, které jsou všude...

V Kainově pokolení se rozvíjejí řemesla a umění, ale také násilí, což nachází výraz v Lamechově zlověstném popěvku, který zní jako píseň pomsty: »Zabij muže, abych pomstil svou ránu, a jinocha, abych pomstil svou podlitinu [...] Měl-li být Kain pomstěn sedmkrát, Lamech bude pomstěn sedmasedmdesátkrát« (Gn 4,23-24). Pomsta: „Udělal jsi, zaplatíš!“. To však neříká soudce, říkám to já sám. Sám ze sebe dělám soudce situace. A tak se zlo šíří jako olejová skvrna, až se zmocní všeho: »Hospodin viděl, že je mnoho lidské špatnosti na zemi a že veškeré myšlení a snažení lidských srdcí stále jen směřuje ke zlému« (Gn 6,5). Velkolepé obrazy potopy světa (kap. 6-7) a Babylónské věže (kap.11) vyjevují, že je zapotřebí nového začátku, jakéhosi nového stvoření, které bude dovršeno v Ježíši Kristu.

A přece zachycují tyto první stránky Bible také jiný, méně nápadný, mnohem skromnější a bohabojný příběh vynahrazující naděje. Třebaže se skoro všichni chovají zvráceně a vytvářejí z nenávisti a dobývání hybnou sílu lidských dějin, existují také lidé, schopní upřímně se modlit a psát lidské dějiny jiným způsobem. Ábel přináší Bohu oběť prvotin. Po jeho smrti mají Adam a Eva třetího syna, Seta, z něhož se narodí Enoš (což znamená „smrtelný“), a je psáno: »Tehdy se začalo vzývat Hospodinovo jméno« (Gn 4,26). Potom se objevil Henoch, který »chodil s Bohem« a kterého Bůh vzal do nebe (Gn 5,22.24). A nakonec je tu příběh Noeho, spravedlivého muže, který »chodil s Bohem« (Gn 6,9) a před nímž Bůh pojal záměr zahubit lidstvo (srov. Gn 6,7-8).

Z četby těchto příběhů vyvstává dojem, že modlitba je hrází, útočištěm člověka před přívalem zla, jež ve světě narůstá. Aby bylo jasno, modlíme se také, abychom byli chráněni před námi samotnými. Je důležité modlit se: „Pane, prosím tě, chraň mne přede mnou samotným, před mými ambicemi a náklonnostmi.“ Lidé modlitby na prvních stránkách Bible jsou tvůrci pokoje. Autentická modlitba je totiž zbavena násilnických pudů a obrací pohled k Bohu, aby přišel a ujal se péče o lidské srdce. V Katechismu čteme: „Tuto vlastnost modlitby prožívá množství spravedlivých ve všech náboženstvích“ (KKC, 2569). Modlitba kultivuje záhon v místech, kde je lidská nenávist schopna šířit jenom poušť. A modlitba je mocná, protože přitahuje Boží moc, která vždycky dává život. Bůh je Bohem života, obrozuje.

Svrchovanost Boha tedy prostupuje řetězcem mužů a žen, kteří jsou často ve světě neuznáváni nebo odsouváni stranou. Avšak svět žije a roste díky Boží síle, kterou tito jeho služebníci přitahují svojí modlitbou. Tvoří řetězec, který nijak nerámusí a zřídka se objevuje v titulcích zpráv, ale přece má značný význam pro navrácení důvěry světu!

Vzpomínám si na příběh jistého muže, jednoho předsedy vlády z minulosti, významného muže, který byl ateistou. Neměl náboženské citění, ale jako dítě slýchal babičku, jak se modlí, což mu utkvělo v srdci. A jednou, když na něho dolehla těžká chvíle, vyvstala mu v srdci vzpomínka na modlící se babičku. Začal se tedy modlit stejně jako ona a objevil Ježíše. Modlitba je vždycky řetězcem života. Množství mužů a žen rozsévá svojí modlitbou život. Modlitba - i ta nepatrná - rozsévá život, a proto je tolik důležité učit děti modlitbě. Působí mi bolest, když potkám děti, které se neumějí pokřizovat. Je třeba je naučit, jak se dělá znamení kříže, protože to je první modlitba. Je důležité naučit děti modlitbě. Potom možná pozapomenou, vydají se jinou cestou, ale první modlitby osvojené v dětství zůstávají v srdci, protože jsou zárodkem života, setbou dialogu s Bohem.

Putování Boha v Božích dějinách vedlo skrze lidi oddané modlitbě, procházelo oním „zbytkem“ lidstva, který se nepřizpůsobil zákonu silnějšího, ale prosil Boha, aby konal divy, a zejména proměňoval naše srdce z kamene v srdce z masa (srov. Ez 36,26). Modlitba otevírá dveře Bohu, který naše nezřídka kamenné srdce proměňuje v srdce lidské. Je zapotřebí hodně lidskosti. S lidskostí jde modlitba dobře.

5. Modlitba Abraháma

Katecheze papeže Františka z 3. června 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Gn 15,1,3-6)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

V Abrahámově životě zazní znenadání jistý hlas. Tento hlas jej volá, aby se vydal na cestu, která vypadá nesmyslně. Vybízí jej, aby odešel ze svojí vlasti, oddělil se od svých rodinných kořenů a vydal se k nové, jiné budoucnosti. Všechno na základě jediného příslibu, jemuž lze pouze důvěřovat. Uvěřit příslibu není snadné, je k tomu zapotřebí odvahy. A Abrahám uvěřil.

Bible mlčí o minulosti prvního praotce. Logika věcí dovoluje předpokládat, že se klaněl jiným božstvům. Možná patřil mezi mudrce a věnoval se zkoumání hvězd a nebes. Pán mu totiž slíbil, že jeho potomstvo bude početnější než hvězdy na nebi.

Abrahám se dává na cestu. Naslouchá Božímu hlasu a důvěřuje Jeho slovu. Je důležité, že věří Božímu slovu. Jeho odchod dává zrod novému způsobu chápání vztahu k Bohu. Z tohoto důvodu je praotec Abrahám v různých duchovních tradicích – židovské, křesťanské a muslimské – považován za dokonalého Božího muže, který je s to podřídit se Bohu, ačkoli Jeho vůle působí dojemem strohosti, ne-li přímo nesrozumitelnosti.

Abrahám je tedy *mužem Slova*. Když mluví Bůh, stává se člověk příjemcem Jeho Slova a lidský život místem, ve kterém se ono Slovo dožaduje vtělení. Toto je v lidské religiozitě obrovská novost. Život věřícího začíná být chápán jako povolání, jako místo, kde se uskutečňuje příslib. Věřící se ve světě pohybuje ani ne tak pod tíží nějaké záhady, nýbrž silou příslibu, který se jednoho dne uskuteční. Abrahám uvěřil Božímu příslibu. Uvěřil a vydal se na cestu, aniž by věděl kam, jak praví list Židům (srov. *Žid* 11,8). Důvěřoval.

Četbou knihy Geneze objevujeme, že Abraham prožívá modlitbu v ustavičné věrnosti onomu Slovu, které mu během cesty pravidelně přichází na mysl. V souhrnu můžeme říci, že v Abrahámově životě se *víra stává dějem*. Víra se stává děním. Abrahám nás dokonce svým životem a příkladem učí cestě, na níž se víra stává dějinami. Bůh již není nazírán pouze v kosmických úkazech, jako vzdálený Bůh, který může nahánět hrůzu. Bůh Abrahámův se stává „mým Bohem“, Bohem mých osobních dějin, vede moje kroky a neopouští mne. Je Bohem mých dnů, druhem mých peripetií, Bohem prozřetelnosti. Kladu otázku sobě i vám: máme tuto zkušenost Boha? „Svého Boha“, který doprovází, Boha svých dnů? Máme tuto zkušenost? Přemýšlejme o tom trochu.

Tato Abraháмова zkušenost nachází svědectví také v jednom z neoriginálnějších textů dějin spirituality: *Memoriál* Blaise Pascala. Začíná takto: „Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův, nikoli Bůh filosofů a mudrců. Jistota, jistota. Cit. Radost. Pokoj. Bůh Ježíše Krista.“ Tento memoriál, napsaný na malém pergamenu, nalezeném po Pascalově smrti, zašitý v lemu jeho šatů filosofa, zachycuje nikoli intelektuální reflexi o Bohu, pojatou moudrým myslitelem, nýbrž živou zkušenost přítomnosti Boha. Pascal zaznamenává dokonce přesný okamžik, ve kterém onu skutečnost pocítil, když se s ní konečně setkal: večer 23. listopadu 1654. Bůh není abstraktní či kosmický. Nikoli. Je Bohem osoby, povolání, Bohem Abraháma, Bohem Izáka a Bohem Jakuba; jistotou, pocitem a radostí. „Abraháмова modlitba se vyjadřuje především činy: je to člověk mlčení, na každé zastávce staví oltář Pánu“ (*KKC*, 2570). Abrahám nestaví chrám, nýbrž osazuje cestu kameny, připomínajícími přejití Boha. Bůh překvapuje. Jako tehdy, kdy jej navštívil v podobě tří cizinců, které on i Sára vlídně přijímají a obdrží od nich předpověď narození svého syna Izáka (srov. *Gn* 18,1-15). Abrahámovi bylo sto let a jeho manželce asi devadesát let. A uvěřili, svěřili se Bohu, a Sára, jeho manželka počala. V takovémto věku! Toto je Bůh Abrahámův, náš Bůh, který nás doprovází!

Takto se Abrahám důvěrně seznamuje s Bohem; je schopen s ním také diskutovat, ale vždycky poctivě. Rozmlouvá s Bohem a diskutuje. Až k tomu nejvyššímu důkazu, kdy jej Bůh žádá, aby mu obětoval vlastního syna Izáka, syna svého stáří a jediného dědice. Tady Abrahám prožívá víru jako drama, jako tápavou chůzi ve tmě, pod nebem, na němž nyní chybějí hvězdy. I nám se často stává, že jdeme temnotou, leč s vírou. Sám Bůh zadržel Abrahámovu ruku, chystající se zasadit ránu, protože spatřil, že Abraháмова ochota je opravdu úplná (srov. *Gn* 22,1-19).

Bratři a sestry, učme se od Abraháma modlit se s vírou: naslouchat Pánu, kráčet, vést dialog, ba i diskutovat. Nemějme strach diskutovat s Bohem! Řeknu i věc, která se zdá poněkud heretickou. Často jsem od lidí slyšel: „Stalo se mi to a to, rozzlobil jsem se na Boha.“ – To je však také forma modlitby. Pouze dítě se totiž umí rozzlobit na tatínka a pak znovu jít za ním. Učme se od Abraháma modlit s vírou, vést dialog a diskutovat, ale vždycky s pohotovostí přijmout a splnit Boží slovo. Učme se mluvit s Bohem jako dítě se svým tatínkem, naslouchat, odpovídat, diskutovat. Avšak transparentně, jako dítě s otcem. Takové modlitbě nás učí Abrahám.

6. Modlitba Jakuba

Katecheze papeže Františka z 10. června 2020, knihovna Apoštolského paláce

(*Gn* 32,25-30)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme v naší katechezi o modlitbě. Kniha Geneze nám na životních osudech mužů a žen vzdálených dob umožňuje nahlédnout ty naše. Mezi patriarchy nacházíme muže, který z chytrosti učinil svoji nejlepší vlastnost: Jakuba. Bible vypráví o svízelném vztahu Jakuba s jeho sourozencem Ezauem. Od malička je mezi nimi rivalita, která nebude překonána ani později. Jakub je druhorozený syn – byli dvojčaty, ale podvodem se mu podaří vyhloubit na otci Izákovi požehnání, patřící prvorozenému (srov. *Gn* 25,19-34). Je to první z dlouhé řady Istí, kterých byl tento bezskrupulózní muž schopen. Již samo jméno „Jakub“ označuje někoho, kdo se neubírá přímými cestami, je prohnáný.

Před bratrem musí utéci pryč, ale v životě mu patrně všechno vychází. Je schopný podnikatel, velice zbohatne a stane se majitelem obrovského stáda. Svojí houževnatostí a trpělivostí se mu podaří oženit se s nejkrásnější

z Lábanových dcer, do níž se doopravdy zamiluje. Moderním slovníkem bychom řekli, že Jakub byl mužem, který se o sebe uměl postarat a svým důvtipem dokázal získat vše, co si přál. Něco však postrádá. Chybí mu živý vztah k vlastním kořenům.

Jednoho dne pocítil volání domova, svého rodiště, kde dosud žil Ezau, bratr, se kterým nikdy nevycházel dobře. Jakub se vydává na dlouhou cestu a s početnou karavanou a stády přichází až k potoku Jabok. Tady nám kniha *Geneze* podává pozoruhodný příběh (srov. *Gn 32,23-33*). Vypráví, jak patriarcha, poté co spolu s karavanou a velkým stádem přebrodí potok, zůstává o samotě na cizím břehu. A přemýšlí o tom, co jej druhý den čeká. Jak se k němu zachová jeho bratr Ezau, kterého obral o prvorozenectví? V Jakubovi víří myšlenky... A když se setmí, znenadání jej kdosi neznámý napadne a začne s ním bojovat. *Katechismus* k tomu podává vysvětlení: „Duchovní tradice církve viděla v tomto vyprávění symbol modlitby jako boje víry a vítězství vytrvalosti“ (*KKC, 2573*). Jakub zápasil celou noc, ale nedal se přemoci. Nakonec je přemožen, když mu protivník vykloubí kyčel, takže bude po zbytek života kulhat. Onen tajemný protivník se patriarchy zeptá na jméno a říká mu: »Už se nebudeš jmenovat Jakub – už nebudeš mužem, který nejedná zpříma, změní mu jméno, život i postoj. Říká mu, budeš se jmenovat - Izrael, protože jsi projevil sílu vůči Bohu i lidem a obstál jsi« (*Gn 32,29*). Také Jakub se tedy táže: »Sděl mi prosím své jméno«. Ten mu jej neřekne, ale zato mu požehná. A Jakub pochopí, že se setkal s Bohem »tváří v tvář« (srov. v.30-31).

Zápas s Bohem je metafora modlitby. Za jiných okolností prokázal Jakub schopnost vést s Bohem dialog a vnímat jeho přátelství a blízkost. Avšak oné noci z tohoto vleklého zápasu, ve kterém téměř podlehně, vychází Jakub proměněn. Dostává jiné jméno, jiný způsob života, jinou osobnost. Poprvé není tím, kdo má situaci ve své moci, chytrost mu není nic platná, už není stratémem a mužem, který se vším počítá. Bůh jej navrácí pravdě smrtelníka, který se třese a bojí. Poprvé nemá Jakub nic jiného, co by Bohu předložil, než svoji vlastní zranitelnost a bezmoc. A *tento* Jakub od Boha obdrží požehnání, s nímž přiběhá do zaslíbené země: zranitelný a zraněný, avšak s novým srdcem. (Kdysi mi jeden starý, dobrý muž - dobrý křesťan, ale hříšník, který měl velkou důvěru v Boha – řekl: Bůh mi pomůže. Nenechá mne samotného. Vstoupím do ráje jako kulhavý, ale vstoupím.) Předtím byl [Jakub] sebejistý, důvěřoval svojí chytrosti. Byl člověkem neprodyšným pro milost, vzdoroval milosrdenství. Nevěděl, co je milosrdenství. On byl tím, kdo poroučí, měl pocit, že milosrdenství nepotřebuje. Bůh však zachránil, co zahynulo. Dal [Jakubovi] pochopit, že je hříšníkem, který milosrdenství potřebuje, a zachránil jej.

Všichni máme nějaké noční setkání s Bohem, nějakou noc, temnotu, chvíle hříchu a dezorientace ve svém životě. Vždycky tam dochází k setkání s Bohem. On nás překvapí ve chvíli, kdy se nenadějeme a jsme nuceni být opravdu sami. Oné noci si v zápase s neznámým uvědomíme, že jsme pouze ubozí lidé a dovolím si říci: ubožáci. Avšak právě tehdy, kdy se cítím ubožákem, není třeba se bát, protože v té chvíli nám Bůh dá nové jméno, které obsáhne celý náš život, změní srdce a udělí nám požehnání, vyhrazené tomu, kdo se od Něho nechá proměnit.

Toto je tedy hezká pozvánka, abychom se nechali Bohem proměnit. On ví, jak to učinit, protože každého z nás zná. „Pane, Ty mne znáš“ – můžeme mu říci každý – „Ty mne znáš, Pane, proměň mne.“

7. Modlitba Mojžíše

Katecheze papeže Františka z 17. června 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Ex 32,11-14)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

V našem cyklu na téma modlitby si uvědomujeme, že Bůh nikdy neměl zálibu v těch, kdo jsou v modlitbě „bezproblémoví“. Ani Mojžíš, počínaje prvním dnem svého povolání, není „nudný“ partner.

Když jej Bůh povolává, je Mojžíš lidsky vzato „ztroskotancem“. Kniha Exodus ho líčí jako psance v zemi Midjan. Od mládí měl soucit se svým lidem a také se postavil na obranu utiskovaných. Brzy však zjistil, že navzdory dobrým úmyslům neplyne z jeho rukou spravedlnost, nýbrž násilí. Tak se rozpadají sny o slávě: Mojžíš už není slibným funkcionářem, předurčeným k rychlé kariéře, nýbrž někým, kdo si pohrával s příležitostmi a nyní pase stádo, které mu ani nepatří. A právě v tichu Midjanské pouště povolává Bůh Mojžíše ve zjevení hořícího keře: »„Já jsem Bůh tvého otce, já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův!“. Mojžíš zahalil svou tvář, protože se bál pohlédnout na Boha« (*Ex 3,6*).

Bohu, který jej vybízí, aby se postaral o izraelský lid, předkládá Mojžíš svoje obavy a námitky: že není takového posláni hoděn, že nezná Boží jméno, že mu Izraelité neuvěří a že se zajíká, když mluví... Slovem, které Mojžíšovi v každé modlitbě přichází nejčastěji na jazyk, je otázka: „proč?“. Proč jsi mne poslal? Proč chceš tento lid vysvobodit? V Pentateuchu je dokonce jedna dramatická pasáž, kde Bůh vyčítá Mojžíšovi nedostatek víry, a tento nedostatek Mojžíšovi zabrání vstoupit do zaslíbené země (srov. *Nm 20,12*).

Vzhledem k těmto obavám a srdci, jež se nezřídka chvěje, jeví se Mojžíš člověkem jako my. Jak se může Mojžíš modlit? Stejně jako my, když máme pochybnosti. Jak se modlit? Nejde nám to. A právě tato Mojžíšova slabost spíše než jeho síla nás oslovuje. Byl Bohem pověřen, aby Jeho lidu předal Zákon, položil základ bohoslužbě a zprostředkoval nejvznešenější tajemství, ale nezpřetrhal kvůli tomu těsná pouta solidarity se svým lidem, zejména ve chvíli pokušení a hříchu. Neustále se přimyká k lidu. Mojžíš nikdy na svůj lid nezapomněl. A v tom je velikost pastýřů, že nezapomínají na svůj lid, na kořeny. Podobně Pavel vybízí svého milovaného Timoteje, mladého biskupa, aby se rozpomenul na svoji maminku a babičku, na kořeny svého lidu (srov. 2 *Tim* 1,5). Mojžíš je natolik přítelem Boha, že s Ním může promlouvat tváří v tvář (srov. *Ex* 33,11); a zůstává natolik přítelem lidí, že vůči nim chová milosrdenství, když hřeší, jsou pokoušeni anebo si nepochopitelně stýskají při vzpomínce na minulé časy, prožité v Egyptě.

Mojžíš nezapírá Boha, ale nezapírá ani svůj lid. Je spřízněn se svým lidem a souzní s hlasem Božím. Mojžíš tedy není autoritářský a despotický vůdce, naopak. Kniha Numeri o něm říká, že »byl velmi pokorný, pokornější než všichni lidé na zemi« (*Nm* 12,3). I přes svoje privilegované postavení Mojžíš náležitě neustále k zástupům chudých v duchu, kteří z důvěry v Boha činí *viaticum* svého života, pokrm na cestu. Je mužem z lidu.

Nejvlastnějším způsobem Mojžíšovy modlitby se tak stává *přímlová* (srov. *KKC*, 2574). Jeho víra v Boha tvoří jednotu s pocitem otcovství, které prožívá vůči svému lidu. Písmo jej nezřídka líčí s rukama pozvednutýma nahoru, k Bohu, jako by byl mostem mezi nebem a zemí. Dokonce v těch nejobtížnějších momentech, dokonce v den, kdy lid odvrhne Boha i jeho jakožto vůdce a ulije si zlatého býčka, Mojžíš nechce stát mimo svůj lid. Je to můj lid. Je to Tvůj lid. Říká Bohu: »Ach, tento lid se dopustil velikého hříchu, udělali si boha ze zlata. Můžeš ještě smazat jejich hřích? Jestliže ne, vymaž mě ze své knihy, kterou píšeš!« (*Ex* 32,31-32). Nežrekne se lidu. Je mostem, přímlovcem. Stojí mezi Bohem a lidem. Neprodá svůj lid za kariéru. Není šploun, přimlouvá se za svůj lid, své tělo, svoje dějiny i za Boha, který ho povolal. Je mostem. Je to krásný příklad pro všechny pastýře, kteří mají být mostem. Je *pontifex*. Pastýři jsou mostem mezi lidem, k němuž patří, a Bohem, kterému patří povoláním. Tak je tomu i s Mojžíšem: „Odpusť jim Pane tento hřích. A jestliže ne, vymaž mě ze své knihy, kterou píšeš! Nechci dělat kariéru na svém lidu.“

Toto je modlitba, kterou ve svém duchovním životě konají opravdoví věřící. I když zakoušejí nedostatky lidí a jejich oddálení od Boha, neodsuzují a neodmítají je. Přímlovná modlitba je vlastní světcům, kteří se připodobněním Ježíši stávají „mosty“ mezi Bohem a lidmi. Mojžíš byl v tomto smyslu největším Ježíšovým prorokem, naším advokátem a přímlovcem (*KKC*, 2577). A stejně i dnes: Ježíš je *pontifexem*, mostem mezi námi a Otcem. Ježíš se za nás přimlouvá, ukazuje Otcovi svoje rány, jež jsou cenou naší spásy, a přimlouvá se. Mojžíš je předobrazem Ježíše, který se dnes modlí a přimlouvá za nás.

Mojžíš nás podněcuje, abychom se modlili s tímtež Ježíšovým zápallem, přimlouvali se za svět a připomínali, že navzdory všem svým křehkostem patří vždycky Bohu. Všichni patří Bohu. Ti nejhorší hříšníci, zlí lidé a zkorumpovaní vládcí jsou Boží děti. Ježíš to ví a přimlouvá se za všechny. Svět žije a prosperuje díky žehnání spravedlivého a slitovné modlitbě spravedlivého přímlovce - kněze, biskupa, papeže, laika - modlitbě, kterou za lidi koná nepřetržitě každý pokřtěný, všude a v každém dějinném období. Pomysleme na přímlovce Mojžíše, když nás napadne někoho odsoudit a v nitru máme vztek – trocha rozčilení ovšem prospívá zdraví – ale odsoudit není dobré. Na rozčilení je třeba reagovat přímlovnou modlitbou za dotyčného. To nám pomáhá.

8. Modlitba Davida

Katecheze papeže Františka z 24. června 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Žl 18,2-3.29.33)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

V našem cyklu katechezí o modlitbě se dnes setkáme s králem Davidem. Od chlapeckých let miláček Boží byl vybrán k jedinečnému poslání, jež má ústřední místo v dějinách Božího lidu a samotné naší víry. V evangeliích bývá Ježíš vícekrát nazýván „Synem Davidovým“. Narodil se totiž jako on v Betlémě. Z Davidova pokolení podle příslibu vzejde Mesiáš: Král, který je naprosto podle Božího srdce, dokonale poslušný Otcovi a věrně naplňuje Jeho plán spásy (*KKC*, 2579).

Davidovy životní osudy začínají na stránkách kolem Betléma, kde pase stáda svého otce Jesseho. Je ještě chlapcem, posledním z řady mnoha sourozenců, a když prorok Samuel na Boží pokyn přijde hledat nového krále, zdá se, že jeho otec na svého nejmladšího syna zapomněl (srov. 1 *Sam* 16,1-13). Pracoval na čerstvém vzduchu, představujeme si, že měl rád vítr, hlas přírody a sluneční paprsky. Jedinou průvodkyní jeho duše byla citera, na kterou během dlouhých dnů v samotě rád hrál a zpíval Bohu. A uměl také zacházet s prakem.

David je tedy především *pastýř*: muž starající se o živé tvory, které chrání před nebezpečím a pečuje o jejich obživu. Až se bude David starat z Boží vůle o lid, nebude jeho jednání příliš odlišné. A proto se v Bibli často

vyskytuje obraz pastýře. I Ježíš se označuje za dobrého pastýře. Jeho jednání se liší od jednání toho, kdo najatý za mzdu. Nabízí za ovce svůj život, vede je a každou zná jménem (srov. *Jan 10,11-18*).

Ze svého řemesla se David naučil mnohému. Když mu tedy prorok Nátan vytkne jeho těžký hřích (srov. *2 Sam 12,1-15*), David ihned pochopí, že byl špatným pastýřem, okradl jiného muže o jedinou milovanou ovečku, přestal být pokorným služebníkem, nakazil se zpučností a stal se pytlákem, který vraždí a loupí.

Druhý charakteristický rys Davidova povolání je jeho *básnické nadání*. Z této drobnosti lze vytušit, že David nebyl obhroublý, jak se často může stát tomu, kdo je dlouho nucen žít v izolaci od společnosti. Je naopak citlivý, miluje hudbu a zpěv. Čítala jej provází neustále. Někdy zpívá Bohu hymnus radosti (srov. *2 Sam 6,16*), jindy dává průchod nářku nebo vyznává vlastní hřích (srov. *Žl 51,3*).

Svět, který pozoruje, není němá scéna. V odvíjejícím se dění objímá svým pohledem obrovské tajemství. Právě odtud se rodí modlitba, totiž z přesvědčení, že život není něčím, co nás míjí, nýbrž úžasným tajemstvím, které v nás budí poezii, hudbu, vděčnost, chválu anebo bédování a úpěnlivou prosbu. Když někomu tato poetická dimenze chybí, jeho duše se belhá. Proto spatřuje tradice v Davidovi velikého tvůrce žalmů. Ty jsou v záhlaví často výslovně připisovány izraelskému králi a vztahují se k některým více či méně ušlechtilým činům jeho života.

David má jedno přání: být dobrým pastýřem. Někdy dokáže být na výši tohoto úkolu, jindy méně, avšak to na čem v kontextu dějin spásy záleží, je prorocství, které pronáší o jiném Králi, jehož je pouhou zvěstí a předzvěstí.

Podívejme se na Davida a přemýšlejme o něm. Byl světec i hříšník, pronásledovaný i pronásledovatel, oběť i vrah, což je rozpor. David byl to všechno. I my ve svém životě často zaznamenáváme protiklady. Všichni lidé ve svém životě hřeší nedůsledností. Davidův život má jednu červenou nit, která dává všemu dění jednotu, a tou je jeho modlitba. Je to hlas, který nikdy neumlká. Světec David se modlí, hříšník David se modlí, pronásledovaný David se modlí, pronásledovatel David se modlí, oběť David se modlí a modlí se vrah David. Modlitba je pojítkem jeho života. Ať už se nese v jásavém či bédujícím tónu, vždycky je modlitbou, která mění pouze melodii. A takto nás David učí plně navazovat dialog s Bohem: radost i vina, láska i bolest, přátelství i nemoc. Všechno se může stát slovem, adresovaným Tomu, který nám naslouchá neustále.

David, který zakusil samotu, ve skutečnosti nikdy nebyl osamocen! A to je podstatná moc modlitby v každém, kdo jí ve svém životě dává prostor. Modlitba zušlechťuje a David je šlechetný, protože se modlí. Když se stane vrahem, modlí se, a díky modlitbě se mu opět vrátí šlechetnost. Modlitba je s to zajišťovat vztah s Bohem, který je člověku opravdovým Druhem na cestě, uprostřed tisícera životních strastí, v dobrém i zlém. Vždycky však modlitba. Děkuji, Pane. Bojím se, Pane. Pomoz, Pane. Odpusť, Pane. Velká je Davidova důvěra, když prchá před pronásledováním, ale nedovolí, aby se jej někdo zastával: „Když mne Bůh pokořil, ví proč.“ Ušlechtilost modlitby nás ponechává v rukou Božích. Tyto ruce probodené láskou jsou jediné bezpečné ruce, které máme.

9. Modlitba Eliáše

Papežova katecheze na generální audienci, 7. října 2020, Aula Pavla VI

(1 Kr 19, 11-13)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Navážeme dnes na katecheze o modlitbě, které jsme přerušili katechezemi věnovanými péči o stvoření. Budeme tedy pokračovat a nyní se setkáme s jednou z nejúchvatnějších postav celého Písma svatého: prorokem Eliášem. Překračuje hranice svojí doby, a můžeme jej zaznamenat také v několika evangelních epizodách. Objevuje se po Ježíšově boku spolu s Mojžíšem ve chvíli Proměnění (srov. *Mt 17,3*). A poukazuje na něho sám Ježíš, aby dodal vážnosti svědectví Jana Křtitele (srov. *Mt 17, 10-13*).

V Bibli se Eliáš objeví nečekaně, tajemně, přichází ze zapadlé vesničky (srov. *1 Kr 17,1*) a na konci, před očima učedníka Elizea, odchází ze scény na ohnivém voze, který jej unáší do nebe (srov. *2 Kr 2,11-12*). Je tedy mužem bez přesného původu a zejména konce, vzatým do nebe; proto byl očekáván jeho návrat jakožto předchůdce Mesiášova příchodu.

Písmo nám prezentuje Eliáše jako muže ryzí víry. Samo jeho jméno, které by mohlo znamenat „Jahve je Bůh“, obsahuje tajemství jeho poslání. Tak tomu bude po celý život: bezúhonný muž, neschopný mrzkých kompromisů. Jeho symbolem je oheň, obraz očišťující Boží moci. On sám bude jako první podroben tvrdé zkoušce a zachová věrnost. Je příkladem pro všechny věřící lidi, kteří zakoušejí pokušení a utrpení, ale nikdy nepřijdou o ideál, pro který se narodili.

Modlitba je mízou, která jeho život nepřetržitě sytí. Proto je jednou z osobností, jež jsou nejvíce drahé mnišské tradici, takže někteří jej vybrali za duchovního otce života zasvěceného Bohu. Eliáš je Boží muž, který se postavil na obranu prvenství Nejvyššího. A přece je i on nucen vyrovnávat se s vlastními slabostmi. Těžko říci, které zkušenosti pro něho byly užitečnější: zda vítězství nad falešnými proroky na hoře Karmel (srov. *1 kr 18,20-40*) anebo

krušná chvíle, v níž konstatuje, že »není lepší než jeho otcové« (srov. 1 Kr 19,4). V modlící se duši je pocit vlastní slabosti cennější než euforie, v níž se zdá, že život je vítězná jízda prodchnutá úspěchy. V modlitbě je tomu vždycky tak. Někdy vnímáme povznesení a nadšení, jindy žal a vyprahlost. Modlitba spočívá v tom, že se necháme přitahovat Bohem a snášíme také údery nezdaru a pokušení. Tato skutečnost se vyskytuje u mnoha jiných biblických povolání, také v Novém zákoně, pomysleme například na svatého Petra a svatého Pavla. I jejich život byl takový, obsahoval nadšené i krušné chvíle.

Eliáš je mužem kontemplace a zároveň činu, zajímá se o dění svojí doby, dovede se postavit králi a královně poté, co zabili Nábota, aby se zmocnili jeho vinice (srov. 1 Kr 21,1-24). Potřebujeme věřící, horlivé křesťany, kteří před vládnoucími představiteli jednájí odvážně, aby jako Eliáš řekli: „Toto není dovoleno! Toto je vražda.“ Potřebujeme Eliášova ducha. On nám ukazuje, že v životě toho, kdo se modlí, nemůže existovat dichotomie: stojí před Pánem a jde vstříc bratřím, ke kterým jej Pán posílá. Modlit se neznámá zavřít se s Pánem a líčit si duši. Nikoli, to není modlitba, ale fikce. Modlit se znamená konfrontovat se s Bohem a nechat se poslat k službě bratřím. Prubiřským kamenem modlitby je konkrétní láska k bližnímu. A naopak: věřící ve světě jednájí až poté, co se ztišili a pomodlili, jinak je jejich činnost impulsivní, nerozlišená a bezcílná. Věřící, kteří se dopouštějí nespravedlností, se předtím nemodlili k Pánu, aby rozpoznali, co mají dělat.

Bible dává vytušit, že také Eliášova víra doznala pokroku: také on v modlitbě rostl a byl třiben. Boží tvář se mu cestou rozjasňovala, což dosáhlo svého vrcholu v onom ojedinelém prožitku, kdy se na jedné hoře Bůh Eliášovi zjevuje (srov. 1 Kr 19,9-13). Zjevuje se nikoli v prudkém vichu, v zemětřesení či šlehajícím ohni, nýbrž v »šumu jemného vánku« (v.12). Lépe tuto zkušenost překládá výraz „sotva postřehnutelný zvuk ticha“. Tímto skromným znamením se Bůh sdílí Eliášovi, který byl v té chvíli prorokem na útěku a postrádal pokoj. Bůh jde vstříc tomuto zmoženému člověku, který měl dojem, že na všech frontách selhal, a tímto laskavým vánkem vrací do jeho srdce klid a pokoj.

Toto je Eliášův životní příběh, ale patrně je napsán pro nás všechny. Někdy večer můžeme mít dojem, že jsme zbyteční a osamocení. A tehdy přichází modlitba a klepe na bránu našeho srdce. Cíp Eliášova pláště můžeme chytit všichni, jako dostal polovinu jeho učedník Elizeus. I kdybychom v něčem pochybili anebo měli pocit ohrožení či strachu, vrátíme-li se před Boha v modlitbě, vrátí se nám jako zázrakem také klid a pokoj. Tomu nás učí příklad Eliáše.

10. Modlitba Žalmů – 1. část

Papežova katecheze na generální audienci, 14. října 2020, Aula Pavla VI

(Žl 13,2-3.6)

Drazí bratři a sestry!

Při četbě Bible neustále narážíme na modlitby nejrůznějšího druhu. Avšak nacházíme také knihu, tvořenou výhradně modlitbami, knihu, která se těm, kdo se modlí, stala vlastní, zápasštěm i domovem. Nazývá se *Kniha Žalmů*. Stopadesát Žalmů k modlitbě.

Je to součást takzvaných mudroslovných knih, protože sděluje „moudrost modlitby“ zkušeností dialogu s Bohem. V Žalmech nacházíme všechny lidské city: radosti, bolesti, pochyby, naděje i hořkosti, jimiž je náš život prostoupen. *Katechismus* říká, že každý Žalm je „tak střízlivý, že se jej vskutku mohou modlit lidé všech stavů a všech dob“ (KKC, 2588). Opakovanou četbou Žalmů si osvojujeme jazyk modlitby. Bůh Otec totiž svým Duchem inspiroval srdce krále Davida a dalších žalmistů, aby každého muže a ženu učil chválit Jež, děkovat Mu, prosit Ho, vzývat Jež v radosti i bolesti a vyprávět o Jeho podivuhodných dílech a o Jeho Zákoně. Žalmy jsou vlastně Boží slovo, kterým my lidé mluvíme s Bohem.

V této knize se nesetkáváme s éterickými, abstraktními lidmi, kteří zaměňují modlitbu za nějaký estetický nebo odcizující prožitek. Žalmy nejsou texty vzniklé na psacím stole, nýbrž často dramatické invokace, jež prýští z hlubin života. K jejich modlitbě postačí být tím, čím jsme. Nesmíme zapomínat, že modlit se máme takoví, jací jsme, bez líčení. Duše se nepotřebuje k modlitbě líčit: „Pane, já jsem takový a takový.“ Předstupujeme před Pána takoví, jací jsme, s tím, co je hezké i co je nehezké, co nezná nikdo, jenom my. V Žalmech vnímáme modlící se hlasy těch, kdo jsou z masa a kostí a jejichž život je, podobně jako život každého, plný nesnázi, námah a nejistot. Žalmista nijak radikálně toto utrpení nepopírá. Ví, že patří k životu. V Žalmech se však utrpení mění na otázku.

Mezi mnoha otázkami zůstává nezodpovězena jedna, která jako nepřetržitě volání prostupuje touto knihou skrz naskrz: „*Jak dlouho?*“. Otázka, kterou opakujeme často: „*Jak dlouho Pane?*“. Každá bolest se domáhá osvobození, každá slza prosí o útěchu, každé zranění očekává zahojení, každá pomluva prominutí. „*Jak dlouho, Pane. Jak dlouho to mám snášet. Vyslyš mne!*“. Kolikrát jen se takto modlíme? „*Jak dlouho? Dost, Pane!*“

Vznášením neustálých požadavků tohoto druhu nás Žalmy učí nezvykat si na bolest a připomínají nám, že život není zachráněn, není-li uzdraven. Život člověka je jako dech; jeho úděl je prchavý, avšak ten, kdo se modlí, ví, že

v očích Boha je drahocenný, takže *má smysl volat*. To je důležité. Když se modlíme, činíme tak, protože jsme si vědomi, že v očích Božích jsme drahocenní. Milost Ducha svatého v nás zevnitř probouzí vědomí, že jsme v Božích očích drahocenní. To nás přivádí k modlitbě.

Modlitby Žalmů jsou svědectvím tohoto volání. Mnohostranného volání, protože bolest má tisíceré formy, nazývá se nemoc, nenávisť, válka, pronásledování, nedůvěra... Až k tomu největšímu „skandálu“, kterým je smrt. V Žaltáři vystupuje smrt jako ten nejnesmyslnější nepřítel člověka. Jaký delikt si zaslouží potrestání tak kruté, že přivodí zničení a konec? Žalmista prosí Boha, aby zasáhl tam, kde jsou všechny lidské snahy marné. Modlitba samotná je tedy cestou i počátkem spásy.

V tomto světě trpí všichni, ať už v Boha věří nebo nevěří. V Žaltáři se však bolest stává *vztahem*, voláním o pomoc, které čeká, že dojde sluchu. Nemůže být nesmyslné, bezúčelné. Ani bolesti, které snášíme, nemohou být jen zvláštními případy všeobecného zákona. Vždycky jsou to „moje“ slzy. Přemýšlejte o tom, že slzy nejsou obecné, jsou „moje“. Každý má svoje. Moje slzy a moje bolest mne ženou v modlitbě vpřed. Moje slzy neprolil nikdo jiný přede mnou. Ano, plakali mnozí, ale moje slzy jsou moje, moje bolest je má.

Než jsem vstoupil sem do auly setkal jsem s rodiči onoho kněze z diecéze Como, který byl zabit, byl zabit ve službě druhým. Slzy oněch rodičů jsou jejich, a každý z nich ví, jak trpí, když vidí svého syna, který ve službě chudým vydal svůj život. Když chceme někoho utěšit, nenacházíme slova. Proč? Protože k té bolesti nemůžeme dosáhnout. Je to jejich bolest. Stejně to platí o nás. Moje bolest a moje slzy jsou moje, a s nimi se obracím k Pánu.

Všechny bolesti lidí jsou u Boha posvátné. Tak se modlí Žalmista v 56. Žalmu: »Ty sám si zapiš mou bídu, vpiš mé slzy do svého záznamu, mé trampoty do svého svitku« (v.9). Před Bohem nejsme neznámé nebo číselné položky. Jsme tváře a srdce, zná nás jménem, jednoho po druhém.

Věřící nachází v Žalmech odpověď. Ví, že i kdyby všechny lidské brány byly zataraseny, Boží brána je otevřena. I kdyby celý svět vynesl odsouzení, v Bohu je spása.

„Pán naslouchá“ – toto vědět někdy v modlitbě stačí. Ne vždycky se problémy vyřeší. Kdo se modlí, není snílkem. Ví, že mnohé otázky vezdejšího života zůstávají nevyřešeny, bez východiska. Utrpení nás bude provázet, a po jedné bitvě nás budou čekat další. Avšak, pokud jsme slyšení, všechno se stává snesitelnějším.

Nejhorší co se může stát, je trpět v osamocení, být v zapomnění. Před tím nás zachraňuje modlitba. Může se totiž - i nezřídka - stát, že nerozumíme záměrům Boha. Naše volání však nevázne tady, stoupá k Bohu, jenž má srdce Otce a pláče nad každým synem a dcerou, kteří trpí a hynou. Řeknu vám jednu věc, která mi pomáhá v těžkých chvílích. Myslím na Ježíšův pláč. Když plakal nad Jeruzalémem a u Lazarova hrobu, Bůh plakal pro mne. Bůh pláče pro naše bolesti. Bůh se stal člověkem – říká jeden duchovní autor – aby mohl plakat. Pomyslet, že v bolesti pláče Ježíš se mnou, je útěcha, která nám pomáhá jít dál. Setrváme-li ve vztahu s Ním, náš život nebude ušetřen utrpení, ale otevře se širokému obzoru dobra a vydá se ke svému naplnění. Odvahu, jděme vpřed s modlitbou. Ježíš je stále s námi.

11. Modlitba Žalmů – 2. část

Papežova katecheze na generální audienci, 21. října 2020, Aula Pavla VI

(Žl 36,2-4.6.8-9)

Dokončíme dnes katechezi o *modlitbě Žalmů*. Zznamenejme nejprve, že se v Žalmech často vyskytuje záporná postava „bezbožníka“, tedy toho nebo té, kteří žijí jako by Bůh nebyl. Je to postava bez opory v transcendentnu, bez uzdy na svoji aroganci, a neobávající se soudů nad tím, co myslí a co činí.

Z tohoto důvodu Žaltář prezentuje modlitbu jako základní životní realitu. Oporu v absolutnu a v transcendentnu nazývají mistři asketiky „posvátnou bázní Boží“, a je tím, co nás plně zlidšťuje. Je to mez, která nás chrání před námi samotnými, a brání nám počínat si v životě kořistnický a nenasytně. Modlitba je spásou lidské bytosti.

Jistě, existuje také nepravá modlitba, tedy taková, která se koná proto, aby u druhých budila obdiv. Když někdo chodí na mši, aby ukázal, že je katolík či katolička, anebo ukázat nejnovější model šatů či vyjádřit společenské postavení, pak taková modlitba je falešná. Před takovou Ježíš důrazně varoval (srov. *Mk 6,5-6; Lk 9,14*). Je-li však duch pravé modlitby přijat upřímně a sestupuje do srdce, pak nám umožní nazírat realitu očima samotného Boha.

Modlitbou cokoli dostává „váhu“. To je na modlitbě kuriózní. Někdy začínáme maličkostí, která však v modlitbě nabyde vážnosti, dostane váhu, jako by se jí chopil Bůh a proměnil ji. Nejhorší možný způsob, jak sloužit Bohu i člověku, je modlit se omrzele, ze zvyku. Modlit se jako papoušci. Nikoli, je třeba se modlit srdcem. Modlitba je střed života. Pokud se koná tato modlitba, dostává se důležitosti bratru, sestře, ba i nepříteli. Starobylé rčení prvních křesťanských mnichů praví: „*Blahoslavený je mnich, který všechny lidi po Bohu považuje za Boha*“ (*Evagrius Pontský, O modlitbě, č.123*). Kdo se klaní Bohu, má rád Jeho děti. Kdo ctí Boha, váží si lidí.

Modlitba tedy není nějaký tišící prostředek na zmírnění životních úzkostí anebo takováto modlitba na každý pád není křesťanská. Modlitba spíše každého z nás činí zodpovědným. Jasně to zjišťujeme na modlitbě Otčenáš, kterou Ježíš naučil svoje učedníky.

Žaltář je velkou školou pro osvojení si tohoto druhu modlitby. Viděli jsme, že žalmy neužívají vždycky vytříbená a laskavá slova a nezdítky na sobě nesou existenciální jizvy. A přece byly všechny tyto modlitby užívány nejprve v Chrámu a potom v synagogách, i ty důvěrné a osobní. *Katechismus katolické církve* podotýká: „Rozmanité výrazové formy modlitby žalmů se rodí při chrámové bohoslužbě i v srdci člověka“ (č. 2588). Osobní modlitba tak čerpá a živí se nejprve modlitbou izraelského lidu a pak lidu církve.

Také žalmy v první osobě jednotného čísla, sdělující i ty nejdůvěrnější myšlenky a problémy jednotlivce, jsou kolektivním pokladem, takže se je modlí všichni a za všechny. Modlitba křesťanů má tento „nádech“, toto duchovní „napětí“, které drží pohromadě chrám a svět. Modlitba může začínat v přítomném chrámové lodi, ale dokončovat svůj běh v ulicích města. I naopak, může vzklíčit mezi každodenními starostmi a dovršit se v liturgii. Brány kostelů nejsou bariéry, nýbrž propustné „membrány“ schopné shromažďovat volání všech.

Svět je v modlitbě Žaltáře vždycky přítomen. Žalmy například propůjčují hlas božskému příslibu spásy těch nejslabších: »Pro útisk ubohých, sténání chudých už povstanu, praví Hospodin, spásu dám tomu, kdo po ní touží« (Žl 12,6). Anebo varují před nebezpečím světského bohatství, protože »člověk, který žije v bohatství a neuvažuje, podobá se dobytčatům, která hynou« (Žl 49,21). Anebo též otevírají obzor Božího pohledu na dějiny: »Plány pohanů Hospodin maří, v nic uvádí myšlení národů. Hospodinův úmysl trvá navěky, myšlenky jeho srdce po všechna pokolení« (Žl 33,10-11).

Zkrátka, kde je Bůh, tam je také člověk. Písmo svaté je kategorické: »My milujeme Boha, protože on napřed miloval nás. – On jde vždycky před námi. Čeká na nás, protože nás miluje jako první a jako první nás vidí a rozumí nám. Stále nás očekává. – Říká-li kdo: „Miluji Boha“, ale přitom nenávidí svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí. – Modlíš-li se denně spoustu růženců, ale pak pomlouváš, chováš v sobě zášť a nenávidíš, pak je to čirá strojenost, nikoli pravda. – A on nám dal toto přikázání: aby ten, kdo miluje Boha, miloval i svého bratra« (1 Jan 4,19-21). Písmo připouští případ, že člověk, ačkoli upřímně Boha hledá, nedokáže se s Ním nikdy setkat. Bůh nestrpí „ateismus“ toho, kdo popírá božský obraz, který je vtištěn do každé lidské bytosti. To je každodenní ateismus. Věřím v Boha, ale vůči druhým mám odstup a troufám si druhé nenávidět. To je praktický ateismus. Neuznávat v člověku Boží obraz je svatokrádež, ohavnost a ta nejhorší urážka, kterou lze zasadit chrámu a oltáři.

Draží bratři a sestry, kéž nám modlitba žalmů pomáhá neupadnout do pokušení „bezbožnosti“, to znamená žít, popřípadě modlit se tak, jako by Bůh neexistoval, a jako by neexistovali chudí.

12. Ježíš, muž modlitby

Papežova katecheze na generální audienci, 28. října 2020, Aula Pavla VI

(Lk 3,21-22)

Draží bratři a sestry, dobrý den!

V našem cyklu katechezí o modlitbě jsme prošli Starý zákon a nyní přistupujeme k Ježíši, který se modlí. Svoje veřejné poslání zahájil křtem v řece Jordán. Této události přikládají evangelisté svorně zásadní důležitost. Vyprávějí o tom, jak byl veškerý lid usebrán v *modlitbě*, a upřesňují, že zřejmým znakem tohoto shromáždění bylo *pokání* (srov. Mk 1,5; Mt 3,8). Lid přicházel k Janovi, aby přijal křest na odpuštění hříchů, což je výraz kajícího obrácení.

První Ježíšův veřejný čin je tedy účast na sborové modlitbě, kající modlitbě lidu, přicházejícího ke křtu, kde se všichni považují za hříšníky. Proto Jan Křtitel namítá: »Já bych měl být pokřten od tebe, a ty přicházíš ke mně?« (Mt 3,14). Křtitel chápe, kým Ježíš je. Ježíš však trvá na svém, protože plní Otcovu vůli (v. 15). Koná úkon solidarity s naší lidskou situací. Modlí se s hříšným Božím lidem. Zapamatujme si, že Ježíš je Spravedlivý, nikoli hříšník. Chtěl však sestoupit až k nám, hříšníkům, a modlí se s námi. A modlíme-li se k Němu, modlí se s námi. Ježíš je s námi, protože je v nebi a modlí se za nás. Ježíš se za nás modlí neustále. Nikdy se nemodlíme sami, vždycky se modlíme s Ježíšem. Nezůstává na opačném břehu řeky - [jako by říkal] „Já jsem spravedlivý a vy hříšníci“ - aby zvýraznil svoji odlišnost a distanci od neposlušného lidu, nýbrž vstupuje do téže očištné vody. Počíná si jako by byl hříšníkem. A v tom je velikost Boha, který poslal svého Syna, zřekl se sám sebe a ukázal se jako nějaký hříšník.

Ježíš není a nemůže být vzdáleným Bohem. Vtělení to zjevilo plným a lidsky nemyslitelným způsobem. Ježíš svoje poslání zahájil tím, že se postavil do čela kajícího lidu, aby vytvořil průchod, k jehož projití máme my všichni po Něm sebrat odvalu. Je to těžké, ale On razí cestu. *Katechismus katolické církve* vysvětluje, že toto je novost plnosti času, a praví: „Zde se začíná zjevovat novost modlitby v plnosti času: dětinná modlitba, kterou Otec

očekával od svých dětí, začíná být konečně prožívána samým jednorozeným Synem v jeho lidství, s lidmi a pro lidi“ (KKC, 2599). Ježíš se modlí s námi. Chovejme to v mysli i v srdci: Ježíš se modlí s námi.

V onen den je tedy na březích Jordánu celé lidstvo s touhami svých nevyslovených proseb. Je to především lid hříšníků, kteří měli za to, že nemohou být Bohem milováni, neodvažovali se překročit prahy chrámu, nemodlili se, protože se toho necítili hodni. Ježíš přišel pro všechny, i pro ně, a začíná právě sjednocením s nimi a v jejich čele.

Zvláště Lukášovo evangelium poukazuje na klima modlitby, ve kterém probíhal Ježíšův křest: »Když se všechen lid dával pokřtít a když byl pokřtěn i Ježíš a modlil se, otevřelo se nebe« (Lk 3,21). Modlitbou Ježíš otevírá nebeskou bránu a touto průrvou sestupuje Duch svatý. A shůry provolává hlas úžasnou pravdu: »Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení« (v. 22). Tato jednoduchá věta obsahuje nesmírný poklad: dává nám tušit něco z Ježíšova tajemství a z Jeho srdce, neustále obráceného k Otci. Ve víru života a světa, který se přiznává, aby Jej odsoudil; i v těch nejtvrdějších a nejtristnějších prožitcích, které bude muset snést; i tehdy, až nebude mít, kde složit hlavu (srov. Mt 8,20), i tehdy, až se kolem něho rozpoutá nenávisť a pronásledování, Ježíš nikdy není bez útočiště a bez příbytku: přebývá věčně v Otci.

V tom je jedinečná velikost Ježíšovy modlitby: Duch svatý na Něj sestoupil a Otcův hlas osvědčuje, že miluje Jeho, Syna, ve kterém se plně zračí.

Tato Ježíšova modlitba, která je naprosto osobní u břehů Jordánu a bude takovou po celý Jeho pozemský život, se o Velikonocích skrze milost stane modlitbou všech pokřtěných v Krista. On nám daroval tento dar a vybízí nás modlit se tak, jak se modlil On.

Pokud se proto někdy při večerní modlitbě cítíme zemdlení a prázdni a zdá se nám, že život je zcela nesmyslný, v té chvíli je třeba úpěnlivě prosit, aby se Ježíšova modlitba stala také naší modlitbou. „Já se dnes nedokážu modlit, nevím, co si počít, necítím se hoden, hodna...“ V té chvíli, Ježíši, ať je Tvoje modlitba mojí. A svěřit se Jeho modlitbě za nás. On je v té chvíli před Otcem a přimlouvá se za nás, ukazuje Otci svoje rány [utrpěné] za nás. Mějme tuto velkou důvěru. Pak, budeme-li mít tuto důvěru, znovu uslyšíme z nebe hlas, silnější než ten, který stoupá z hloubi nás samotných, uslyšíme, jak něžně šeptá: „Ty jsi Bohem milovaný, ty jsi syn, ty jsi radost nebeského Otce“. Právě kvůli nám a pro každého z nás zní Otcova slova, i kdybychom byli odmítnuti všemi jako ti nejhorší hříšníci. Ježíš nesestoupil do vod Jordánu kvůli sobě, nýbrž pro nás všechny. Veškerý Boží lid se přicházel k Jordánu modlit, prosit o odpuštění a o křest obrácení. A jak praví jeden teolog, přicházel „s obnaženou duší a bos“. Pokorně. Modlitba totiž vyžaduje pokoru. Otevřel nebesa jako Mojžíš, který zjednal průchod Rudým mořem, abychom všichni mohli projít za Ním. Ježíš nám daroval svoji vlastní modlitbu, která je dialogem Jeho lásky s Otcem. Daroval nám ji jako zárodek Trojice, která se chce uchytit v našem srdci. Přijměme ji. Přijměme tento dar, dar společné modlitby s Ním. A nepochybíme.

13. Ježíš, učitel modlitby

Katecheze Svatého otce při generální audienci v knihovně Apoštolského paláce 4. 11. 2020

Mk 1,32.34-38

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Během svého veřejného života Ježíš ustavičně vyhledává posilu v modlitbě. Evangelia popisují, jak se uchyluje na odlehlá místa, aby se modlil. Jedná se nicméně o střídmé a diskrétní postřehy, díky nimž si pouze můžeme představovat, jak mohly ony rozhovory v modlitbě vypadat. Jasně však dosvědčují, že i ve chvílích nejvyššího zájmu o chudé a nemocné Ježíš nezanedbával svůj vnitřní dialog s Otcem. Čím více se nořil do lidské nouze, tím více vnímal nezbytnost odpočinku v trojičním společenství, návratu k Otci a Duchu.

V Ježíšově životě tedy existuje tajemství, skryté lidským očím, které se stává těžištěm všeho. Ježíšova modlitba je tajemná skutečnost, o níž jen cosi vytušíme, avšak která nám umožňuje, abychom celé jeho poslání vykládali ze správného hlediska. V oněch hodinách osamění – před svítáním anebo v noci – se Ježíš hrouží do své niternosti s Otcem, tedy do oné Lásky, po které žízní každá duše. Toto vychází najevo již od prvních dní jeho veřejného působení.

Jedné soboty se kupříkladu městečko Kafarnaum mění v „polní nemocnici“. Po západu slunce lidé k Ježíšovi přinášejí všechny nemocné a On je uzdravuje. Ovšem před rozedněním se Ježíš vzdaluje, odchází na opuštěné místo a modlí se tam. Šimon a další se pouští za ním a když ho najdou, říkají mu: „Všichni tě hledají!“ Co na to Ježíš odpovídá? „Musím jít kázat do blízkých městeček, protože kvůli tomu jsem přišel“ (srov. Mk 1,35-38). Ježíš stále zachází o něco dál – v modlitbě s Otcem i kázání, k němuž se ubírá do dalších vesnic, k novým horizontům a národům.

Modlitba je kormidlem, které udává směr Ježíšově kurzu. Etapy jeho misie nejsou diktovány úspěchy, konsenzem, onou svůdnou větou: „Všichni tě hledají!“. Ježíšova pouť se ubírá po méně pohodlné cestě, poslušné Otcových vnuknutí, kterým Ježíš naslouchá a která přijímá ve své osamělé modlitbě.

„Když se Ježíš modlí, už tím nás učí modlit se“, prohlašuje Katechismus (2607). Z Ježíšova příkladu tudíž můžeme vyvodit několik rysů křesťanské modlitby.

Modlitbě především musíme přiznat jedno prvenství: je první touhou nového dne, která se uvádí ve skutek za rozbřesku, před probuzením světa. Navrací duši k tomu, co by jinak zůstalo bez dechu. Dni, prožívanému bez modlitby, hrozí, že se změní v protivný či nudný zážitek. Vše, co se nám přihodí, by se mohlo zvrátit ve špatně snášený a slepý osud. Ježíš nás naopak vychovává k poslušnosti vůči realitě, a tudíž k naslouchání. Modlitba je hlavně nasloucháním Bohu a setkáním s Ním. Z každodenních problémů se tak nestávají překážky, nýbrž výzvy samotného Boha, abychom naslouchali člověku, kterého máme před sebou, a setkávali se s ním. Životní zkoušky se mění v příležitosti k růstu ve víře a milosrdné lásce. Každodenní život včetně jeho veškeré námahy se díky tomuto nadhledu stává „povoláním“. Modlitba svou mocí mění v dobro to, co by jinak v životě bylo odsouzením; otevírá rozlehlý obzor v mysli a rozšiřuje srdce.

Modlitba je dále uměním, které je třeba konat s vytrvalostí. Sám Ježíš říká: tlučte a tlučte...Všichni jsme schopni příležitostných modliteb, které se rodí z emocí daného okamžiku, ale Ježíš nás vychovává k jinému typu modlitby – takové, která zná kázeň, a jejíž výkon se povyšuje na pravidlo života. Vytrvalá modlitba působí postupnou proměnu, posiluje v čase soužení a dopřává milost opory v Tom, který nás miluje a ustavičně chrání.

Další vlastností Ježíšovy modlitby je samota. Kdo se modlí, neprchá před světem, ale upřednostňuje opuštěná místa. Tam mohou v tichu vyniknout mnohé hlasy, které skrýváme v nitru – nejzasutější touhy, urputně potlačované pravdy a podobně. Především ale v tichu promlouvá Bůh. Každý člověk potřebuje svůj prostor, kde by pěstoval svůj vnitřní život a jeho skutky nabývaly smyslu. Bez vnitřního života jsme povrchní, zmocňuje se nás neklid a úzkost, což nám škodí! Proto se musíme věnovat modlitbě. Bez vnitřního života totiž unikáme realitě i sami sobě, jsme věčně prchajícími muži a ženami.

A nakonec se Ježíšova modlitba stává místem, na kterém vnímáme, že vše pochází od Boha a navrací se k Němu. My lidé se občas považujeme za pány veškerenstva, anebo naopak ztrácíme jakoukoli sebeúctu, pohybujeme se mezi těmito dvěma krajnostmi. Modlitba nám napomáhá najít správný rozměr vztahu s Bohem, naším Otcem, a vším stvořením. Ježíšova modlitba je konečně odevzdáním do Otcových rukou, jako to učinil Ježíš za smrtelné úzkosti v Getsemanské zahradě: Otče, jestliže je to možné...ale ať se stane tvá vůle“. Odevzdání do Otcových rukou. Je pěkné, když jsme neklidní či trochu znepokojení, že nás Duch svatý v nitru proměňuje a přivádí k tomuto odevzdání do Otcových rukou: „Otče, ať se stane tvá vůle“.

Drazí bratři a sestry, objevme v evangeliu Ježíše Krista jako učitele modlitby a vydejme se do jeho školy. Ujišťuji vás, že tak najdeme radost a pokoj.

14. Vytrvalá modlitba

Katecheze Svatého otce z 11. listopadu 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Lk 11, 9-13)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme v katechezích o modlitbě. Kdosi mi řekl: „Příliš mluvíte o modlitbě. To není nutné.“ Ano, je to nutné. Pokud se totiž nemodlíme, nebudeme mít sílu dál žít. Modlitba je kyslík života. Modlitbou na sebe stahujeme pozornost Ducha svatého, který nás neustále nese dál. Proto mluvíme tolik o modlitbě.

Ježíš dal příklad neustálé modlitby, praktikované s *vytrvalostí*. Ustavičný dialog s Otcem, mlčky a v usebrání, je oporou celého jeho poslání. Evangelia nám podávají také jeho pobídky učedníkům, aby se modlili naléhavě a neochabovali. *Katechismus* připomíná tři podobenství z Lukášova evangelia, jež zdůrazňují tuto charakteristiku Ježíšovy modlitby (srov. *KKC*, 2613).

Modlitba musí být především *houževnatá*: jako onen člověk z podobenství, který neodbytně žádá přítele uprostřed noci o tři chleby pro svého nenadálého hosta. Přítel odpoví záporně, protože je už na lůžku, ale on naléhá a naléhá, dokud jej nedonutí vstát, aby mu dal chléb, o který prosí (srov. *Lk* 11,5-8). Neúprosně prosí. Bůh je však trpělivější než my, a ten, kdo s vírou a vytrvalostí klepe na bránu jeho srdce, nebude zklamán. Bůh vždycky odpoví, vždycky. Náš Otec dobře ví, co potřebujeme; neodbytnost nemá za cíl jej informovat nebo přesvědčit, nýbrž žít v nás touhu a očekávání.

Druhé podobenství je o vdově, která se obrací na soudce, aby se jí zastal. Soudce je muž bez skrupulí, ale nakonec se rozhodne vdově vyhovět, dohnán její neodbytností (srov. *Lk* 18, 1-8). Říká si: „Raději se jí zastanu, aby mne

pořád neobtěžovala.“ Toto podobenství dává pochopit, že víra není nějaký momentální impuls, nýbrž odvaha dovolávat se Boha, ba „diskutovat“ s Ním a nerezignovat před zlem a nespravedlností.

Třetí podobenství představuje farizeje a celníka, kteří se jdou modlit do chrámu. První se obrací k Bohu chválou svých zásluh; druhý se necítí hoden ani vstoupit do svatyně. Bůh však nevyslyší modlitbu toho prvního, tedy pyšných, nýbrž modlitbu pokorných (srov. Lk 18,9-14). Není pravé modlitby bez pokorného ducha. A právě pokora nás vede, abychom prosili v modlitbě.

Učení evangelia je jasné. Je třeba se modlit ustavičně, i když se všechno jeví jako marné, zdá se, že Bůh je hluchý a němý a že jde o ztrátu času. I když je nebe potemnělé, křesťan se nepřestává modlit. Jeho modlitba je souběžná s vírou. A víra může mnohdy v životě vypadat jako iluze a jalová námaha. V našem životě jsou temné chvíle, kdy se víra jeví jako iluze. Praktikovat modlitbu však znamená přijímat také tuto námahu. Někdo řekne: „Otče, já se modlím a necítím nic... mám vyprahlé srdce.“ Musíme pokračovat i v těchto chvílích, kdy nic necítíme. Mnoho svatých a světic zakusilo noc víry i mlčení Boha – kdy klepeme a Bůh neodpovídá – a svatí vytrvali.

V těchto nocích víry není nikdy sám ten, kdo se modlí. Ježíš totiž není pouze svědkem a mistrem modlitby, je víc. On nás zahrnuje *do svojí modlitby*, abychom se mohli modlit v Něm a skrze Něho. A to je dílo Ducha svatého. Z tohoto důvodu nás evangelium nabádá prosit Otce v Ježíšově jménu. Svatý Jan přináší tato Pánova slova: »za cokoli budete prosit v mém jménu, to všechno udělám, aby Otec byl oslaven v Synovi« (Jan 14,13). *Katechismus* vysvětluje, že „jistota vyslyšení našich proseb je založena na Ježíšově modlitbě“ (KKC, 2614). Ta dává lidské modlitbě křídla, která toužila mít vždycky.

Jak tady nezmínit slova 91. Žalmu, plné důvěry, prýstící ze srdce, které všechno očekává od Boha: »Ochrání tě svými perutěmi, uchýlíš se pod jeho křídla, štít a pavéza je věrnost jeho. Nemusíš se bát noční hrůzy, šípu létajícího ve dne, moru, který se plíží ve tmě, nákazy, jež pustoší o polednách« (Žl 91,4-6). V Kristu se tato nádherná modlitba naplňuje, v Něm nachází plnost svojí pravdy. Bez Ježíše by našim modlitbám hrozilo, že budou redukovány na lidské snahy, určené nejspíše k nezdaru. On však vzal na Sebe každé zvolání, každý vzdech, každý jásot, každou úpěnlivou prosbu... každou lidskou modlitbu. Nezapomeňme, že se v nás modlí Duch svatý, vede nás k modlitbě a přivádí k Ježíši. Je darem, který nám daroval Otec i Syn na cestu k setkání s Bohem. Když se modlíme, pak se v našem srdci modlí Duch svatý.

Kristus je pro nás vším, také v našem životě modlitby. Svatý Augustin to říká působivým výrazem, který nacházíme také v *Katechismu*. Ježíš „se za nás modlí jako náš kněz, modlí se v nás jako naše hlava; my se modlíme k němu jako k svému Bohu. Poznáváme tedy naše hlasy v něm i jeho hlas v nás“ (KKC, 2616). Proto se křesťan, který se modlí, ničeho neobává, svěřuje se Duchu svatému, který nám byl darován, prosí v nás a vzbuzuje modlitbu. Kéž nás Duch svatý, Mistr modlitby vede a učí modlitbě.

15. Panna Maria, žena modlitby

Katecheze při generální audienci v knihovně Apoštolského paláce 18. 11. 2020

(Lk 2,39-40.51)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

V našem cyklu katechezí o modlitbě se dnes setkáme s *Pannou Marií, ženou modlitby*. Maria se modlila. Ještě když ji svět nezná a je prostou dívkou, zasnoubenou s mužem z Davidova domu, Maria se modlí. Můžeme si představit mladou dívku z Nazareta, pohrouženou do mlčení v ustavičném dialogu s Bohem, který jí záhy svěřil poslání. Ona je milostiplná a neposkrvněná od početí, ale dosud nic neví o svém netušeném a mimořádném poslání a rozbouřeném moři, na které se má vydat. Jedno je jisté: Maria patří k velkému zástupu těch, jejichž srdce je pokorné, nevyskytují se v oficiálních dějepisech, avšak Bůh s nimi připravil příchod svého Syna.

Maria svůj život nevede autonomně, čeká, že Bůh uchopí otěže její cesty a povede ji, kam chce On. Je poddajná a touto svojí disponibilitou připravuje velké události, jimiž je Bůh vtažen do světa. *Katechismus* nám připomíná její stálou a pečující přítomnost v dobrotivém Otcově plánu a v Ježíšově životě (srov. KKC, 2617-2618).

Maria se modlí, když přichází archanděl Gabriel, aby jí v Nazaretě doručil poselství. Jejím drobnému a nezměrnému přitakání, jež dá v té chvíli celému stvoření poskočit radostí, předcházelo v dějinách spásy mnoho jiných přitakání, mnohá důvěřivá poslušnost a mnohá ochota vzhledem k Boží vůli. Není lepší způsob modlitby než stanout jako Maria v postoji otevřenosti, se srdcem otevřeným Bohu: „Pane, co chceš Ty, kdy chceš Ty a jak chceš Ty“. To znamená, že srdce se otevírá Boží vůli, a Bůh ustavičně odpovídá. Kolik jen věřících takto prožívá svoji modlitbu! Ti, kteří jsou pokorného srdce, se takto modlí, v oné, dalo by se říci, podstatné pokoře; v pokoře jednoduchosti: „Pane, co chceš Ty, kdy chceš Ty a jak chceš Ty“. Lidé, kteří se takto modlí, se nerozčilují, protože dny jsou plné problémů, ale jdou vstříc realitě a vědí, že v pokorné lásce, v lásce nabízené za každé situace, stáváme se nástroji Boží milosti. „Pane, co chceš Ty, kdy chceš Ty a jak chceš Ty“. Je to prostá modlitba, která však vkládá náš život do Pánových rukou, aby nás vedl. Všichni se takto můžeme modlit, takřka beze slov.

Modlitba umí ochočít neklid, který se nás zmocňuje, protože si vše nárokujeme dřív, než o to požádáme, a chceme to ihned. Tento neklid nám ubližuje, ale modlitba jej dokáže upokojit a proměnit v ochotu. Když mne ovládne neklid, modlím se a modlitba mi otevírá srdce a uschopňuje mne k přijetí Boží vůle. Panna Maria v těch několika okamžicích Zvěstování, dovedla odmítnout strach, přestože tušila, že si svým přitakáním přivodí velmi těžké zkoušky. Chápeme-li v modlitbě, že každý den, který od Boha dostáváme, je povolání, pak svoje srdce rozšiřujeme a přijímáme všechno. Učme se tak říkat: „Pane, co chceš Ty. Slib mi jen, že budeš se mnou na každém kroku.“ Toto je důležité: požádat Pána o jeho přítomnost na každém kroku naší pouti; prosit, aby nás nenechal samotné, neopustil v pokušení a těžké chvíli. Onen závěr modlitby Otčenáš vyznívá takto: je to prosba o milost, o kterou nás Pána naučil žádat sám Ježíš.

Maria provází Ježíše modlitbou po celý život, až do smrti a zmrtvýchvstání, a nakonec provází i první kroky rodící se církve (srov. Sk 1,14). Modlí se spolu s učedníky, kteří prošli pohoršením kříže. Modlí se s Petrem, který podlehl strachu, a plakal z lítosti. Maria je mezi učedníky, muži a ženami, které povolal Její Syn, aby utvářeli Jeho společenství. Nedělá mezi nimi kněze, nikoli! Vystupuje jako Ježíšova Matka, která se s nimi modlí, ve společenství, jako jedna jeho členka. Modlí se s nimi a za ně. A Její modlitba předchází budoucnost, která se naplňuje: působením Ducha svatého se stala Matkou Boží a působením Ducha svatého Matkou církve. Když se Maria modlí se vznikající církví, stává se Matkou církve, v modlitbě provází učedníky při prvních krocích církve, očekávající Ducha svatého. Činí tak mlčky, a to ustavičně. Mariina modlitba je tichá. Evangelium vypráví pouze o jediné Mariině modlitbě, když v Káně prosí svého Syna za ony nebohé lidi, kterým hrozí, že při oslavě utrhne ostudu. Jen si to představme – uspořádat svatební hostinu a v jejím závěru nalévat mléko, protože víno už došlo! To by ale byla ostuda! Maria se ale modlí a žádá Syna, aby ten problém vyřešil. Mariina přítomnost je již sama o sobě modlitbou a její pobývání ve Večeřadle mezi učedníky, kteří očekávají Ducha svatého, je spočinutím v modlitbě. Takto Maria rodí církev, je Matkou Církve.

Katechismus vysvětluje: „Ve víře jeho pokorné služebnice se Božímu daru dostává přijetí, na které Bůh čekal už od počátku časů“ (KKC, 2617).

V Panně Marii je přirozená ženská intuice povýšena jejím zcela jedinečným sjednocením s Bohem v modlitbě. Proto při četbě evangelia zjišťujeme, že někdy jako by se vytrácela, aby se pak v zásadních chvílích znovu objevila. Maria je otevřena Božímu hlasu, který vede její srdce a kroky tam, kde je zapotřebí její přítomnosti. Tiché účasti matky a učednice. Je přítomna, poněvadž je Matkou, ale též protože je první učednicí, která si nejlépe osvojila Ježíšovo učení. Maria nikdy neprohlašuje: „Pojďte, vše vyřeším“, ale vybízí: „Udělejte všechno, co vám řekne“, přičemž neustále ukazuje prstem na Ježíše. Toto je typický postoj učedníka a Maria je první učednicí: modlí se jako Matka a jako učednice.

»Maria to všechno uchovávala v srdci a rozvažovala o tom« (Lk 2,19). Takto evangelista Lukáš načrtává Matku Páně v evangeliu Ježíšova dětství. Všechno, co se děje kolem ní, má hluboký dopad na její srdce: dny naplněné radostí, stejně jako nejtemnější chvíle, kdy také ona stěží chápe cesty, kterými se má ubírat Vykoupení. Všechno končí v jejím srdci, aby bylo modlitbou důkladně vytříbeno a proměněno. Ať už jde o dary mudrců anebo útěk do Egypta, až k onomu děsivému pašijovému pátku – to všechno Matka uchovává v srdci a vnáší do svého dialogu s Bohem. Kdosi přirovnal Mariino srdce k perle nedostížné nádhery, utvořené a vyhlazené trpělivým přijímáním Boží vůle skrze Ježíšova tajemství, o nichž rozjímala v modlitbě. Jak by bylo krásné, kdybychom se mohli alespoň trochu připodobnit naší Matce! Srdcem otevřeným Božímu slovu, tichým a poslušným srdcem, srdcem, které dokáže přijímat Boží slovo a dává mu růst spolu s dobrou setbou církve.

16. Modlitba rodící se církve

Katecheze Svatého otce v knihovně Apoštolského paláce 25. 11. 2020

(Sk 4,23-24.29.31)

Modlitba určovala první kroky církve ve světě. Spisy apoštolů a velký příběh *Skutků apoštolů* nám podávají obraz putující církve, která je činorodá, avšak základ a podnět své misijní činnosti nachází v modlitebních shromážděních. Prvotní Jeruzalémská církev je opěrným bodem veškeré křesťanské zkušenosti. Lukáš v knize *Skutků apoštolů* píše: »Setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách« (Sk 2,42). Společenství setrvalo v modlitbách.

Tady nacházíme čtyři podstatné charakteristiky života církve: za první, naslouchání nauce apoštolů, za druhé, pěstování vzájemného společenství, za třetí, lámání chleba a za čtvrté modlitbu. Připomínají nám, že existence církve má smysl, pokud zůstává pevně sjednocena s Kristem, tedy ve společenství, Jeho Slově, eucharistii a modlitbě. Kázání a katecheze jsou svědectvím Mistrových slov a činů; neustálé úsilí o bratrské společenství chrání před sobectvím a stranictvím; lámání chleba uskutečňuje Ježíšovu svátostnou přítomnost mezi námi: Ježíš nikdy

nebude nepřítomný, právě On je eucharistií, žije a putuje s námi. A nakonec modlitba, která je prostorem dialogu s Otcem skrze Krista v Duchu svatém.

Všechno co v církvi roste mimo tyto „souřadnice“, postrádá základy. Jestliže máme přistoupit k rozlišování určité situace, musíme se dotazovat, nakolik jsou v ní přítomny zmíněné čtyři souřadnice: kázání, neustálé úsilí o bratrské společenství, milosrdná láska, lámání chleba – tedy eucharistický život – a modlitba. Co se těmito souřadnicím vymyká, je zbaveno ekleziality, není to ekleziální. Církev je budována Bohem, nikoli senzačními skutky. Církev není trh, ani skupina podnikatelů, kteří rozvíjejí nějaký nový podnik. Je to dílo Ducha svatého, kterého nám Ježíš seslal, aby nás shromáždil. Církev je trvalou prací Ducha v křesťanském společenství a jeho životě, v eucharistii a modlitbě. Vše, co se od těchto souřadnic odchyluje, postrádá základy, je jako dům stavěný na písku (srov. Mt 7,24-27). Církev utváří Bůh, nikoli rozruch vyvolaný jejími skutky.

Ježíšovo slovo naplňuje naše snahy smyslem. V pokoře se rodí budoucnost světa.

Občas mne hluboce zarmoutí, když se nějaké církevní společenství – v dobré vůli – zmýlí v cestě, protože se domnívá, že církev se dělá na schůzích, jako by to byla politická strana. Většina, menšina, názory jedněch a druhých... „Je to jako synoda, to je synodální cesta, kterou musíme vykonat“. Ptám se: kde je tam Duch svatý? Kde je modlitba? Kde je láska ve společenství? Bez této čtveřice souřadnic se z církve stane lidská společnost, politická strana – menšinová či většinová, a změny probíhají jako v nějaké firmě – podle většiny či menšiny. Duch svatý tam ovšem není. Přítomnost Ducha svatého totiž zajišťují jmenované čtyři souřadnice: život ve společenství, modlitba, eucharistie, kázání o tom, jak tyto čtyři souřadnice rozvíjejí život. Pokud toto chybí, chybí Duch, a jestliže schází Duch, bude z nás pěkné humanitární a dobročinné sdružení, což je výborné, možná také strana, řekněme církevní strana, ale církev to není. Z toho důvodu církev neroste díky tomu, že by pořádala nábor, nýbrž díky tomu, co na ní přitahuje. Kdo pohybuje touto přitažlivostí? Duch svatý. Nezapomínejme nikdy na tato slova Benedikta XVI.: „Církev neroste přetahováním, nýbrž tím, co je na ní přitažlivé.“ Pokud chybí Duch, který přitahuje k Ježíši, tam není církev, ale klub přátel s dobrými úmysly. To je dobré, ale církev ani synodalita to nejsou.

Četbou Skutků apoštolů tedy objevujeme, že hnací silou evangelizace jsou *modlitební shromáždění*. Kdo se jich účastní, živě vnímá Ježíšovu přítomnost a dotýká se jej Duch. Členové prvotního společenství - což platí vždy a také dnes pro nás - vnímají, že událost setkání s Ježíšem neskončila Nanebevstoupením, nýbrž pokračuje v jejich životě. Vyprávěním o tom, co řekl a učinil Pán – tedy nasloucháním Slovu, a modlitbou vstupující do společenství s Ním, všechno ožívá. Modlitba vlévá světlo a žár: dar Ducha v nich probouzí horlivost.

Katechismus v této souvislosti užívá velmi hutné vyjádření: „Duch svatý [...] připomíná modlící se církvi Krista, uvádí ji do celé pravdy a vzbuzuje nové formulace, které budou vyjadřovat nezbadatelné tajemství Krista, jež působí v životě, ve svátostech a v poslání jeho církve“ (*KKC*, 2625). To je dílem Ducha v církvi: *připomínat Ježíše*. Prohlásil to sám Ježíš: bude vás učit a bude vám připomínat. Posláním Ducha je připomínat Ježíše, nikoli však jako při mnemotechnickém cvičení. Křesťané, uskutečňující misijní poslání, připomínají Ježíše, kterého znovu zpřítomňují. Od Něho, od Jeho Ducha dostávají „podnět“, aby šli, kázali a sloužili. Modlitbou se křesťan hrouží do tajemství Boha, onoho Boha, který má každého člověka rád a přeje si, aby evangelium bylo hlášáno všem. Bůh je Bohem pro všechny, a každá dělící zeď byla v Ježíši definitivně zbořena, jak říká svatý Pavel. Kristus zjednal pokoj a »obě dvě části spojil v jedno« (*Ef 2,14*). Ježíš zjednal jednotu.

Život prvotní církve je tvořen kadencemi ustavičně se střídajících bohoslužeb, shromáždění a jak individuálních, tak kolektivních modliteb. A Duch svatý uděluje sílu kazatelům, kteří se vydávají na cesty a z lásky k Ježíši brázdí moře, čelí nebezpečím a podrobují se pokořením.

Bůh dává i žádá lásku. A to je mystický kořen veškerého života věřících. První křesťané, ale také my, kteří přicházíme několik století po nich, prožíváme v modlitbě tutéž zkušenost. Duch oživuje všechno. A každý křesťan, který nemá strach věnovat čas modlitbě, si může přisvojit slova apoštola Pavla: »Tento život v těle žiji ve víře v Božího Syna, protože on mě miloval a za mě se obětoval« (*Gal 2,20*). Modlitba propůjčuje toto vědomí. Jedině ve ztišení adorace lze zakoušet veškerou pravdu těchto slov. Měli bychom se vrátit ke smyslu pro klanění. Adorovat Boha, Ježíše, Ducha. Tiše se klanět Otcí, Synu a Duchu. Klanění je modlitba, v níž poznáváme Boha jako počátek a konec celých dějin. A tato modlitba je živým plamenem Ducha, který propůjčuje moc vydávanému svědectví a uskutečňovanému poslání.

17. Požehnání

Katecheze Svatého otce v knihovně Apoštolského paláce 2. 12. 2020

(*Ef 1,3-6*)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnes se zastavíme u podstatné dimenze modlitby, kterou je *požehnání*. Pokračujeme v našich zamyšleních nad modlitbou. V popisech stvoření (*Gn 1-2*) Bůh neustále životu žehná. Požehnal zvířatům (1,22), požehnal mužii

a ženě (1,28) a nakonec požehnal sobotě, dni odpočinku a požitku z veškerého stvoření (2,3). Bůh žehná. Na prvních stránkách Bible se požehnání opakuje neustále. Bůh žehná, ale žehnají také lidé, a záhy se ukazuje, že požehnání má zvláštní sílu, která po celý život provází toho, kdo jej obdržel, a disponuje lidské srdce, aby se nechalo proměnit Bohem (*Sacrosanctum Concilium*, 61).

Na počátku světa je tedy Boží „dobrořečení“. Bůh vidí, že každé dílo Jeho rukou je dobré a krásné, a když dojde k člověku, a dovršuje se stvoření, konstatuje, že je »velmi dobré« (*Gn 1,31*). Krátce poté se krása, kterou Bůh vtisknul svému dílu, znetvoří, a lidská bytost se stává zkaženým tvorem, schopným šířit ve světě zlo a smrt. Nic však nedokáže nikdy smazat onu prvotní dobrotu, kterou mu vtisknul Bůh; onu stopu dobra, již Bůh vtisknul do světa, lidské přirozenosti, nás všech: schopnost žehnat a být žehnáni. Bůh se ve stvoření nezmýlil, ba nezmýlil se ani ve stvoření člověka. *Naděje světa* plně spočívá v *Božím požehnání*. Bůh nám neustále *přeje dobro*. On především, jak říká básník Péguy^[1], neustále doufá v naše dobro.

Velkým Božím požehnáním je Ježíš Kristus, je to veliký Boží dar – Jeho Syn. Je to požehnání pro celé lidstvo, požehnání, které nám přineslo spásu. On je věčné Slovo, kterým nám Otec dobrořečil, »když jsme ještě byli hříšníky« (*Řím 5,8*): vtělené Slovo obětované za nás na kříži.

Svatý Pavel s pohnutím sděluje plán Boží lásky: »Bud' pochválen Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, on nás zahrnul z nebe rozmanitými duchovními dary, protože jsme spojeni s Kristem. Vždyť v něm si nás vyvolil ještě před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce; ze svého svobodného rozhodnutí nás předurčil, abychom byli přijatí za jeho děti skrze Ježíše Krista. To proto, aby se vzdávala chvála jeho vznešené dobrotivosti, neboť skrze ni nás obdařil milostí ve svém milovaném Synu« (*Ef 1,3-6*). Není hřích, který by mohl kompletně smazat Kristův obraz, přítomný v každém z nás. Žádný hřích nesetře onen obraz, který nám Bůh propůjčil, Kristův obraz. Hřích jej může zohydat, ale nikoli připravit o Boží milosrdenství. Hříšník může vězet ve svých omylech dlouho, ale Bůh má doposledka strpení a naději, že se hříšníkovo srdce nakonec otevře a změní. Bůh je jako dobrý otec a dobrá matka, kteří svoje potomky, jakkoli by se pomýlili, nikdy nepřestanou mít rádi. Přichází mi na mysl, jak jsem vídával lidi čekající na návštěvy ve věznici, mnohé matky, které stály v zástupu, aby se shledaly se svým vězněným synem. Nikdy ho nepřestanou milovat, i když vědí, co o nich smýšlejí kolemjdoucí: Podívejte, ta má syna ve vězení. Ony matky se za to nestydí, či lépe řečeno, prožívají stud, ale jdou dál, syn je totiž důležitější než zahanbení. Stejně tak Bohu více záleží na nás, než na všech hříších, kterých se můžeme dopustit. Je totiž otcem, matkou, čirou a ustavičně žehnajícím láskou. Nikdy nám nepřestane žehnat.

Silný prožitek skýtá čtení biblických textů o požehnání ve vězeňském prostředí nebo v terapeutických komunitách, dá-li se lidem pocítit, že i přes jejich vážná pochybení na nich nadále spočívá požehnání, že je nebeský Otec nepřestává mít rád a doufá, že se nakonec otevrou dobru. I kdyby je jejich nejbližší příbuzní opustili – mnozí totiž nejsou jako ony matky, které stojí v zástupu před vězením, nezáleží jim na blízkých a opouštějí je, protože je považují za nenapravitelné, nepřestávají být Božími dětmi. Bůh z nás nemůže vymazat obraz Božího dítěte, každý z nás je synem či dcerou. Stávají se zázraky, a muži a ženy se obrozují. Setkávají se s požehnáním, kterým byli pomazáni na Boží děti. Boží milost totiž mění život: bere nás takové, jací jsme, ale nikdy nás takovými neponechá.

Pomysleme kupříkladu na to, co Ježíš učinil se Zacheem (srov. *Lk 19,1-10*). Všichni v něm viděli zlo. Ježíš v něm však objevuje záblesk dobra, a odtud, z jeho zvědavé touhy uvidět Ježíše dává průchod milosrdenství, které zachraňuje. Tak proměnil nejprve Zacheovo srdce a potom jeho život. Ježíš viděl ve vyvrhelech a zavřezných nesmazatelné Otcovo požehnání. Ačkoli to byli veřejní hříšníci anebo se dopustili řady špatností, spatřoval v nich Ježíš ono nesmazatelné znamení Otcova požehnání, které podněcovalo jeho soucit. Tato věta se v evangeliu častokrát opakuje: „měl s ním soucit, bylo mu jich líto“. Onen soucit jej přivádí k tomu, že člověku pomáhá a mění mu srdce. Ba víc, dokonce se sám ztotožňuje s každým, kdo je v bídě (srov. *Mt 25,31-46*), jak stojí v evangeliu o protokolu, podle něhož nakonec budeme souzeni. Ježíš zde říká: „Byl jsem tam, hladový, nahý, nemocen a ve vězení, byl jsem tam“.

Bohu, který nám žehná, odpovídáme také *dobrořečením* - Bůh nás naučil dobrořečit, a proto máme činit totéž: modlitbou *chval, klanění a díkůvzdání*. *Katechismus* praví: „Modlitba chvály je odpověď člověka na Boží dary: protože Bůh dává požehnání, srdce člověka může zase velebit toho, kdo je zdrojem všeho požehnání“ (*KKC*, 2626). Modlitba je radost a vděčnost. Bůh nečekal, až se obrátíme, aby nás měl rád, ale počínal si tak mnohem dříve, když jsme ještě byli hříšníky.

Nemůžeme chválit pouze Boha, který nám žehná. Musíme žehnat všemu, co je v NĚm, všem lidem, žehnat Bohu a žehnat bratrům, žehnat světu – v tom spočívá křesťanská mírnost, tedy ve schopnosti vnímat požehnání a žehnat. Kdybychom takto všichni jednali, určitě by neexistovaly války. Tento svět potřebuje požehnání, které můžeme dávat a dostávat. Otec nás má rád. A nám zbývá pouze radost z toho, že Mu můžeme dobrořečit a vzdávat díky, naučit se od Něho nezlořečit, nýbrž dobrořečit. A zde ještě slůvko k lidem, kteří si navykli zlořečit, lidem, kteří mají stále v ústech i srdci zlé slovo a kletbu. Ať se každý z nás zamyslí nad tím, zda nemá takový zlovyk?

A prosí Pána o milost, aby se změnil, protože máme požehnané srdce, z kterého nemůže vycházet zlořečení. Kéž nás Pán naučí žehnat a nikdy zlořečit.

[1] *Le porche du mystère de la deuxième vertu*, první vyd. 1911. *Brána k tajemství druhé ctnosti*.

18. Prosebná modlitba

Katecheze Svatého otce v knihovně Apoštolského paláce, Vatikán 9. 12. 2020

(Žl 28,1-2.6-7)

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Pokračujeme v našich úvahách o modlitbě. Křesťanská modlitba je plně lidská – modlíme se jako lidé, jako to, co jsme – a obsahuje chválu a prosbu. Když totiž Ježíš učil svoje učedníky, jak se modlit, podal jim modlitbu „Otčenáš“, abychom měli k Bohu důvěrně dětinný vztah a adresovali Mu všechny *svoje prosby*. Prosíme Boha o ty nejvznešenější dary, totiž aby bylo lidem svaté Jeho jméno, nadešla Jeho vláda a uskutečnila se ve světě Jeho vůle k dobru. *Katechismus* poznamenává: „Prosby jsou odstupňovány: nejprve se prosí o Království, pak o to, co je nutné k jeho přijetí a ke spolupráci na jeho příchodu“ (*KKC, 2632*). V „Otčenáši“ však prosíme také o jednodušší a všednější dary, jako je „vezdejší chléb“, čímž se míní také zdraví, příbytek a práce, tedy každodenní položky, jakož i za eucharistii, nezbytnou pro život v Kristu, a také za odpuštění hříchů, a tím pokoj v našich vztazích, co je každodenní otázka, protože odpuštění potřebujeme stále. A na závěr prosíme o pomoc v pokušeních a za osvobození od zla.

Žádat, prosit je velice lidské. Slyšme znovu *Katechismus*: „Prosebnou modlitbou vyjadřujeme, že jsme si vědomi svého vztahu k Bohu; jako tvorové nejsme zdrojem své existence, ani pány nad protivenstvími, ani svým posledním cílem, jsme však také hříšníci a jako křesťané víme, že se odvracíme od Otce. Prosba už je návrat k němu“ (*KKC, 2629*)

Když se někdo cítí špatně, protože se dopustil něčeho zlého, zhřešil, přibližuje se Pánu již tím, že se modlí Otče náš. Někdy si můžeme myslet, že nic nepotřebujeme, vystačíme si sami a v životě jsme naprosto soběstační. Ano, občas se něco takového stává. Dříve či později se tato iluze vytratí. Lidská existence je invocace, která se někdy stává křikem, často zadržovaným. Duše se podobá vyprahlé, bezvodé zemi, jak praví žalm (srov. Žl 63,2). Všichni ve svém životě někdy pociťujeme stesk, samotu. Bible se nestydí ukázat lidství poznamenané nemocí, nespravedlností, zradou přátel či vyhrožováním nepřátel. Někdy se zdá, že se všechno bortí, jako by dosavadní život byl promarněn. A v těchto zdánlivě bezvýchodných situacích, kdy se domněle vše hrouť, existuje jediný nouzový východ, totiž zvolání, prosba: „Pane, pomoz mi!“. Modlitba dává problesknout světlu i v těch nejhustších temnotách: „Pane, pomoz mi!“. Tato slova otevírají cestu a novou pouť.

My, lidské bytosti, sdílíme toto volání o pomoc s celým tvorstvem. Nejsme sami, kdo v tomto bezmezném vesmíru „prosí“: každý zlomek stvoření v sobě má vepsanu touhu po Bohu. Svatý Pavel to vyjádřil takto: »Víme přece, že celé tvorstvo zároveň sténá a spolu trpí až doposud. A není samo. I my, ačkoliv už máme první dary Ducha, i my sami uvnitř naříkáme« (*Řím 8,22-24*). To je krásně řečeno. Zní v nás mnohotvárný nářek stvoření. Stromy, skály, živí tvorové... všechno dychtí po dovršení. Tertullián napsal: „Modlí se všechno stvoření; dobytčata a šelmy při vstávání klekají, a když vycházejí ze stájí a doupat, nelení vzhlednout k nebesům a po svém rozeznít svůj hlas. I ptáci, když vzlétají, rozepnou křídla do tvaru kříže, vznosou se k nebi a zpívají svou ptačí modlitbu“ (*De oratione, XXIX*). Je to poetický komentář ke slovům svatého Pavla o nářku a modlitbě celého stvoření. My jako jediní se ovšem modlíme vědomě a víme, že se obracíme k Otci a navazujeme s ním dialog.

Nemusí nás tedy pohoršovat a nemusíme se ostýchat, cítíme-li potřebu se modlit zvláště v nouzi. Když Ježíš vypráví o jednom nepoctivém muži, který má předkládat účty svému pánu, poznamenává, že si netroufal o nic požádat. Mnozí z nás mají tentýž pocit: stydíme se poprosit, požádat o pomoc, o něco, co by nám pomohlo dojít k cíli, a také si netroufáme prosit Boha, poněvadž to považujeme za nepatřičné. Nestydíme se však modlit: „Pane, potřebuji to“, „Pane, jsem v nesnázích“, „Pomoz mi!“! Volejme srdcem k Bohu, který je Otcem, a počínejme si tak i ve chvílích štěstí, nejenom za špatných okolností. Děkuje Bohu za vše, co nám dal, a nic nepovažujeme za samozřejmé či náležité: všechno je milost. Toto si musíme vštípit: Pán nás ustavičně obdarovává a všechno je milost. Boží milost. Nicméně, nedusme úpěnlivou prosbu, která v nás vyvstává spontánně. Prosebnou modlitbou přisvědčujeme svým omezením a svojí stvořenosti. Je možné nedobrat se víry v Boha, ale je těžké nevěřit v modlitbu. Ta jednoduše existuje, objevuje se v nás jako zvolání, a všichni máme co do činění s tímto vnitřním hlasem, který se sice může na dlouho odmlčet, ale jednoho dne se probudí a ozve.

Víme, bratři a sestry, že Bůh odpoví. V knize Žalmů neexistuje modlitba, v níž by pozvednutý hlas Žalmisty zůstal nevyslyšen. Bůh pokaždé odpoví – dnes či zítra, takovým či onakým způsobem, avšak pokaždé. Bible to opakuje do nekonečna: Bůh naslouchá křiku těch, kteří Jej snažně prosí. I našim zajímavým prosbám, těm, které uvízly na dně srdce, či těm, které se stydíme vyslovit. Otec nám chce darovat svého Ducha, který oživí každou modlitbu

a promění všechno. Bratři a sestry, modlitba je vždy otázkou trpělivosti, toho, jak obстоjíme v čekání. Nyní prožíváme adventní dobu, která je typickým časem očekávání – očekávání Vánoc. Je patrné, že na ně čekáme, avšak též celý náš život je očekáváním. Rovněž modlitba je neustálým očekáváním, protože víme, že Pán na ni odpoví. Dokonce i smrt se třese, když se modlí křesťan, protože ví, že ten, kdo se modlí, má silnějšího spojence než je ona: Zmrtvýchvstalého Pána. Smrt byla v Kristu již poražena, a přijde den, kdy všechno bude definitivní, a smrt už se nebude posmívat našemu životu a našemu štěstí.

Naučme se prožívat očekávání, očekávat Pána. Pán nás přichází navštívit – nejenom o hlavních svátcích, Vánocích a Velikonocích, ale dennodenně v důvěrnosti našich srdcí, pokud jej očekávají. Pán je blízko, tluče na naše dveře, abychom ho nechali vejít. „Obávám se, že Bůh přejde kolem, aniž bych si ho povšimnul“, říkával sv. Augustin. Pán přechází, přichází, tluče. Pokud máš ale uši plné jiného hluku, neuslyšíš Pánovo volání. Bratři a sestry, modlitba spočívá v očekávání.

19. Přímluvná modlitba

Katecheze Svatého otce v knihovně Apoštolského paláce, Vatikán 16. 12. 2020

(Ef 6,18-20)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Kdo se modlí, nikdy nehází svět za hlavu. Nezahrnuje-li modlitba radosti a bolesti, naděje a úzkosti lidstva, stává se jen „okrasnou“ činností: povrchním, teatrálním a intimistickým úkonem. Všichni potřebujeme niternost, tedy ústraní určitého prostoru a času, kde se věnujeme vztahu s Bohem. Není to však únik z reality. V modlitbě nás Bůh vezme, požehná a pak láme a dává k utišení hladu všech. Každý křesťan je povolán stát se v rukou Božích chlebem, který je lámán a dáván. Modlitba je konkrétní, nemá být útekem.

Muži a ženy, oddaní modlitbě, vyhledávají samotu a mlčení nikoli proto, aby nebyli obtěžováni, nýbrž aby více naslouchali Božímu hlasu. Někdy odcházejí ze světa do ústraní a skrytu svého soukromí, jak doporučuje Ježíš (srov. Mt 6,6), ale ať jsou kdekoli, ponechávají otevřeny dveře svého srdce vždycky dokořán; otevřeny pro ty, kteří se modlí, aniž o tom vědí; pro ty, kteří se vůbec nemodlí, nosí v sobě potlačované volání, skrytou prosbu; pro ty, kteří zbloudili a sešli z cesty... Na dveře toho, kdo se modlí, může kdokoli zaklepat a nalézt v něm či v ní soucitné srdce, jež se modlí, aniž by kohokoli vylučovalo. Modlitba je naším srdcem a naším hlasem, a stává se srdcem a hlasem lidí, kteří se modlit neumějí, nechťejí nebo nemohou. Jsme jejich srdcem a hlasem, který stoupá k Ježíši, stoupá k Otci jako přímluva. V samotě se ten, kdo se modlí, ať již dlouhodobě či krátkodobě, odděluje od všeho a ode všech, aby všechno a všechny našel v Bohu. Kdo se modlí, prosí tak za celý svět a bere na sebe bolesti i hříchy. Modlí se za všechny a za každého; je jakousi „anténou“ Boha v tomto světě. V každém chudém, který klepe na dveře, v každém člověku, který postrádá smysl věcí, spatřuje ten, kdo se modlí, Kristovu tvář. *Katechismus* říká: „Přimlouvav se, žádat o něco ve prospěch druhého [...] je v souladu s Božím milosrdenstvím“ - toto je nádherné. Když se modlíme, jsme v souladu s Božím milosrdenstvím. Milosrdenstvím vůči nám hříšníkům, ale také vůči všem, kteří nás žádali o modlitbu anebo za něž se modlíme, sladění s Božím srdcem. To je pravá modlitba: soulad s Božím milosrdenstvím – „V době církve se křesťanská přímluva podílí na přímluvě Krista: je výrazem společenství svatých“ (*KKC, 2635*).

Co znamená podílet se na Kristově přímluvě? Pokud se za někoho přimlouvám či modlím, potom je Kristus Přímluvcem před Otcem, modlí se za nás a ukazuje Otci rány na svých rukou, protože Ježíš je před Otcem fyzicky, se svým tělem. Ježíš je naším přímluvcem a modlit se znamená počínat si tak trochu jako Ježíš: přimlouvav se v Ježíši za druhé u Otce. To je moc krásné.

Modlitbě leží na srdci člověk. Jednoduše člověk. Kdo nemá rád bratra, nemodlí se seriózně. Někdo může říci, že není možné modlit se s nenávisť, nelze se modlit lhostejně. Modlit se lze pouze v duchu lásky. Kdo nemiluje, modlí se pokrytecky nebo si myslí, že se modlí, ale nemodlí se, protože postrádá právě onoho ducha, kterým je láska. Kdo v církvi poznává smutek či radost druhého, dostává se na hlubinu více než ten, kdo zkoumá „systémové maximum“. Každá modlitba totiž obsahuje zkušenost člověčenství, poněvadž lidé, jakkoli mohou chybovat, nikdy nesmějí být odmítáni či odepisováni.

Když se věřící, pohnut Duchem svatým, modlí za hříšníky, nečiní výjimky a nepronáší odsouzení, nýbrž modlí se za všechny. A modlí se také za sebe. V té chvíli ví, že se nijak zvlášť neliší od těch, za které se modlí; cítí se hříšníkem mezi hříšníky a modlí se za všechny. Lekce podobenství o farizeovi a celníkovi je stále živá a aktuální (srov. Lk 18,9-14). My nejsme lepší ve srovnání s nikým, jsme bratři všichni, v pospolitě křehkosti, strasti i hříšnosti. Proto se můžeme k Bohu obracet modlitbou: »Pane, nikdo z živých není před Tebou spravedlivý« (Žl 143,2) – praví žalm. »Pane, nikdo z živých není před Tebou spravedlivý, všichni jsme hříšníci, všichni jsme dlužníci, kteří mají blokováno konto, nikdo před Tebou není bezchybný. Pane smiluj se nad námi!« Modlitba v tomto duchu přináší plody, neboť předstupujeme před Boha s pokorou, abychom se modlili za všechny. Farizej se však modlil

pyšně: »Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní, jako hříšníci. Jsem spravedlivý, konám, co se má...« (srov. Lk 18,11-12). Ten se nemodlil, prohlížel se v zrcadle, nikoli v realitě, ale v zrcadle zfalšovaném pýchou.

Svět pokračuje díky sřetení modliteb těch, kdo se přimlouvají a jsou povětšinou neznámí... nikoli však Bohu! Je mnoho neznámých křesťanů, kteří v době pronásledování dokázali opakovat slova našeho Pána: »Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí« (Lk 23,34).

Dobrý pastýř zůstává věrný, i když zjistí, že jeho lid je hříšný. Dobrý pastýř je nadále otcem, i když se mu synové odcizují nebo ho opouštějí. Setrvává v pastýřské službě i vůči tomu, který jej nutí špinit si ruce; neuzavírá srdce tomu, který mu možná způsobil utrpení.

Církev má ve všech svých členech poslání praktikovat přimlůvnu modlitbu, přimlouvá se za druhé. Tuto povinnost má zejména ten, komu byla svěřena odpovědnost: rodiče, vychovatelé, vysvěcení služebníci, představení nějakého společenství... Jako Abraham a Mojžíš musejí někdy před Bohem „bránit“ ty, kteří jim byli svěřeni. Jde vlastně o to dívat se na ně Božím zrakem a srdcem, tedy s nepřemožitelným soucitem a vlídností Boha samého. Vlídne se modlit za druhé.

Bratři a sestry, všichni jsme listy téhož stromu: každé oddálení nás volá k velkému slitování, jež máme živit modlitbou za sebe navzájem. Modleme se jedni za druhé, prospěje to nám a všem.

Vánoční

Katecheze Svatého otce z 23. prosince 2020, knihovna Apoštolského paláce

(Lk 2,4-7)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Touto katechezí v bezprostřední blízkosti Vánoc bych vám chtěl nabídnout pár podnětů k reflexi jako přípravu ke slavnosti Narození Páně. V půlnoční liturgii zní zvěst, kterou andělé přinesli pastýřům: „Nebojte se! Zvěstují vám velikou radost, radost pro všechny lid: V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel - to je Kristus Pán. To bude pro vás znamením: Naleznete děťátko zavinuté do plének a položené v jeslích“ (Lk 2,10-12).

Také my budeme následovat pastýře a vydáme se duchovně k Betlému, kde Maria porodila Dítě v jeslích, protože – jak znovu říká Lukáš – „v zájezdním útulku pro ně nebylo místo“ (2,7). Vánoce se staly všeobecným svátkem, a také ten, kdo není věřící, vnímá jeho podmanivost. Křesťan však ví, že Vánoce jsou rozhodující událostí, věčným ohněm, který ve světě zažehnul Bůh a nemá být směřován s pomíjivými věcmi. Je důležité nezredukovat Vánoce na pouhý sentimentální či konzumní svátek. Minulou neděli jsem na tento problém upozornil a zdůraznil jsem, že konzumismus nám zabavil Vánoce. Nikoli, nemají být pouhým sentimentálním či konzumním svátkem, který oplývá dárky a blahopřáními, ale je ochuzen o křesťanskou víru a též o lidskost. Proto je třeba se postavit světské mentalitě, jež není schopna pojmut žhavé jádro naší víry, které praví: »Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Viděli jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy« (srov. Jan 1,14). Toto je jádro Vánoc, či spíše jejich pravda, žádná jiná neexistuje.

Vánoce nás nabádají k reflexi jednak o dramatičnosti dějin, v nichž lidé, ranění hříchem, nepřetržitě hledají pravdu, milosrdenství a vykoupení, a jednak o dobrotě Boha, který nám vyšel vstříc sdělit Pravdu, která zachraňuje, a dát nám účast na Svém přátelství a Svém životě. Tento dar milosti je čirá milost, bez jakýchkoli našich zásluh. Jeden Svatý otec říká: „Kamkoli pohlédnete a hledáte zásluhu, nenacházíte nic jiného než milost“. Vše je milost, dar milosti, a tohoto daru milosti se nám dostává jednoduchostí a lidskostí Vánoc a může z našich srdcí a mysli odstranit pesimismus, který se dnes rozšířil v důsledku pandemie. Můžeme překonat zneklidňující pocit dezorientace a nedat se zdolat nezdary a selháními, když si opět uvědomíme, že ono obyčejné a bědné, skrývané a bezbranné Dítě je sám Bůh, který se pro nás stal člověkem. Druhý vatikánský koncil ve známé konstituci o církvi v dnešním světě poznamenává s ohledem na každého z nás, že se tato událost týká každého z nás. „Ale Ježíš se narodil před dvěma tisíci lety, mě se to týká?“ Ano, týká se to tebe i mne, každého z nás. Konstituce říká: „Vždyť svým vtělením se jistým způsobem spojil s každým člověkem, on sám, Boží Syn. Lidskýma rukama pracoval, lidskou myslí přemýšlel, lidskou vůlí jednal, lidským srdcem miloval. Narozen z Panny Marie, stal se opravdu jedním z vás – je jedním z nás!, ve všem nám podobný kromě hříchu“ (*Gaudium et spes*, 22). Ježíš je jedním z nás: Bůh v Ježíši je jedním z nás.

Tato skutečnost nás obdarovává mnohou radostí i odvahou. Bůh nás nepozoroval shůry, zdáli, neprošel kolem nás, neošklivil si naši bídu, neodělal se nějakým zdánlivým tělem, nýbrž plně přijal naši přirozenost a naše lidství. Je jedním z nás, je jako my. Ničeho se nezřekl, kromě hříchu, což jediné s námi nesdílí. V Něm je celé člověčenství. Vzal na sebe všechno, čím jsme, tak, jak jsme. To je pro porozumění křesťanské víry podstatné. Sv. Augustin, když promýšlel zpětně svoji konverzi, napsal ve svých *Vyznáních*: „Nedržel jsem se totiž pokorně svého pokorného Boha Ježíše a nevěděl jsem, v čem by mi jeho slabost mohla být učitelkou“ (*Vyznání*, VII, 18). Ježíšova

„slabost“ je „učitelka“! Zjevuje nám totiž Boží lásku. Vánoce jsou svátkem vtělené Lásky k nám a narozené v Ježíši Kristu. On, Ježíš Kristus, je světlo lidí, které září v temnotách a dává smysl lidské existenci a celým dějinám.

Drazí bratři a sestry, ať nám tyto stručné reflexe pomohou slavit Vánoce uvědoměleji. Je však další způsob přípravy, který chci připomenout vám i sobě a který je všem dostupný: trochu mlčky rozjímat před jesličkami. Jesličky podávají katechezi o skutečnosti, která se přihodila onoho dne a roku a o níž jsme slyšeli v evangeliu. K tomu jsem loni napsal list, jehož opětovná četba nám prospěje. Nazývá se „*Admirabile signum*“, „Podivuhodné znamení“. Ve škole sv. Františka z Assisi se můžeme trochu jako děti pozastavit, rozjímat o scéně Pánova Narození a dovolit, aby v nás znovu ožil úžas z „podivuhodného“ způsobu, kterým přišel na svět Bůh. Prosíme o milost úžasu: když stojíme před tímto tajemstvím, touto natolik něžnou a krásnou skutečností, blízkou srdci, kéž nám Pán dává milost úžasu, abychom se s ním setkali, přiblížili se k Němu, sblížili se mezi sebou navzájem. To v nás ožíví něhu, které je nám tolik zapotřebí! Před nedávnem jsem hovořil s několika vědci o umělé inteligenci a robotech. Existují roboti, naprogramovaní na všechny typy činností, a vývoj pokračuje dál. Zeptal jsem se jich, zda mohou určit něco, co robot nikdy nedokáže? Zamysleli se, podali různé návrhy a nakonec se ujednotili v tom, že roboti nikdy nebudou schopni něhy. Takové, kterou nám dnes přináší Bůh svým podivuhodným způsobem, jakým přišel na svět. Takto se v nás opětovně rodí lidská něha, která se blíží k té Boží. Dnes tolik potřebujeme něhu, lidské pohlazení v tolikém soužení! Pandemie nás donutila mít větší odstup, a Ježíš nám v jeslích zjevuje něhu, která je cestou ke sblížení a zlidštění. Držme se této cesty.

Hezké Vánoce!

20. Modlitba díkůvzdání

Katecheze Svatého otce z 30. prosince 2020, knihovna Apoštolského paláce

(1 Sol 5,16-19)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Chtěl bych se dnes zastavit u modlitby díkůvzdání. Podnět si k tomu vezmu z jedné epizody, kterou zaznamenal evangelista Lukáš. Když byl Ježíš na cestě, vyšlo mu naproti deset malomocných, kteří prosili: »Ježíši, Mistře, smiluj se nad námi!« (Lk 17,13). Víme, že nemocní leprou trpěli fyzicky a zároveň byli sociálně a nábožensky marginalizováni. Byli vypovězeni na okraj společnosti. Ježíš se nevyhýbal setkání s nimi. Někdy přestupuje omezení stanovená zákony a dotýká se nemocných – což se nemělo dělat, objímá je a uzdravuje. V tomto případě ke kontaktu nedošlo. Ježíš je zpovzdálí vyzve, aby šli a ukázali se kněžím (v.14), kteří měli podle Zákona prověřit, zda došlo k uzdravení. Ježíš neříká víc. Vyslyšel jejich modlitbu, jejich křik o smilování a hned je poslal ke kněžím. Těch deset s důvěrou okamžitě jde, nečekají na moment plného uzdravení, nikoli: mají důvěru, ihned se vydávají na cestu a jak odcházejí, jsou všichni uzdraveni. Kněží o nich tedy mohli konstatovat, že jsou zdraví, a začlenit je zpět do normálního života. Zde však dochází k něčemu významnému. Jen jeden z oné skupiny, když zjistil, že je uzdraven, a ještě před tím, než se vydal za kněžím, se vrací k Ježíši a chválí Boha za obdrženou milost. Jeden jediný, zbylých devět jde vlastní cestou. A Ježíš poznamenává, že onen muž byl Samaritán, tedy svého druhu „heretik“ pro tehdejší židy. Ježíš podotýká: »Nikdo z nich se nenašel, aby se vrátil a vzdal Bohu chválu, než tento cizinec?« (Lk 17,18). Toto vyprávění se nás hluboce dotýká.

Tento příběh takřikajíc dělí svět na dvě části: na ty, kdo neděkují, a na ty, kdo děkují; na ty, kdo berou všechno, jako by jim to patřilo, a na ty, kdo přijímají všechno jako dar. *Katechismus* praví: „Každá událost a každá potřeba se může stát důvodem k díkůvzdání“ (KKC, 2638). Modlitba díkůvzdání začíná vždycky odtud, totiž uznáním, že nás předchází milost. Myslelo se na nás dříve, než jsme se naučili myslet my. Byli jsme milováni dříve, než jsme se naučili milovat; byli jsme předmětem touhy dříve, než vyvstala touha v našem srdci. Díváme-li se takto na život, stává se vodítkem našich dnů „děkování“, na které ovšem mnohokrát zapomínáme.

Pro nás křesťany je díkůvzdání jméno té nejpodstatnější svátosti, kterou je: *eucharistie*. Toto řecké slovo totiž znamená právě *díkůvzdání*. Křesťané, jako všichni věřící, dobrořečí Bohu za dar života. Žít znamená především obdržet. Život je především obdrženou skutečností: dostali jsme ho darem! Všichni se rodíme proto, že někdo toužil po našem životě. A to je jen první z dlouhé řady dluhů, které sjednáváme svým životem. Dluhů vděčnosti. Nejednou na nás někdo pohlížel čistě a nezištně. Často to byli učitelé, katecheté, lidé, kteří svou roli plnili nad míru svých povinností. A zažehli v nás vděčnost. I přátelství je darem, ke kterému se vždycky pojí vděčnost.

Tato „vděčnost“, kterou máme ustavičně vyjadřovat a již křesťan se všemi sdílí, se rozpíná v *setkání s Ježíšem*. Evangelia dosvědčují, že kudy Ježíš prošel, často vyvolal radost mezi těmi, kteří Jej potkali a chválili pak Boha. Ve vyprávěních o Narození Páně je mnoho těch, jejichž srdce se otevřelo příchodem Spasitele. I my jsme zváni k účasti na tomto nezměrném jásose. Naznačuje to také epizoda s deseti malomocnými, kteří byli uzdraveni. Přirozeně, že všichni byli šťastní, protože znovu nabyli zdraví a mohli tak vyjít z nekonečné povinné karantény, která je vylučovala ze společenství. Je však mezi nimi jeden, který zajásal radostí, a kromě svého uzdravení měl

radost ze setkání s Ježíšem. Byl nejenom osvobozen od zla, ale dostalo se mu také jistoty, že je milován. To je pravé jádro: když vyslovíš poděkování, vyjadřuješ jistotu, že jsi milován. A to je veliký krok: jistota, že jsme milováni. Tento objev lásky je silou, která řídí svět. Dante by řekl: Lásky, „z níž pohyb slunce má i všechny hvězdy“ (*Ráj*, XXXIII, 145). Už nejsme potulní pocestní, kteří bloumají sem a tam: máme domov, přebýváme v Kristu a z tohoto „příbytku“ nazíráme veškerý zbytek světa, který se jeví nekonečně hezčím. Jsme dětmi lásky a bratry v lásce. Jsme omilostnění mužové a ženy.

Bratři a sestry, snažme se tedy stále přebývat v radosti ze setkání s Ježíšem. Kultivujme veselí. Démon poté, co nás jakýmkoli pokušením oklamal, nás totiž vždycky ponechává smutné a osamocené. Jsme-li v Kristu, žádný hřích a žádná hrozba nám nebudou nikdy moci zabránit radostně pokračovat v cestě spolu s mnoha druhy.

Především nezapomínejme děkovat: pokud jsme nositeli vděčnosti, stává se lepším také svět, byť možná jen trochu, ale dost na to, abychom mu předali trochu naděje. Svět naději potřebuje a v postoji vděčnosti a důkuvzdání trochu naděje předáváme. Všechno je spojeno a provázáno, a každý se může zapojit tam, kde je. Cesta ke štěstí je popsána svatým Pavlem v závěru jednoho jeho listu slovy: »Bez přestání se modlete. Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu. Tak to Bůh pro vás chce v Kristu Ježíši. Nezhášejte oheň Ducha« (1 *Sol* 5,17-19). Nezhášejte oheň Ducha – to je pěkný životní program! Nezhášejte Ducha, který nás v nitru přivádí k vděčnosti.

21. Modlitba chvály

Katecheze Svatého otce z knihovny Apoštolského paláce, 13. ledna 2021

(Ž/ 145,1-3.21)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme v katechezích o modlitbě a dnes dáme prostor dimenzi chvály.

Podnět si vezmeme z jednoho kritického momentu Ježíšova života. Po počátečních zázracích a zapojení učedníků do zvěstování Božího království se Mesiášovo poslání ocitá v krizi. Jan Křtitel zapochybuje a z vězení vysílá za Ježíšem posly s otázkou: »Ty jsi ten, který má přijít, anebo máme čekat jiného?« (*Mt* 11,3). Pociťuje totiž úzkost z toho, zda se ve svém hlásání nezmýlil. V životě se vždy vyskytují temné okamžiky, chvíle duchovní noci, a právě takovým momentem Jan prochází. Ve vesnicích u jezera, kde Ježíš učinil nejvíce zázraků (srov. *Mt* 11,20-24), panuje nevraživost. A právě v této chvíli rozčarování referuje Matouš o udivující skutečnosti: Ježíš se k Otci neobrací bédováním, nýbrž chvalozpěvem: »Velebím tě, Otče, Pane nebe i země, že když jsi tyto věci skryl před moudrými a chytrými, odhalil jsi je maličkým« (*Mt* 11,25). Uprostřed krize, za naprosté temnoty v duši mnoha lidí, včetně Jana Křtitele, Ježíš dobrořečí Otci a chválí Jej. Ale proč?

Chválí Jej předně *za to, čím je*, tedy »Otcem, Pánem nebe a země«. Ježíš v duchu jásá, protože ví a cítí, že Jeho Otcem je Bůh veškerenstva; a z druhé strany: Pán všeho, co existuje, je Otcem: »mým Otcem«. V zakoušení tohoto pocitu být „synem Nejvyššího“ pramení chvála. Ježíš cítí, že je synem Nejvyššího.

A potom Ježíš chválí Otce *za to, že si oblíbil maličké*. Zakouší to On sám, když káže ve vesnicích „učeným“ a „chytřým“, kteří jsou podezíraví, uzavření a vypočítaví, zatímco „maličcí“ se otevírají a přijímají poselství. To může být jen z Otcovy vůle, a Ježíš nad tím jásá. I my se máme radovat a velebit Boha za to, že pokorní a prostí lidé přijímají evangelium. Když se dívám na tyto prosté, jednoduché lidi, kteří chodí na pouti, modlí se, zpívají, chválí Boha, všímám si, že jim snad mnohé schází, avšak pokora je vede k Boží chvále. Budoucností světa a nadějí církve jsou „maličcí“, kteří se nepovažují za lepší než ostatní, jsou si vědomi vlastních hranic a hříčů, nechťejí se zmocnit druhých a v Bohu Otci uznávají všechny za bratry.

Ve chvíli zdánlivého nezdaru, kdy vše překrývá temnota, se tedy Ježíš modlí chválou Otce. A Jeho modlitba přivádí také nás, čtenáře evangelia, k odlišnému posuzování osobních porážek, k odlišnému posuzování situací, v nichž nevidíme jasně Boží přítomnost a Boží působení, když se zdá, že převažuje zlo, jež nelze zastavit. Ježíš, který rovněž velice doporučoval prosebnou modlitbu, právě ve chvíli, kdy by měl důvod žádat Otce o vysvětlení, chválí Jej. Jeví se to rozporuplně, ovšem zde spočívá pravda.

Komu slouží chvála? Nám nebo Bohu? Jeden text eucharistické liturgie zve k modlitbě: »Ty nepotřebuješ naši chválu, nýbrž svojí láskou nás voláš, abychom ti vzdávali díky; naše děkování neumocňuje tvoji velikost, ale opatřuje nám spasitelnou milost« (srov. *Římský misál*, Preface 4. obecná, [české znění neodpovídá italskému – *pozn.překl.*]). Chválou jsme spaseni.

Modlitba chval slouží nám. *Katechismus* ji definuje následovně: „Modlitba chval je podíl na blahoslavenství čistých srdcí, která milují Boha ve víře, dříve než ho spatří ve slávě“ (*KKC*, 2639). Je třeba ji konat paradoxně nejenom, když nás v životě naplňuje štěstí, nýbrž zejména v těžkých, temných chvílích strmé cesty vzhůru. To je také okamžik chvály, jako to činí Ježíš, který v temné chvíli vzdává Otci chválu. Učíme se tak, že stoupáním, úmornou cestou a náročnými přechody se dospívá k novému výhledu a širšímu obzoru. Když vzdáváme chválu, jako

bychom se nadechovali čistého kyslíku, který pročišťuje duši, umožňuje pohled do dále a zbavuje od spoutanosti těžkou chvílí, temnotou strastí.

Obrovské ponaučení spočívá v modlitbě, která již osm století nepřestává pulzovat a kterou složil svatý František na sklonku svého života: „Píseň bratra slunce“ nebo „tvorstva“. Prostáček ji nesložil ve chvíli radosti a blahobytu, nýbrž uprostřed strádání. František byl už takřka slepý a doléhala na něj samota, kterou nikdy dříve nazakusil. Svět se jeho kázáním nezměnil, mnozí jsou nadále drásáni rozepřemi a navíc postřehuje blížící se smrt. Mohl by to být okamžik krajního zklamání a prožitku vlastního nezdaru. František se však v této smutné chvíli, v tomto temném okamžiku modlí: „Bud' pochválen, můj Pane...“ František chválí Boha za všechno, za dary stvoření i za smrt, kterou odvážně nazývá „sestrou“, „sestrou smrtí“. Tyto vzory svatých křesťanů, kteří chválili Boha v nesnázích, a také Ježíšův příklad, nám otevírají bránu veliké cesty vedoucí k Pánu a obrozují nás. Chvála ustavičně očišťuje.

Svatí a svěťice nám dokazují, že je vždycky možné chválit Boha - v dobrém i ve zlém - protože je věrným Přítelem. Toto je základ chvály: Bůh je věrný Přítel a Jeho láska nikdy nezanikne. Trvale stojí po našem boku, stále nás očekává. Kdosi prohlásil, že je strážní hlídkou, která je nám nablízku a vede nás bezpečně vpřed. Seberme odvalu, abychom v těžkých a temných momentech vyslovili: „Požeháný jsi, Pane.“ Chvalme Pána, velice nám to prospěje.

22. Modlitba za jednotu křesťanů

Katecheze Svatého otce z knihovny Apoštolského paláce 20. 1. 2021

(Jan 17,1.9.20-21)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

V této katechezi se zastavím u *modlitby za jednotu křesťanů*. Právě v týdnu od 18. do 25. ledna totiž k Bohu stoupá prosba o dar jednoty za překonání skandálu rozdělení mezi věřícími v Ježíše. On za ně po Poslední večeři prosil, »ať jsou všichni jedno« (Jan 17,21). Tuto modlitbu, která předcházela Umučení, bychom mohli nazvat Ježíšovou duchovní závětí. Povšimněme si však, že Pán učedníkům jednotu nepřikázal. Nepronel k nim ani žádnou přednášku, odůvodňující její požadavek. Nikoli, *modlil se*. Prosil za nás Otce, abychom byli jedno. To znamená, že na uskutečnění jednoty nestačíme my, se svými silami. Jednota je především dar, milost, o níž je třeba prosit modlitbou.

Každý z nás ji potřebuje. Uvědomujeme si totiž, že nejsme schopni uhlídat jednotu sami v sobě. Také apoštol Pavel v sobě pociťoval drásavý konflikt mezi chtěním dobra a náklonností ke zlu (srov. Řím 7,19). Pochopil tak, že kořen tolika rozdělení kolem nás – mezi jednotlivci, v rodině, ve společnosti, mezi národy a také mezi věřícími – je v našem nitru. Druhý vatikánský koncil praví, že „nevyrovnanosti, jimiž trpí dnešní svět, souvisí s hlubší nevyrovnaností, jež tkví v srdci člověka. V člověku samém je mnoho činitelů, které se mezi sebou střetávají. [...] Proto trpí vnitřní rozpolceností, ze které také vzniká tolik a tak vážných rozbrojů ve společnosti“ (*Gaudium et spes*, 10). Řešením této rozpolcenosti tedy není odporovat někomu, protože rozbroj plodí další rozbroj. Zjednáni opravdové nápravy začíná prosbou Boha o pokoj, smíření a jednotu.

Platí to především pro křesťany: jednotu může být jedině plodem modlitby. Diplomatické snahy a akademické dialogy nestačí. Je třeba je rozvíjet, avšak samy o sobě nepostačují. Ježíš to věděl a otevřel nám cestu tím, že se modlil. Naše modlitba za jednotu je tedy pokornou, leč důvěřivou *účastí na modlitbě Pána*, který přislíbil, že každou modlitbu, konanou v Jeho jménu, vyslyší Otec (srov. Jan 15,7). Tady se můžeme ptát: „Modlím se za jednotu?“ Je to Ježíšova vůle, ale pokud si probereme úmysly, za něž se modlíme, pravděpodobně zjistíme, že za jednotu křesťanů jsme se modlili málo a možná vůbec. Na ní však závisí víra ve světě. Pán totiž prosil o jednotu mezi námi, »aby svět uvěřil« (Jan 17,21). Svět neuvěří, budeme-li ho přesvědčovat platnými argumenty, nýbrž budeme-li dosvědčovat lásku, která nás pojí a sbližuje se všemi.

V této době velkého strádání je ještě nezbytnější modlit se, aby nad konflikty převážila jednotu. Je naléhavě třeba odkládat stranictví k prosazení obecného dobra, a základem toho je náš dobrý příklad. Je nezbytné, aby křesťané pokračovali v cestě k plné, viditelné jednotě. V posledních desetiletích se díky Bohu pokročilo hodně vpřed, ale je zapotřebí vytrvat v lásce, v modlitbě, s důvěrou a neúnavně. Tuto cestu podnítil Duch svatý v církvi, křesťanech a nás všech, a už se po ní nebudeme vracet zpět. Máme se ubírat stále vpřed.

Modlit se znamená bojovat za jednotu. Ano, zápasit, protože náš nepřítel, ďábel, jak říká slovo samotné, je ten, kdo rozděluje. Ježíš prosí Ducha svatého o jednotu, o utváření jednoty. Ďábel rozděluje, protože je to pro něj výhodné; podsouvá rozdělení všude a všemi způsoby, zatímco Duch svatý vždycky přivádí k jednotě. Ďábel nás obvykle nepokouší vysokou teologií, ale slabostmi bratří. Je Istivý, zveličuje chyby a vady druhých, rozsévá nesvornost, vyvolává kritiku a tvoří frakce. Boží cesta je jiná. Bůh nás bere, jak jsme, velice nás miluje, ale miluje nás takové, jací jsme, a takové nás také přijímá – rozdílné a hříšné – a ustavičně podněcuje k jednotě. Můžeme

si to ověřit na sobě a ptát se, zda na místech, kde žijeme, podněcujeme konflikty anebo zápasíme o růst jednoty za pomoci nástrojů, které nám daroval Bůh, tedy modlitbou a láskou. Konflikt se naopak sytí klevetami a pomlouváním druhých. Klepy jsou tou nepříhodnější dýblovou zbraní, kterou rozděluje křesťanské společenství, rodinu, přátele, a to navždy. Duch svatý ustavičně podněcuje k jednotě.

Téma tohoto Týdne modliteb se týká právě lásky: „Zůstaňte v mé lásce a ponesejte hojné ovoce.“ (Jan 15, 5-9). Kořenem společenství je Kristova láska, která nám umožňuje překonávat předsudky, abychom v druhém spatřovali bratra a sestru, které máme mít vždycky rádi. Pak objevíme, že křesťané jiných vyznání se svými tradicemi a dějinami jsou Boží dary, přítomné na území našich diecézních a farních komunit. Začněme se modlit za ně a pokud možno s nimi. Tak se budeme učit mít je rádi a vážit si jich. Modlitba, jak připomíná koncil, je duší eku-
menického hnutí (srov. *Unitatis redintegratio*, 8). Ať je tudíž modlitba východiskem, abychom Ježíši pomáhali uskutečňovat Jeho přání, aby všichni byli jedno.

23. Modlitba s Písmem svatým

Katecheze Svatého otce z knihovny Apoštolského paláce 27. 1. 2021

(Žl 119,1.15.18.48.105.130)

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnes bych se chtěl pozastavit u modlitby, kterou můžeme konat na základě četby biblického úryvku. Slova Písma svatého nebyla napsána proto, aby uvízla na papyrusu, pergamenu či papíru, nýbrž aby byla přijata člověkem, který se modlí a umožní jim ve svém srdci vzkličít. Boží slovo míří na srdce. Katechismus říká: »Četba Písma svatého má být provázena modlitbou, aby se stala rozhovorem mezi Bohem a člověkem« (KKC, 2653). Bibli nelze číst jako román, přivádí k modlitbě, neboť její četba je dialogem s Bohem. Daný biblický verš byl napsán před mnoha staletími i pro mne, aby se mi od Boha dostalo nějakého slova. Byl napsán pro každého z nás. Všichni věřící mají tuto zkušenost: vícekrát dříve slyšený úryvek z Písma mne jednoho dne nečekaně osloví a objasní mi situaci, kterou prožívám. Je však zapotřebí, abych se ten den na schůzku s oním Slovem dostavil, abych tam byl a naslouchal slovu. Bůh prochází každý den a osévá půdu našeho života. Nevíme, zda dnes najde vyprahlou či trnitou půdu nebo tu dobrou, která umožňuje růst (srov. Mk 4,3-9). Záleží na nás, na naší modlitbě, na otevřeném srdci, s nímž přistupujeme k Písmu, aby se pro nás stalo živým Slovem Božím. Bůh ustavičně prochází kolem, a také skrze Písmo. Vracím se k slovům sv. Augustina, která jsem zmínil minulou neděli. Říkal: „Bojím se, že Bůh přejde.“ Čeho se obává? Toho, že Pána nevyšlechne, nevšimne si, že to byl On.

Modlitbou nastává jakési nové vtělení Slova. A my jsme „svatostánky“, ve kterých Boží slova hledají přijetí a ochranu, aby mohla přebývat ve světě. Proto je třeba k Bibli přistupovat bez postranních úmyslů a bez manipulací. Věřící nehledá v Písmu svatém podporu svých filosofických či etických vizí, nýbrž doufá v setkání. Ví, že bylo napsáno v Duchu svatém, a v tomtéž Duchu má být přijato a chápáno, aby se toto setkání uskutečnilo.

Trochu mi vadí, když někteří křesťané papouškují biblické verše: „Ano, Pán to tak říká...Pán si to tak přeje...“ V onom verši jsi však potkal Pána? Nejde o problém pouhé paměti, nýbrž o paměť srdce, která nás přivádí k setkání s Pánem. Ono slovo, onen evangelní verš vede k Pánu.

Čtíme tedy Písmo, abychom my byli „čtení“ Písmem. Je to milost, rozpoznáme-li se v té či oné osobě nebo situaci. Bible není napsána pro nějaké obecné lidství, nýbrž pro nás, pro tebe a pro mne, muže a ženy z masa a kostí, kteří mají jméno a příjmení, jako ty a já. A je-li Slovo Boží, prosycené Duchem svatým, přijato otevřeným srdcem, nikdy nenechá věci, jak byly předtím. Něco se mění a v tom spočívá milost i síla Božího slova.

Křesťanská tradice je bohatá na zkušenosti a reflexe z modlitby s Písmem svatým. Ujala se zejména metoda „*lectio divina*“, zrozená v mnišském prostředí, ale nyní praktikovaná i mezi křesťany ve farnostech. Spočívá především v pozorném přečtení biblického úryvku, a řekl bych v „poslušnosti“ k textu, aby byl pochopen samotný jeho význam. Následuje dialog s Písmem, takže se ona slova stávají důvodem k rozjímání a ústní modlitbě; v neustálém sepětí s textem se začínám ptát, co „říká mně“. Je to delikátní přechod: netřeba sklouzávat do subjektivistických interpretací, nýbrž zařadit se do živé brázdy Tradice, jež pojí k Písmu svatému každého z nás. Posledním krokem *lectio divina* je kontemplace. Slova a myšlenky tedy ponechávají místo lásce, jako je tomu mezi zamilovanými, kterým někdy stačí mlčky se na sebe vzájemně dívat. Biblický text trvá, ale jako určité zrcadlo, jako ikona ke kontemplaci. A tak nastává dialog.

Skrze modlitbu přichází Slovo Boží přebývat mezi nás, a my přebýváme v Něm. Slovo inspiruje dobré úmysly a podporuje skutky, dodává sílu a pohodu, a také když nám působí krizi, obdařuje nás pokojem. Ve dnech smolných a zmatených zajišťuje srdci zárodek důvěry a lásky, jež ho chrání před útoky Zlého.

Tak se Boží Slovo stává tělem – dovolím si užít tento výraz – tělem v těch, kdo je přijímají v modlitbě. V jednom starobylém textu se objevuje intuice, podle níž se křesťané natolik ztotožňují se Slovem, že i kdyby všechny Bible

světa byly spáleny, bylo by možné se dobrat jejího „opisu“ ve stopách, které zanechalo v životě svatých. To je pěkně řečeno.

Křesťanský život je současně dílem poslušnosti a tvořivosti. Poslušnosti, jelikož naslouchá Božímu slovu, a tvořivosti, neboť Duch svatý v nitru podněcuje k jeho uskutečňování a pokračování. Ježíš to říká na konci své promluvy, tvořené podobnostmi, tímto přirovnáním: »Každý učitel Zákona, který se stal učedníkem nebeského království, je jako hospodář, který ze své bohaté zásoby – tedy ze srdce – vynáší věci nové i staré« (Mt 13,52). Písmo svaté je nevyčerpatelný poklad. Pán ať nám všem stále více umožňuje čerpat z něj modlitbou.

24. Modlitba v liturgii

Katecheze Svatého otce při generální audienci v knihovně Apoštolského paláce 3. 2. 2021

Žid 12, 22-24

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

V dějinách církve lze vícekrát zaznamenat pokušení o praktikování křesťanství, založeného na niterných pocitech, které nepřiznává veřejným liturgickým obřadům jejich duchovní důležitost. Tento sklon si často nárokoval domnělou vyšší vytríbenost religiozity, která by nezávisela na vnějších obřadech, považovaných za zbytečnou či škodlivou přítěž. Jeho kritika se nezaměřovala pouze na určitou formu obřadu či způsob jeho slavení, nýbrž na samu liturgii, liturgickou formu modlitby.

V církvi skutečně můžeme najít jisté formy spirituality, které do sebe nedokázaly příslušně začlenit daný liturgický moment. Mnozí věřící, ačkoli se pilně účastní obřadů, zejména nedělní mše, čerpají pokrm pro svou víru a duchovní život spíše z jiných zdrojů devocionálního typu.

V posledních desetiletích se hodně pokročilo a konstituce *Sacrosanctum Concilium* II. Vatikánského koncilu představuje předěl na této dlouhé cestě. Uceleně a uspořádaně totiž zdůrazňuje důležitost božské liturgie v životě křesťanů, kteří v ní nacházejí ono objektivní zprostředkování skutečnosti, že Ježíš Kristus není idea či pocit, nýbrž živá Osoba, a jeho tajemství je historickou událostí. Křesťanská modlitba prochází skrze konkrétní zprostředkovatele, jimiž jsou Písmo svaté, svátosti, liturgické obřady, společenství. V křesťanském životě nelze odhlédnout od tělesné a hmotné sféry, protože v Ježíši Kristu se právě tato oblast stala cestou ke spáse. Mohli bychom říci, že se máme modlit také tělem: tělo vstupuje do modlitby.

Neexistuje tudíž křesťanská spiritualita, která by nebyla ukotvena ve slavení svatých tajemství. Katechismus píše: » Poslání Krista a Ducha svatého, jež ve svátostné liturgii církve hlásá, zpřítomňuje a sděluje tajemství spásy, pokračuje v srdci, které se modlí.« (2655). Liturgie sama o sobě není jenom spontánní modlitbou, nýbrž něco více a mnohem původnějšího: je to úkon, který zakládá veškerý křesťanský prožitek, a proto též modlitbu. Je to událost, dění, přítomnost, setkání. Setkání s Kristem. Kristus se zpřítomňuje v Duchu svatém skrze posvátná znamení, z čehož se pro nás křesťany odvozuje nutnost účasti na božských tajemstvích. Odvážil bych se říci, že křesťanství bez liturgie je křesťanství bez Krista. Bez celého Krista. Dokonce i v tom nejprostším obřadu, jaký slavili a dosud slaví pronásledovaní křesťané ve věznicích anebo skrytu svých domovů, se Kristus reálně zpřítomňuje a dává svým věřícím.

Právě tento objektivní rozměr liturgie vyžaduje vroucnost při jejím slavení, aby se tak milost, vylévaná v obřadu, nerozptylovala, nýbrž zasáhla do prožitku každého jednotlivce. Katechismus to velmi dobře vysvětluje a praví: »Modlitba zniterňuje a vstřebává liturgii během jejího slavení i po něm« (tamtéž). Mnohé křesťanské modlitby nepocházejí z liturgie, tedy svátostné mediace Ježíše Krista, avšak všechny, jsou-li křesťanské, ji předpokládají. Pokaždé, když slavíme křest, posvěcujeme chleba a víno v Eucharistii, anebo pomazáváme posvátným olejem tělo nemocného, Kristus je zde. Jedná a je přítomen stejně, jako když uzdravoval slabé údy nemocného, či při Poslední večeři předával svou závěť ke spáse světa.

Křesťanova modlitba si přisvojuje Ježíšovu svátostnou přítomnost. To, co je vnější, se stává naší součástí: liturgie to vyjadřuje dokonce tak přirozeným gestem, jakým je požívání pokrmu. Mši nelze jenom „naslouchat“, ani to není správný výraz: „Jdu si poslechnout mši“. Nelze jí pouze naslouchat, jako bychom byli pouhými diváky čehosi, co se odvíjí, aniž by nás to pohltilo. Mše se vždy *slaví*, a to nejenom ze strany kněze, který jí předsedá, nýbrž slaví ji všichni křesťané, kteří ji prožívají. A středem je Kristus! Všichni se – v různorodosti darů a služeb – připojujeme k jeho konání, neboť On, Kristus, je Protagonistou liturgie.

Když první křesťané začínali s prožíváním bohoslužby, ve světle a síle Ducha svatého v ní zpřítomnili Ježíšova gesta a slova, aby se tak jejich život naplněný milostí stával duchovní obětí přinášenou Bohu. Takový přístup byl skutečnou „revolucí“. Svatý Pavel v listě Římanům píše: „Pro Boží milosrdenství vás, bratři, vybízím: přinášejte sami sebe v oběť živou, svatou a Bohu milou! To ať je vase duchovní bohoslužba“ (12,1). Život je povolán k tomu, aby se stával bohoslužbou, avšak to se nemůže stát bez modlitby, zejména modlitby liturgické. Tato myšlenka ať nám pomáhá, když jdeme na mši. Chodíme se tam modlit ve společenství, s Kristem, který je přítomen. Když

například jdeme na křestní obřad, Kristus je tam přítomen a křtí. “Ale otče”, namítnete, “to je nějaká představa, to se jen tak říká...”. Nikoli, Kristus je přítomen a v liturgii se modlíš s Kristem, který stojí vedle tebe.

25. Modlitba v každodenním životě

10. 2. 2021

Kol 3,16-17

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

V předchozí katechezi jsme si všimli, nakolik je křesťanská modlitba “ukotvena” v liturgii. Dnes objasníme, jak se modlitba z liturgie ustavičně vrací do každodenního života na ulicích, v úřadech, v dopravních prostředcích...Všude tam pokračuje dialog s Bohem – kdo se modlí, je jako zamilovaný, který neustále nosí v srdci milovaného člověka, ať už je kdekoli.

Tento dialog s Bohem totiž vše pozvedá: každá radost se stává důvodem ke chvále, každá zkouška příležitostí k prosbě o pomoc. Modlitba v životě stále žije, jako oheň v řeřavých uhlících, i když ústa mlčí. Srdce však promlouvá. Každá myšlenka, byť domněle “světská”, může být prodchnuta modlitbou. Také lidská inteligence bere modlitbu na zřetel, neboť modlitbu lze přirovnat k oknu s výhledem na tajemství. Osvěcuje několik kroků, které máme před sebou, a poté se otevírá veškeré realitě, která jí předchází a překonává ji. Toto tajemství nemá tvář, která by vzbuzovala neklid či úzkost. Poznání Krista nás uschopňuje k důvěře ve skutečnost, že tam, kam naše oči a zrak naší mysli nedohlédnou, není nicota, nýbrž nekonečná milost. Někdo nás zde očekává. Křesťanská modlitba tak vštěpuje lidskému srdci nepřemožitelnou naději: ať již na své pouti prožijeme cokoli, Boží láska to může obrátit v dobro.

Katechismus v této souvislosti praví: “Učíme se modlit v určitých chvílích, když nasloucháme slovu Páně a když se účastníme jeho velikonočního tajemství; ale je to v každé chvíli, v každodenních událostech, kdy je nám dáván Duch, aby dal vytrysknout modlitbě. (...) Čas je v rukou Otce, setkáváme se s ním v přítomnosti: ne včera, ani zítra, ale dnes.” (KKC, 2659). Dnes potkávám Boha, v setkání je vždy obsaženo ono “dnes”.

Neexistuje nádhernější den než ten, který prožíváme dnes. Lidé, kteří trvale žijí v myšlenkách na budoucnost, v níž “bude lépe”, ale nesmiřují se s dneškem, jak přichází, se pohybují ve fantazii, nedokážou uchopit konkrétnost reality. Dnešek je realitou a konkrétností. Modlitbu vyslovujeme dnes. Ježíš nám vychází vstříc dnes, v dnešku, který prožíváme. A v milost tento dnešek mění, či spíše nás mění, právě modlitba: tiší hněv, podpírá lásku, násobí radost, dodává sílu k odpuštění. V některých okamžicích máme dojem, že už nežijeme my, nýbrž milost, která skrze modlitbu žije a jedná v nás. Tato milost nás očekává, ovšem nezapomínejte, že je nutné souhlasit s dneškem. Pokud se dostaví hněv či nespokojenost, vedoucí k hořkosti, zastav se a obrať se k Pánu: “Kde jsi? A kam jdu?”. Pán je přítomen, vnukne ti správná slova a poradí, jak pokračovat bez této negativní zahořklosti. Chceme-li totiž užít profánního výrazu, modlitba je stále pozitivní a nese tě vpřed.

Pokud se každý začínající den přijímá v modlitbě, doprovází jej odvaha a problémy, které je nutno řešit, již nepřekážejí našemu štěstí, nýbrž stávají se výzvou Bohu, příležitostí k našemu setkání s Ním. V Pánově doprovodu se člověk cítí odvážnější, svobodnější a také šťastnější.

Modleme se tedy nepřetržitě za všechno a za všechny, také za nepřátele. Ježíš nám poradil: “Modlete se za své nepřátele”. Modleme se za své drahé, ale také za lidi, které neznáme, a dokonce za své nepřátele, jak jsem již řekl a jak často vybízí Písmo. Modlitba nás uzpůsobuje k hojnosti lásky. Modleme se především za nešťastné lidi, za ty, kteří o samotě pláčou a nevěří, že by je ještě někdo měl rád. Modlitba koná zázraky, a proto chudí z Boží milosti tuší, že také v jejich nejisté situaci křesťanská modlitba zpřítomňuje Ježíšův soucit: On totiž s velikou něhou pohlédl na unavený a skleslý zástup, opuštěný jako ovce bez pastýře (Mk 6,34). Nezapomínejme, že Pán je Pánem milosrdenství, blízkosti a něhy: na tato tři slova nelze v souvislosti s Pánem nikdy zapomenout. Toto je Pánův styl: soucit, blízkost, laskavost.

Modlitba nám pomáhá milovat druhé, navzdory jejich chybám a hříchům. Člověk je vždy důležitější než jeho činy a Ježíš svět nesoudil, ale spasil. Lidé, kteří nepřetržitě druhé posuzují a odsuzují, vedou politováníhodný, nešťastný život...Ježíš nás přišel spasit, a proto otevři srdce, ospravedlňuj druhé, pochop je, přístup k nim, slituj se nad nimi a buď ohleduplný, jako Ježíš. Je třeba mít rád všechny lidi i každého jednotlivě a v modlitbě pamatovat na to, že všichni hřešíme a zároveň nás Bůh jednoho po druhém miluje. Jestliže budeme takto milovat tento svět, milovat jej s laskavostí, objevíme, že každý den i každá věc v sobě skrývají zlomek Božího tajemství.

Katechismus dále píše: “Modlit se ve všedních událostech každého dne a každého okamžiku, to je jedno z tajemství nebeského království, zjeveného “maličkým”, Kristovým služebníkům, chudým z blahoslavenství. Je dobré a spravedlivé modlit se, aby příchod království spravedlnosti a míru ovlivňoval běh dějin, ale je stejně důležité “proniknout” modlitbou obyčejné všední situace. Všechny způsoby modlitby mohou být oním kvasem, k němuž Pán přirovnává boží království” (KKC 2660).

Člověk je jako vánek, jako polní květ (srov. Žl 144,4; 103,15). Filozof Pascal napsal: “Kdyby šlo o to, rozdrtit ho, nebylo by zapotřebí, aby se chápal zbraně celý vesmír; stačí ho zabít pára, kapka vody” (*Myšlenky, Odeon, Praha 1973*). Jsme křehké bytosti, avšak umíme se modlit a v tom spočívá naše největší důstojnost a také naše síla. Odvahu! Modleme se v každé chvíli, za každé situace, protože Pán je blízko. Když modlitba souzní s Ježíšovým srdcem, dosahuje zázraků.

26. Modlitba a Trojice – 1. část

Katecheze při generální audienci, Knihovna Apoštolského paláce (z cyklu Katechezí o modlitbě – 25. část)

3. 3. 2021

Řím 8,14-15.26-27

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Na naší pouti katechezí o modlitbě se dnes a v příštím týdnu chceme podívat na to, jak se v modlitbě – díky Ježíši Kristu – vypínáme až k Trojici – Otci, Synu a Duchu, nezměrnému moři Boha Lásky. Ježíš nad námi rozklenul nebe a uvedl nás do vztahu s Bohem. On to učinil – otevřel nám vztah k trojjedinému Bohu: Otci, Synu a Duchu svatému. Apoštol Jan to prohlašuje v závěru prologu svého evangelia: “Boha nikdy nikdo neviděl. Jednorozený Bůh, který spočívá v náručí Otcově, ten o něm podal zprávu” (1,18). Ježíš nám odhalil identitu Boha Otce, Syna a Ducha svatého. Skutečně jsme nevěděli, jak bychom se mohli modlit, jaká slova, city a jazyk by byly pro Boha vhodné. “Pane, nauč nás modlit se” (Lk 11,1) – tato žádost, s níž se učedníci obracují na Mistra a kterou jsme během těchto katechezí často připomenuli, obsahuje veškeré tápání člověka, jeho opakované a často pochybené pokusy o oslovení Pána.

Nikoli všechny modlitby jsou stejné a nikoli všechny jsou vyhovující: sama Bible potvrzuje špatný výsledek u mnoha modliteb, které byly odmítnuty. Boha možná někdy netěší naše modlení a my si toho ani nevšimneme. Bůh totiž hledí na ruce modlícího se člověka – aby byly čisté, nestačí je umýt, nýbrž spíše se zdržet zlých skutků. Svatý František se modlil: «Nulla homo ène dignu te mentovare», tedy “žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno” (Chvalozpěv stvoření).

Avšak možná nejpohnutější uznání o ubohosti naší modlitby rozkvetlo v ústech onoho římského setníka, který jednoho dne Ježíše prosil, aby uzdravil jeho nemocného služebníka (Mt 8, 5-13). Setník vnímal svou naprostou nedostatečnost – nebyl Žid, patřil k nenáviděnému okupačnímu vojsku. Starost jej ovšem přiměla k tomu, aby se osmělil a řekl: “Pane, nezasloužím si, abys vešel do mého domu. Ale řekni jen slovo, a můj služebník bude uzdraven” (v.8). Tuto větu opakujeme také my při každé eucharistické liturgii. Dialog s Bohem je milostí, jíž nejsme hodni. Nemáme žádná práva, kterých bychom se tu mohli dožadovat, každé naše slovo i myšlenka pokulhává, ale Ježíš je branou, která nás otevírá k tomuto dialogu s Bohem.

Proč by měl Bůh milovat člověka? Nejsou k tomu zjevné důvody, neexistuje zde úměra...a to do té míry, že velká část mytologie nepředpokládá boha, který by se zajímal o lidské okolnosti, naopak, jsou mu protivné, obtěžují ho jako cosi zcela zanedbatelného. Připomeňme si Boží výrok, adresovaný Jeho lidu a uvedený v knize Deuteronomium: “Neboť kde je tak velký národ, jemuž by byli bohové tak blízko, jako je Hospodin”. Tato Boží blízkost je objev! Podle některých filozofů může bůh myslet jenom sám na sebe. A kdyby přece toto božstvo na nás myslelo, přísluší nám, lidem, abychom si ho získali a byli milí jeho zraku. Odtud plyne povinnost “náboženství” s jeho průvodem obětí a zbožnými úkony, které je třeba neustále předkládat, abychom se zavděčili němému a lhostejnému bohu. Zde neexistuje dialog. Teprve Ježíš a před Ježíšem Boží zjevení Mojžíšovi, když se mu Bůh ukázal, teprve Bible nám otevřela dialog s Bohem. Pamatujme: Kde je tak velký národ, jemuž by byli bohové tak blízko, jako je Hospodin? Tato Boží blízkost vede k dialogu s Ním.

Nikdy bychom se neodvážili věřit v Boha, který miluje člověka, kdybychom nebyli poznali Ježíše. Poznání Ježíše nás přivedlo k tomuto pochopení, vyjevilo nám tento fakt. Jedná se o pohoršující skutečnost, která se vtiskla do podobnosti o marnotratném synu a pastýři, která hledá ztracenou ovci (Lk 15). Obdobné příběhy by pro nás nebyly myslitelné, ani pochopitelné, kdybychom nebyli potkali Ježíše. Jaký Bůh je ochoten za lidi zemřít? Jaký Bůh miluje stále a trpělivě, aniž by očekával opětování své lásky? Jaký Bůh přijímá úděsný nedostatek uznání ze strany syna, který ho požádá o dědictví, odejde z domu a vše promarní? (srov. Lk 15, 12-13).

Ježíš nám odkrývá Boží srdce a takto nám svým životem vypráví o rozměrech Božího otcovství. *Tam Pater nemo*: Nikdo není Otcem jako On. Jeho otcovství se projevuje blízkostí, soucitem a laskavostí. Nezapomínejme na tato tři slova, která vystihují Boží styl: blízkost, soucit a něha. Takto Bůh vyjadřuje své otcovství vůči nám. Velice namáhavě a vzdáleně si představujeme lásku, jíž je obtěžkána Nejsvětější Trojice, a jak propastná je vzájemná dobrotivost mezi Otcem, Synem a Duchem svatým. Východní ikony nám dávají vytušit něco z tohoto tajemství, které je původem a radostí veškerenstva.

Především jsme ani zdaleka nevěřili tomu, že by se tato božská láska rozšířila a přistála u lidských břehů. Jsme cílem lásky, která na zemi nemá rovných. Katechismus vysvětluje: „Ježíšovo svaté lidství je tedy cesta, kterou nás Duch svatý učí modlit se k Bohu, našemu Otci“ (2664). Toto je milost naší víry. Opravdu jsme nemohli doufat ve vyšší povolání: Ježíšovo lidství nám poskytlo podíl na životě samotné Trojice. V Ježíši se k nám Bůh přiblížil a dokonán otevřel bránu vedoucí do tajemství lásky mezi Otcem, Synem a Duchem svatým.

27. Modlitba a Trojice – 2. část

Katecheze Svatého otce z knihovny Apoštolského paláce z cyklu “O modlitbě” 17. 3. 2021

Jan 14,15-17.25-26

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Dnes dokončíme katechezi o modlitbě jako vztahu k Nejsvětější Trojici, a zejména k Duchu svatému. Prvním darem v každém křesťanském životě je Duch svatý. Není to jeden z mnoha darů, nýbrž základní Dar. Duch je darem, o kterém Ježíš přislíbil, že nám bude seslán. Bez Ducha neexistuje vztah ke Kristu a Otci, protože Duch otevírá naši srdce Boží přítomnosti a vtahuje je do onoho “víru” lásky, který je samým jádrem Boha. Jsme nejenom hosty a poutníky na této zemi, ale jsme též hosty a poutníky v tajemství Trojice. Jsme jako Abrahám, který jednoho dne přijal ve svém stanu tři pocestné a tak potkal Boha. Jestliže můžeme v pravdě volat k Bohu a nazývat ho “tatínkem – Abbà”, pak je to díky Duchu svatému, který v nás přebývá, v hloubi nás proměňuje a dává nám zakoušet radostné pohnutí z toho, že nás Bůh miluje jako pravé syny. Veškerou duchovní práci v našem nitru vykonává Duch svatý, který nám byl darován. Pracuje v nás, aby vedl kupředu náš křesťanský život, a to spolu s Ježíšem směrem k Otci.

Katechismus v této souvislosti říká: » Kdykoliv se začínáme modlit k Ježíši, Duch svatý nás předchází svou milostí a přitahuje na cestu modlitby. Když nás učí modlit se tím, že nám připomíná Krista, proč se nemáme modlit přímo i k němu? Proto nás církev vybízí, abychom každý den vzývali Ducha svatého, především na počátku a na konci každého důležitého jednání« (2670). Takto v nás Duch působí. “Upamatovává” nás na Ježíše a zpřítomňuje ho v nás, mohli bychom říci, že se stává naší trojiční pamětí, pamětí Boha v nás. Duch zpřítomňuje Ježíše v našem vědomí, aby se neumenšil na osobnost z minulosti. Kdyby nám byl Kristus časově vzdálen, bloudili bychom osamoceně světem. Jistě, vzpomínali bychom na Ježíše jako na někoho velice vzdáleného, avšak Duch jej přivádí dnes, nyní, v tuto chvíli do našeho srdce. Duch vše oživuje a křesťanům každé doby a místa se tak skýtá možnost setkání s Kristem, a to nejenom jako s historickou osobností, Nikolí, Duch vtahuje Krista do našich srdcí, Duch působí naše setkávání s Kristem, který není vzdálený, nýbrž je v Duchu s námi. Ježíš nadále vychovává své učedníky a mění jejich srdce, jako to učinil s Petrem, Pavlem, Marií z Magdaly a všemi apoštoly. Proč je v nich Ježíš přítomen? Protože jej Duch vnáší do našeho nitra.

Tuto zkušenost prožili mnozí mužové a ženy modlitby, které Duch svatý utvářel podle Kristovy “míry”, v milosrdenství, službě a modlitbě...Je milostí, když se můžeme setkat s takovými lidmi. Všimáme si, že v nich tepe jiný život, jejich pohled je přesahující. Nemyslím jenom na mnichy a eremity, protože je najdeme i mezi běžnými lidmi. Jsou to lidé, kteří navázali dlouhou rozmluvu s Bohem a jejichž životní příběh je někdy vnitřním bojem, pročištějícím víru. Tito pokorní svědci hledali Boha v evangeliu, v eucharistii, kterou přijímali a již se klaněli, ve tváři bratra, který se ocitl v nesnázích, a Boží přítomnost opatrují jako tajný oheň.

Prvním úkolem křesťanů je tudíž udržovat tento oheň, který Ježíš přinesl na zem (srov. Lk 12,49). Co je to za oheň? Je to láska, Boží láska, Duch svatý. Bez ohně Ducha vyhasínají proroctví, smutek vytlačuje radost, zvyklost nahrazuje lásku, služba se mění v otroctví. Vybavuje se nám obraz světla, zažehnutého u svatostánku, který uchovává eucharistii. I když se kostel vyprázdní a nastane večer, i když je kostel uzavřený, ono světlo zůstává rozsvícené a nadále plane. Nikdo je nevidí, a přesto září před Pánem. Stejně tak Duch ustavičně přebývá v našem srdci, jako ono věčné světlo.

V Katechismu se dále píše: »Duch svatý, jehož pomazání naplňuje celé naše bytí, je niterným učitelem křesťanské modlitby. Je tvůrcem živé tradice modlitby. Je bezpochyby tolik cest modlitby, kolik je těch, kteří se modlí, ale týž Duch působí ve všech a se všemi. Právě ve společenství Ducha svatého je křesťanská modlitba modlitbou v církvi« (2672). Mnohdy se stává, že se nemodlíme, nechce se nám modlit, anebo nevíme jak. Často papouškujeme modlitby ústy, ale srdce je daleko. To je chvíle, kdy se máme obrátit k Duchu: “Přijď, přijď, Duchu svatý, zahřej mé srdce. Přijď a nauč mne modlit, nauč mne hledět na Otce, na Syna. Nauč mě cestě víry, nauč mě milovat a především mě nauč naději”. Vzávějme neustále Ducha, aby byl přítomný v našich životech.

Dějiny církve a světa tedy píše Duch, právě On. My jsme nepopsané listy, ochotné přijmout jeho rukopis. A v každém z nás Duch tvoří originální dílo, protože žádný křesťan se plně neztotožňuje s druhým. Na nedozírném poli svatosti dává jediný Bůh, trojičná Láska, rozkvést rozličným svědkům – všichni jsou si rovni, co do důstojnosti, ale zároveň jsou jedineční v kráse, která působením Ducha vytryskla v každém z těch, jež Boží milosrdenství

učinilo svými dětmi. Nezapomínejme, že Duch je v nás. Naslouchejme Duchu, volejme k Duchu – onomu daru, kterým nás Bůh zahrnul – a řekněme Mu: “Duchu svatý, nevím, jakou máš tvář, neznám ji, ale vím, že jsi síla, že jsi světlo, že jsi schopen povzbudit mne na cestě a naučit mne modlitbě. Přijď, Duchu svatý”. Je to krásná modlitba: “Přijď, Duchu svatý”.

28. Modlit se ve společenství s Marií

Katecheze papeže Františka při generální audienci v knihovně Apoštolského paláce 24. 3. 2021

Sk 1,12-14

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Dnešní katecheze se věnuje modlitbě ve společenství s Marií a připadá právě na předvečer slavnosti Zvěstování Páně. Víme, že hlavní cestou křesťanské modlitby je Ježíšovo lidství. Důvěrnost, typická pro křesťanskou modlitbu, by postrádala smysl, kdyby se Slovo nevtělilo a nedarovalo nám v Duchu svůj synovský vztah k Otci. Vyslechli jsme, jak Písmo vypráví o onom shromáždění učedníků, zbožných žen a Marie, kteří se modlí po Ježíšově Zmrtvýchvstání. Toto první křesťanské společenství očekávalo Ježíšův dar, jeho příslib.

Kristus je prostředník, Kristus je most, po kterém kráčíme, abychom se obrátili k Otci (srov. KKC, 2674). On jediný je Spasitel, neexistují žádní spoluspasitelé, Kristus je jediný. Je povýtce prostředníkem, výlučným Prostředníkem. Každá modlitba, již vysíláme k Bohu, se uskutečňuje skrze Něho, s Ním a v NĚm a díky jeho přimluvě. Duch svatý rozšiřuje Kristovo prostřednictví do všech časů a míst: neexistuje žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy (Sk 4,12). Ježíš Kristus je jediný prostředník mezi Bohem a lidmi.

Z tohoto výlučného Kristova prostřednictví nabývají smyslu a hodnoty další odkazy, kterých se křesťan ve své modlitbě a zbožnosti dovolává, mezi nimiž na prvním místě stojí vztahování k Panně Marii, Ježíšově Matce.

Ona, jako Ježíšova Matka, zaujímá v křesťanově životě, a tudíž také modlitbě, privilegované místo. Východní církve ji často zobrazovaly jako Hodégétii, tu, která “ukazuje cestu”, tedy Syna, Ježíše Krista. Přichází mi na mysl ona starobylá malba Hodégétie v katedrále v Bari. Je prostá – Madona ukazuje nahého Ježíše, kterého později zahalili, ale pravdou je, že Ježíš je nahý, je to člověk zrozený z Marie, je to Prostředník. A ona na tohoto Prostředníka ukazuje, ona je Hodégétii. V křesťanské ikonografii je všudypřítomná, někdy velice výrazně, avšak ustavičně ve vztahu a poměru k Synu. Její ruce, oči a pohled jsou žijícím “katechismem” a neustále upozorňují na základ, střed, kterým je Ježíš. Maria je jeho obrazem (KKC, 2674). Lze říci, že je více učednicí než Matkou. Neustále odkazuje ke Kristu, jako při svatbě v Káně: “Udělejte všechno, co vám řekne”. Je první učednicí.

Tuto úlohu Maria zastávala po celý svůj pozemský život a uchovala si ji provždy – je nepatrnou služebnicí Pána, nic víc. V určitém bodě evangelií jako by se takměř vytratila, aby se opětovně navrátila v klíčových momentech, jako v Káně, kde Syn díky jejímu starostlivému zásahu učinil “počáteční znamení” (srov. Jan 2,1-12), a poté na Golgotě u paty kříže.

Ježíš rozprostřel Mariino mateřství na celou církev, když jí krátce před smrtí na kříži svěřil milovaného učedníka. Od té chvíle jsme byli všichni zahaleni jejím pláštěm, jak je to vidět na některých středověkých freskách či obrazech, a jak to plyne z latinské antifony – sub tuum presidium confugimus, sancta Dei Genitrix. Maria nás všechny zakrývá jako Matka, které nás Ježíš svěřil, avšak jako Matka, nikoli jako bohyně nebo spoluspasitelka, jako Matka. Pravdou je, že křesťanská zbožnost Marii přisoudila krásná pojmenování, jakými syn nazývá svou maminku. Kolik krásného říká syn své mamince, kterou má rád! Dejme však pozor: vše krásné, co církev a svatí o Marii říkají, nijak Kristovi neodnímá jeho spasitelskou jedinečnost. On jediný je Spasitel. Někdy se vůči Marii jedná o přehnané výrazy lásky, které dítě prokazuje matce, víme ale, že láska vždy přehání, a to z lásky.

A tak jsme se k ní začali modlit slovy, která jsou jí určena v evangeliích: “milostiplná”, “požehnaná mezi ženami” (KKC, 2676 násl.). V modlitbě Zdravas Maria brzy zakotvil také titul “Theotokos”, “Matka Boží”, stvrzený Efezským koncilem. Obdobně jako v modlitbě Otče náš po chválách připojujeme prosbu: žádáme Matku, aby se modlila za nás hříšné a ve své něze se za nás přimlouvala “nyní i v hodinu naší smrti”. Nyní, tedy v konkrétních životních situacích, a na konci, aby nás doprovázela – jako Matka a jako první učednice – v přechodu do věčného života. Maria vždy stojí u lože svých dětí, které odcházejí z tohoto světa. Pokud je někdo sám a opuštěný, je mu nablízku jako svému Synovi, když ho všichni opustili.

Za pandemických dnů Maria byla a nadále zůstává nablízku lidem, kteří svou pozemskou pouť bohužel uzavřeli v osamění, bez útěchy svých drahých. Maria u nich byla ustavičně přítomna ve své mateřské laskavosti.

Modlitby, které k ní vysíláme, nejsou marné. Tato žena ztělesňující souhlas, která bez váhání přijala andělovu výzvu, odpovídá také na naše prosby, naslouchá našim hlasům, včetně těch, které zůstávají ukryty v srdci a nemají sílu prorazit na povrch, avšak které Bůh zná lépe než my sami. Naslouchá jim jako Matka. Jako každá dobrá matka, a více než ona, nás Maria chrání před nebezpečím, pečuje o nás, i když nás pohlcuje naše konání

a ztrácíme směr cesty, čímž ohrožujeme nejenom své zdraví, ale též spásu. Maria je také zde, aby se za nás modlila a modlila se za ty, kteří se nemodlí, a aby se modlila spolu s námi. Proč? Protože je naší Matkou.

29. Modlit se ve společenství svatých

Katecheze papeže Františka při generální audienci, knihovna Apoštolského paláce 7. 4. 2021

Žid 12, 1-2

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Dnes by se chtěl zastavit u spojitosti mezi modlitbou a společenstvím svatých. Když se totiž modlíme, nikdy tak nečiníme sami: ačkoli si to neuvědomujeme, jsme ponořeni do majestátního toku přímluv, který nám předchází a po nás nadále pokračuje. Je to skutečně majestátní tok.

V modlitbách, které nacházíme v Bibli a které často zaznívají během liturgie, se uchovaly stopy dávných příběhů, zázračných osvobození, smutných exilů a deportací, pohnutých návratů, chval, které vytryskly při pohledu na krásu stvoření...A tak se tyto hlasy předávají z pokolení na pokolení, v trvalé provázanosti mezi osobní zkušeností a prožitkem národa a lidstva, k nimž náležíme. Nikdo se nemůže oddělit od vlastních dějin a historie svého národa, ve svých návycích a také v modlitbě si neseme toto dědictví. V modlitbě chval, zejména v té, která rozkvétá v srdci maličkých a pokorných, se ozývá něco ze zpěvu Magnificat, s nímž se Maria obrátila k Bohu před svou příbuznou Alžbětou, či ze zvolání starého Simeona, který vzal do náručí dítě Ježíše a pravil: “Nyní můžeš, Pane, propustit svého služebníka podle svého slova v pokoji” (Lk 2,29).

Modlitby, které jsou dobré, ustavičně pronikají dál a šíří se, jako každé dobro, ať již s pomocí sociálních sítí či nikoli, ať již z nemocničních pokojů, slavnostních momentů anebo chvílí tichého utrpení...Bolest každého je bolestí všech, a štěstí jednoho člověka se přelévá do duše druhých. Bolest a štěstí, celé příběhy, které se stávají dějinami vlastního života. Prožíváme je za užití vlastních slov, avšak zakoušíme totéž. Modlitby se neustále obrozují: pokaždé, když sepneme ruce a otevřeme srdce Bohu, ocitneme se ve společenství anonymních i uznaných světců, kteří se s námi modlí a přimlouvají se za nás, jako starší bratři a sestry procházející naším lidským dobrodružstvím. V církvi neexistuje zármutek, který by zůstal osamocen, slza, která by upadla v zapomnění, protože vše dýchá a podílí se na společné milosti. Nikoli náhodou se dříve pochovávalo v zahradě kolem starobylých kostelů, jako by se tím chtělo vyjádřit, že na každé eucharistii se nějak účastní zástup těch, kteří nás předešli. Jsou v něm naši rodiče a prarodiče, kmotři a kmotry, katecheti a další vychovatelé...Je to ona předávaná, přenášená víra, kterou jsme obdrželi a s níž jsme přijali také modlitbu.

Světcí jsou dosud zde, nevzdálili se od nás a jejich zpodobnění v kostelech vyvolávají představu onoho “množství těch, kteří se na nás dívají” (Žid 12,1), jak jsme slyšeli na začátku ve čtení z listu Židům. Jsou to svědci, kterým se samozřejmě neklaníme, nýbrž uctíváme je, a kteří tisícerými různými způsoby odkazují k Ježíši Kristu, jedinému Pánu a Prostředníku mezi Bohem a člověkem. Světec, který neodkazuje ke Kristu, není svatý, ani to není křesťan. Světec upomíná na Krista, protože s ním prošel životní cestou křesťana. Světcí nám připomínají, že také v našem životě, byť slabém a poznamenaném hříchem, může vykvést svatost. A to někdy na poslední chvíli – v evangeliích se dočteme, že prvním kanonizovaným světce byl zločinec a svatořečil ho nikoli papež, nýbrž sám Ježíš. Svatost je životní pouť, při níž se setkáme s Ježíšem, ať je to setkání dlouhé, či letmé, na jediný okamžik. Vždy je spojena se svědectvím, světec je svědek, je to muž nebo žena, kteří potkali Ježíše a následovali ho. Nikdy není pozdě na to, abychom se obrátili k Pánu, který je milosrdný a nad míru dobrotivý (Žl 102,8).

Katechismus vysvětluje, že svatí “patří na Boha, chválí ho a nepřestávají se ujímat těch, které zanechali na zemi. Jejich přímluva je nejvyšší službou, jakou prokazují Božímu plánu. Můžeme a máme je prosit, aby se přimlouvali za nás i za celý svět” (KKC, 2683). V Kristu se ustavila tajemná solidarita mezi nimi, kteří přešli do jiného života a námi, poutníky tímto životem: naši drazí zemřelí o nás z nebe nadále pečují. Modlí se za nás a my se modlíme za ně a s nimi.

Tento modlitební svazek mezi námi a svatými, tedy mezi námi a lidmi, kteří už došli k cíli, zakoušíme již zde, během pozemského života: modlíme se jedni za druhé, prosíme o modlitbu a nabízíme ji...První možností, jak se za někoho modlit, je mluvit o něm či o ní s Bohem. Pokud to děláme často, denně, naše srdce se neuzavírá, nýbrž zůstává otevřeno vůči bratrům. Modlitba za druhé je prvním způsobem, jak jim prokazovat lásku, a podněcuje nás ke konkrétní blízkosti. Také v konfliktní chvíli je modlitba způsobem, jak spor vyřešit anebo zmírnit. Modleme se za člověka, s kterým vedeme spor, a něco se změní. Především se změní naše srdce a postoj. Promění ho Pán, aby umožnil setkání, nové setkání, které by zabránilo tomu, že se z konfliktu stane nekonečná válka.

S časem tísně se nejlépe vyrovnáme tak, když požádáme bratry – především světce, aby se za nás modlili. Jméno, které jsme dostali ve křtu, není nějakým štítkem nebo ozdobou! Většinou je to jméno Panny Marie, nějakého světce či světky, kteří nečekají na nic jiného, než aby nám v životě pomohli získat od Boha ony milosti, které nejvíce potřebujeme. Spíše než našim zásluhám vděčíme přímluvě mnoha světců – některých v nebi a jiných

putujících na zemi jako my, kteří nás chrání a provázejí, za to, že zkoušky v našich životech ještě nepřesáhly všechny meze, že jsme dosud schopni vytrvat a navzdory všemu jdeme vpřed s důvěrou. Všichni totiž víme, že zde na zemi žijí svatí lidé, ačkoli o tom sami nevědí, a ani my nevíme o těchto skrytých, každodenních světcích, kterým rád říkám "světci odvedle". Jsou to lidé, kteří s námi žijí, pracují a vedou svatý život.

Ať je tedy požehnán Ježíš Kristus, jediný Spasitel světa, spolu s touto obrovskou pestrostí světců a světic, kteří obývají zemi a učinili ze svých životů chválu Bohu, neboť, jak prohlásil sv. Basil, „Duch je opravdu místem svatých a svatý je pro Ducha obzvláště vhodným příbytkem, protože svatý se oddává tomu, aby přebýval s Bohem, a je nazýván jeho chrámem.“ (Liber de Spiritu Sancto, 26, 62: PG 32, 184A; srov. KKC, 2684).

30. Církev jako učitelka modlitby

Katecheze papeže Františka při generální audienci v knihovně Apoštolského paláce 14. 4. 2021

Sk 4,23-24.29-31

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Církev je velkou školou modlitby. Mnozí z nás se naučili slabikovat první modlitbičky, když nás rodiče anebo prarodiče houpali na kolenou. Možná si uchováváme vzpomínku na maminku či tatínka, kteří nás učili modlitbě před spaním. V takových usebraných chvílích si často rodiče od svých dětí vyslechnou nějaké důvěrné sdělení a mohou jim dát radu podnícenou evangeliem. Poté během růstu nastávají další setkání s jinými svědky a učiteli modlitby (srov. Katechismus katolické církve, 2686-2687).

Život každé farnosti a každého křesťanského společenství se rytmicky odvíjí podle liturgické doby a komunitní modlitby. Všimáme si, že onen dar jednoduše přijatý v dětství, je ohromné a bohaté dědictví a že prožívání modlitby si zasluhuje stále větší hloubku (tamtéž, 2688). Oděv víry není škrobený, vyvíjí se spolu s námi, není tuhý, ale roste, a to též skrze krize a vzkříšení, či spíše nelze růst bez krizových momentů. Krize jsou k růstu nezbytné. Po určitých úsecích života si všimáme, že bychom je bez víry nebyli zvládli a že modlitba byla naší silou. Nikoli jen osobní modlitba, nýbrž také modlitba bratrů a sester a modlitba společenství, které nás doprovázelo a podporovalo, modlitba známých lidí, které jsme o ni požádali.

Také z tohoto důvodu v církvi trvale rozkvétají společenství a skupiny, které se věnují modlitbě. Někteří křesťané dokonce vnímají povolání k tomu, aby z modlitby učinili hlavní činnost svých dní. V církvi existují monastýry, kláštery a poustevny, ve kterých žijí lidé zasvěcení Bohu. Často se stávají místy duchovního vyzarování, centry modlitebních komunit šířícími spiritualitu, malými oázami, ve kterých se sdílí intenzivní modlitba a den za dnem se utváří bratrské společenství. Jsou to živé buňky nejenom v církevní tkáni, nýbrž také v rámci společnosti. Pomyšleme například na úlohu mnišství při zrodu a růstu evropské civilizace i jiných kultur. Společná modlitba a práce posouvají svět kupředu, jsou motorem!

V církvi se vše rodí z modlitby a díky modlitbě vše roste. Když chce nepřítel – ďábel – na církev zaútočit, usiluje především o vysušení jejích pramenů, snaží se jí zabránit v modlitbě. Všimáme si toho například u jistých skupin, které se dohodnou, že uskuteční církevní reformy, změny v životě církve a jejích organizacích, přičemž o tom všem informují sdělovací prostředky...Modlitbu ale není vidět, nemodlí se tu...Dožadují se změn a zásadních rozhodnutí, a jejich návrhy jsou zajímavé, skutečně zajímavé! Ovšem předkládané jen v diskusi a médiích, kde ale zůstala modlitba? Právě modlitba totiž otevírá bránu Duchu svatému, který podněcuje k cestě vpřed. Změny v církvi bez modlitby nejsou změnou církve, nýbrž skupinovou změnou. A když chce nepřítel, jak jsem již řekl, bojovat s církví, nejprve se snaží vysušit její prameny, zabránit jí v modlitbě za tyto nové návrhy. Pokud modlitba ustane, nějaký čas se to jeví tak, že vše bude pokračovat jako odjakživa, jakousi setrvačností, ale zakrátko si církev všimne, že se z ní stala prázdná schránka, že ztratila svůj opěrný pilíř, že již nevládní zdroj tepla a lásky.

Svěťtice a světci nemají jednodušší život než druzí, naopak, také oni mají své problémy a navíc jsou často objektem nesouhlasných postojů. Avšak jejich silou je modlitba, kterou ustavičně čerpají z bezedné „studnice“ matky církve. Modlitbou sytí plamen své víry, jako to dříve činil olej v lampách. A tak pokračují v cestě a putují ve víře a naději. Světci, kteří často v očích tohoto světa nemají valnou cenu, jsou ve skutečnosti jeho oporou a jejich zbraněmi nejsou peníze, moc ani média, nýbrž modlitba.

V Lukášově evangeliu klade Ježíš dramatickou otázku, která nás vždy přivede k zamyšlení: „Nalezne Syn člověka na zemi víru, až přijde?“ (Lk 18,8). Anebo najde jenom organizace, skupinu dobře proorganizovaných podnikatelů s vírou, kteří se věnují dobročinnosti a mnohému dalšímu? Nalezne Syn člověka na zemi víru, až přijde? Tato otázka stojí na konci podobenství, které ukazuje, že je třeba stále se modlit a neochabovat (srov. v. 1-8). Můžeme tedy vyvodit, že lampa víry bude na zemi svítit, dokud v ní bude olej modlitby. Právě modlitba totiž nese vpřed víru i náš ubohý život – slabý a hříšný, avšak díky modlitbě bezpečně pokračující. Jako křesťané bychom si měli položit otázku: Modlím se? Modlíme se? Jak se modlím? Mechanicky něco odříkávám, anebo se modlím srdcem? Modlím se v jistotě, že jsem součástí církve a modlím se s církví, anebo se modlím tak trochu podle svých

představ, ze kterých si utvářím modlitbu? Taková modlitba je totiž pohanská, nikoli křesťanská. Opakuji: Můžeme tedy vyvodit, že lampa víry bude na zemi svítit, dokud v ní bude olej modlitby.

Zásadní úloha církve spočívá v tom, že se modlí a vychovává k modlitbě, předává z pokolení na pokolení lampu víry s olejem modlitby. Lampu víry, která vnáší světlo a pořádek do věcí, jaké mají doopravdy být, ovšem sytí se jedině olejem víry, jinak vyhasíná. Bez světla této lampy bychom neviděli na cestu k hlásání evangelia, dokonce bychom ani neviděli na cestu víry, nespátřili bychom tváře bratrů, k nimž máme přistupovat a sloužit, nemohli bychom osvětlit místnost, ve které se scházíme ve společenství...Bez víry se vše bortí a bez modlitby víra vyhasíná. Víra a modlitba jdou ruku v ruce. Neexistuje jiná cesta. Proto je církev jak domovem a školou společenství, tak domovem a školou víry i modlitby.

31. Ústní modlitba je naší kotvou

21. 4. 2021

130. žalm:

Z hlubin volám k tobě, Hospodine, / Pane vyslyš můj hlas! / Tvůj sluch ať je nakloněn k mé snažné prosbě! / Budeš-li uchovávat v paměti viny, Hospodine, / Pane, kdo obstojí? / Ale u tebe je odpuštění, abychom ti mohli v úctě sloužit. / Doufám v Hospodina, / duše má doufá v jeho slovo.

Dobrý den, drazí bratři a sestry,

Modlitba je rozhovor s Bohem a každé stvoření v jistém smyslu rozhovor s Bohem vede. V lidské bytosti se modlitba stává slovem, invokací, zpěvem, básní... Boží slovo se stalo tělem a v těle každého člověka se slovo k Bohu vrací v modlitbě.

Slova jsou naše stvoření, jsou však také našimi matkami a do jisté míry nás formují. Slova modlitby nám dovolují bezpečně projít temnotou rokle, vedou nás po travnatých nivách oplývajících vodou, před zraky protivníků nám prostírají stůl, jak nás učí slova žalmu (srov. Ž 23). Slova povstávají z pocitů, avšak existuje také opačná cesta, na níž slova utvářejí city. Bible člověka učí jednat tak, aby se všechno dělo ve světle slova, aby nic lidského nebylo vyřazováno, cenzurováno. Zejména bolest je nebezpečná, zůstane-li ukrytá, uzavřená v našem nitru... Bolest uzavřená v našem nitru, která se nevyjádří a nedostane volný průchod, může otrávit duši. Je smrtelná.

Právě proto nás Písmo svaté učí, abychom se modlili slovy někdy až troufalými. Svatopisci nevytvářejí iluze o člověku, vědí, že jeho srdce obývají rovněž nepříliš povznášející city, dokonce i nenávisť. Nikdo z nás se nerodí svatý a když tyto špatné city klepou na bránu našeho srdce je zapotřebí umět je zneškodnit modlitbou a Božím slovem. V žalmech najdeme některé velmi tvrdé výrazy namířené proti nepříteli - výrazy, o nichž nás duchovní mistři učí, že je máme vztahovat na ďábla a na své hříchy - a přece jsou to slova, která náleží k lidské situaci a byla zahrnuta do rámce Písma svatého. Jsou v něm, aby dosvědčovala, že pokud by neexistovala slova, která tváří v tvář násilí zneškodňují špatné city a usměrňují je tak, aby neškodily, svět by se do nich zcela ponořil.

První lidská modlitba je vždycky hlasitou recitací. Nejprve se dají do pohybu rty. Jakkoli všichni víme, že modlit se neznamena opakovat slova, hlasitá modlitba je ta nejbezpečnější a vždycky je možné k ní přistoupit. City, jakkoli mohou být vznešené, jsou naopak vždy nejisté: přicházejí a mizí, opouštějí nás a vracejí se. A nejen to, rovněž milosti pocházející z modlitby jsou nepředvídatelné. V některých chvílích překypujeme útechou, která naopak jakoby zcela vyprchala v temnějším dnech. Modlitba srdce je tajemná a v určitých okamžicích skrytá. Modlitba rtů, kterou šeptáme nebo recitujeme společně, je vždycky po ruce, je stejně nutná jako manuální práce. Katechismus nás v této věci učí a praví: "Ústní modlitba je nezbytnou složkou křesťanského života. Učedníky, přitahované tichou modlitbou svého Mistra, Ježíš učí ústní modlitbě: "Otče náš" (č. 2701). "Nauč nás se modlit", prosí učedníci Ježíše a Ježíš je učí ústní modlitbu: Otče náš. Je to modlitba, ve které je všechno..."

Všichni bychom měli mít pokoru těch lidí v pokročilém věku, kteří v kostele - snad proto, že jim sluch již dokonale neslouží - polohlasně recitují modlitby, jež se v dětském věku naučili a naplňují loď kostela svým šepotem. Tato modlitba nenarušuje ticho, nýbrž dosvědčuje věrnost povinnosti modlit se, naplňované po celý život a nikdy nevynechané. Tito lidé se svou pokornou modlitbou jsou často velkými přímluvci farností. Jsou jako duby, jejichž větvoví je z roku na rok rozložitější, aby poskytlo stín co největšímu počtu lidí. Jenom Bůh ví, kdy a nakolik je jejich srdce spojené s těmito odříkanými modlitbami. Bezpochyby také tito lidé museli projít nocí a okamžiky prázdna. Ústní modlitbě však můžeme vždy zůstat věrni. Je jakousi kotvou, jejíhož provazu se můžeme chytit, abychom zůstali věrni, děj se co děj.

Všichni se můžeme učit vytrvalosti od onoho ruského poutníka, o němž mluví jedno slavné duchovní dílo, který získal umění modlitby skrze nekonečné opakování stále stejné invokace: "Ježíši Kriste, Boží Synu, Pane, smiluj se nad námi, hříšníky!" (Srov. CCC, 2616, 2667). Jestliže do jeho života vstoupí milost, jestliže se modlitba jednoho dne roznítí do té míry, že pocítí přítomnost Království zde mezi námi, jestliže se jeho pohled promění natolik, že bude podoben pohledu dítěte, bude tomu tak proto, že vytrval v opakování této prosté křesťanské litanie. Ona

totiž nakonec vstoupila do rytmu jeho dechu. Tento příběh ruského poutníka je krásný, je to kniha, kterou může číst každý. Doporučuji vám ho k četbě, pomůže vám pochopit, co znamená ústní modlitba.

Nesmíme tedy pohrdat hlasitou modlitbou. Někdo snad řekne: “Ale, to je dětinské, to je pro nevědomé lidi; já usiluji o modlitbu myslí, o meditaci, vnitřní prázdno, do něhož by přišel Bůh...” Prosím tě, neupadej do pýchy pohrdající ústní modlitbou. Je to modlitba prostých lidí, kterou nás naučil Ježíš: Otče náš, jenž jsi na nebesích... Slova, jež vyslovujeme, nás berou za ruku, v jisté chvíli nám navracejí chuť, dávají procitnout rovněž těm nejrozsypalejším srdcím, probouzejí city, po nichž už nebylo ani stopy. A především jediné ona bezpečně nesměrovávají k Bohu otázky, které On chce slyšet. Ježíš nás neponechal v mráкотě. Řekl nám: “Vy, když se modlíte, mluďte takto!” A naučil nás modlitbu Otče náš (srov. Mt 6,9).

32. Rozjímavá modlitba

Katecheze papeže Františka při generální audienci v Knihovně Apoštolského paláce 28. 4. 2021

Jan 14,25-26; 16,12-15

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Dnes budeme hovořit o oné formě modlitby, kterou je rozjímání. „Meditovat“ pro křesťana znamená, že hledá syntézu. Znamená to postavit se před velikou knihu Zjevení, abychom se ji pokusili osvojit a plně ji vstřebali. Křesťan přijaté Boží slovo neuzavírá do sebe, protože ono Slovo se musí setkat s „jinou knihou“, kterou Katechismus nazývá „knihou života“ (KKC, 2706). Pokoušíme se o to pokaždé, když rozjímáme nad Božím slovem.

Meditační praxe si v těchto letech vydobyla velkou pozornost. Nehovoří o nich jen křesťané, protože meditace existuje v téměř všech náboženstvích světa. Jedná se ovšem také o činnost rozšířenou mezi lidmi, kteří nemají náboženský pohled na svět. Všichni potřebujeme rozjímat, uvažovat, nacházet sami sebe – to je lidská dynamika. Především v nenasytném západním světě se meditace vyhledává jako hráz vztyčená proti každodennímu stresu a všudypřítomné prázdnotě. Proto tedy ony obrazy mladých lidí i dospělých, kteří usebraně a tiše sedí s přivřenými očima...Mohli bychom se zeptat, co tito lidé dělají? Meditují. Na tento jev je třeba pohlížet jako na něco příznivého, nejsme totiž stvořeni k ustavičnému spěchu, ale vlastníme vnitřní život, který nelze trvale pošlapávat. Meditaci tedy potřebují všichni. Lze ji přirovnat k zastavení, během kterého se v životě nadechneme. Je třeba se zastavit...

Všímáme si ale, že toto slovo v křesťanském prostředí nabývá výjimečnosti, kterou nelze vymazat. Meditace je nezbytným lidským rozměrem, avšak meditace v křesťanském kontextu jde ještě dál a tuto její dimenzi nelze zrušit. Veliká brána, již prochází modlitba pokřtěného člověka, je – jak si znovu připomínáme – Ježíš Kristus. Také rozjímání sleduje tuto cestu, pro křesťana vstupuje meditace branou Ježíše Krista. Když se křesťan modlí, netouží plně prohlédnout sám sebe a nehledá nehlubší jádro svého ega. To vše je oprávněné, avšak křesťan hledá něco jiného. Křesťanova modlitba je především setkání s někým Druhým, psáno s velkým D: hledá přesašné setkání s Bohem. Jestliže nás pak modlitba obdařuje vnitřním pokojem, sebeovládáním a jasným poznáním cesty, po níž se vydat, jedná se takřkajíc o vedlejší účinky milosti v křesťanské modlitbě, která je setkáním s Ježíšem. Meditovat tedy znamená vydat se na setkání s Ježíšem, který je v našem nitru, a to za vedení nějaké věty či slova z Písma. Výraz „meditace“ měl v dějinách rozmanité významy. Také v rámci křesťanství se vztahuje k odlišným duchovním zkušenostem, které ovšem mají něco společného. V tom nám přichází na pomoc Katechismus, který říká: „Metody rozjímání jsou tak různé, jak různí jsou duchovní učitelé. (...) Avšak metoda je pouze průvodce; důležité je postupovat s Duchem svatým po jediné cestě modlitby, kterou je Ježíš Kristus“ (KKC 2707). Zde se nám nabízí druh a vůdce naší pouti: Duch svatý. Křesťanská meditace bez Ducha svatého není možná. Právě On nás totiž vede k setkání s Ježíšem. Ježíš přislíbil, že sešle Ducha, který nás všemu naučí a vše nám oznámí. Také v rozjímání nás Duch svatý vede, abychom pokračovali v setkávání s Ježíšem Kristem.

Existují tedy mnohé metody křesťanského rozjímání – některé velice prosté, jiné členitější; některé zvýrazňují rozumovou dimenzi člověka, jiné spíše citovou a emotivní. Všechny jsou důležité a zaslouží si uskutečňování v praxi, protože mohou napomoci prožívání víry jako celistvého úkonu: nemodlí se jen lidská mysl, stejně jako se nemodlí jenom cit, nýbrž modlí se celý člověk, v osobnostní celistvosti. Naši předkové říkali, že orgánem modlitby je srdce, a takto vysvětlovali, že do vztahu s Bohem vstupuje celý člověk, počínaje svým středem, tedy srdcem, a nikoli jen některé jeho schopnosti. Je ovšem třeba mít trvale na paměti, že metoda je cestou, nikoli cílem. Jakákoli modlitební metoda, chce-li být křesťanská, musí být součástí onoho následování Krista, které je podstatou naší víry. Meditační metody jsou cestami, jak dospět k setkání s Ježíšem. Pokud se ale zastavíš na cestě a díváš se pouze na ni, Ježíše nikdy nenajdeš. Tvým bohem se stane tato cesta, zatímco Bohem je Ježíš, který tě čeká na jejím konci. Katechismus dále upřesňuje: „Rozjímání uvádí v činnost myšlení, představivost, city a touhu. Toto probuzení ducha je nutné, abychom prohloubili pravdy víry, podnítili obrácení srdce a posílili vůli následovat Krista. Křesťanská modlitba se přednostně zaměřuje na rozjímání „tajemství Krista“ (KKC 2708).

Toto je tedy milostí křesťanské modlitby. Kristus není vzdálený, ale utváří k nám trvalý vztah. Neexistuje žádné hledisko jeho božsko-lidské osoby, které by se pro nás nemohlo stát místem spásy a štěstí. Každý okamžik Ježíšova pozemského života se skrze milost modlitby může stát naší současností, a to díky Duchu svatému, našemu vůdci. Víte přeci, že bez vedení Ducha se nemůžeme modlit. Díky Duchu svatému stojíme také my u řeky Jordánu, když se do ní Ježíš noří, aby přijal křest. Také my jsme mezi hosty při svatbě v Káně, kterým Ježíš k radosti novomanželů dává to nejlepší víno. Duch svatý nás propojuje s těmito tajemstvími Kristova života, abychom je kontemplovali a v takto prožívané modlitbě se s ním více sjednocovali. Také my s úžasem pozorujeme tisícero uzdravení, která Mistr vykonal. Vezměme si evangelium, rozjímeje o těchto tajemstvích a Duch svatý nás povede, abychom se jich účastnili.

A v modlitbě jsme všichni jako očištěný malomocný, slepý Bartimaios, Lazar vycházející z hrobu. Také my jsme byli modlitbou uzdraveni, jako byl vyléčen slepec Bartimaios, či malomocný. Také my jsme byli vzkříšeni, jako byl vzkříšen Lazar, protože rozjímavá modlitba, vedená Duchem svatým, nás vede k opětovnému prožívání tajemství Kristova života a k setkání s Kristem, při kterém spolu s oním slepcem voláme: „Pane, smiluj se nade mnou! Smiluj se nade mnou!“ „Co chceš?“, ptá se Pán. „Ať vidím, ať vstoupím do tohoto dialogu...“ Křesťanská meditace, vedená Duchem svatým, nás uvádí do dialogu s Ježíšem. Neexistuje stránka evangelia, na které by pro nás nebylo místo. Meditace je pro nás křesťany způsobem, jak se setkat s Ježíšem, a tak – jediné tak – najít sami sebe. To neznamená, že se stahujeme do sebe sama, nikoli. Vydáváme se za Ježíšem a cestou zpět potkáváme sami sebe – vyléčené, vzkříšené, posílené Ježíšovou milostí. Setkáváme se s Ježíšem, který je Spasitelem všech, včetně mne. A to vše díky vedení Ducha svatého.

33. Kontemplativní modlitba

Text papežovy katecheze o kontemplativní modlitbě z 5. května 2021

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Pokračujeme v katechezi o modlitbě. V této katechezi bych se rád zabýval kontemplativní modlitbou.

Kontemplativní rozměr lidského bytí - který ještě není kontemplativní modlitbou - je trochu jako „sůl“ života. Dává chuť a potěšení našim dnům. Můžete kontemplovat při pohledu na slunce, které vychází, nebo na stromy, jak se na jaře zelenají; můžete kontemplovat při poslechu hudby nebo ptačího zpěvu, čtení knihy, před uměleckým dílem nebo mistrovským dílem, kterým je lidská tvář ... Carlo Maria Martini, poslaný jako biskup do Milána, nazval svůj první pastýřský list „Kontemplativní rozměr života“. Ve skutečnosti ti, kteří žijí ve velkém městě, kde je vše takříkajíc umělé a zaměřené na užitečnost, riskují, že ztratí schopnost kontemplovat. Kontemplace však není primárně aktivita, ale spíše jde o způsob bytí, kontemplativního bytí.

Být kontemplativní nezávisí na očích, ale na srdci. A zde přichází do hry modlitba jako akt víry a lásky, jako „dýchání“ našeho vztahu s Bohem. Modlitba očišťuje srdce a spolu s ním také projasňuje oči, což nám umožňuje uvidět realitu z jiného úhlu pohledu. Katechismus popisuje tuto proměnu srdce modlitbou a cituje slavné svědectví svatého faráře z Arsu: „Kontemplace je pohled víry upřený na Krista. „Já se dívám na něho a on se dívá na mne,“ říkával svému svatému faráři venkovan z Arsu o své modlitbě před svatostánkem. (...) Světlo Ježíšova pohledu osvětluje zrak našeho srdce; učí nás vidět všechno ve světle jeho pravdy a jeho soucitu se všemi lidmi.“ (Katechismus katolické církve, 2715). Všechno pochází odtud: ze srdce, které vnímá, že je na ně pohlíženo s láskou. Potom se realita kontemplyje jinými očima.

"Dívám se na něj a on se dívá na mě!". Je to tak. V láskyplném rozjímání, typickém pro nejintimnější modlitbu, nepomáhá množství slov. Stačí jediný pohled, stačí se přesvědčit, že náš život je obklopen velkou a věrnou láskou, od níž nás nikdy nic nemůže oddělit.

Ježíš byl učitelem tohoto pohledu. V jeho životě nikdy nechyběly časy, místa, ticho a láskyplné společenství, které zabraňují tomu, aby naše bytí bylo pustošeno nevyhnutelnými zkouškami, ale aby byla zachována krása. Jeho tajemstvím je vztah s nebeským Otcem.

Pojďme se zamyslet nad událostí Proměnění. Evangelia uvádějí tuto epizodu v kritickém okamžiku Ježíšova poslání, kdy kolem něj narůstají spory a odmítání. Ani mnozí z jeho učedníků ho nechápou a odcházejí. Jednoho z Dvanácti napadají myšlenky na zradu. Ježíš začíná otevřeně mluvit o utrpení a smrti, které na něj v Jeruzalémě čekají. V této souvislosti Ježíš stoupá na vysokou horu s Petrem, Jakubem a Janem. Markovo evangelium říká: „Byl proměněn před jejich očima. Jeho šat byl zářivě bílý, jak by jej žádný bělič na zemi nedovedl vybělit.“ (Mk 9,2-3). Právě když je Ježíš nepochopen, odcházejí, nechávají ho samotného, protože mu nerozumí. Právě když je Ježíš nepochopen, když se zdá, že se vše rozplyne ve víru nedorozumění, tam zazáří božské světlo. Je to světlo Otcovy lásky, které naplňuje srdce Syna a proměňuje celou jeho osobu.

Někteří učitelé spirituality v minulosti chápali kontemplaci jako opak akce a vyvyšovali povolání, které prchá ze světa a jeho problémů, aby se plně věnovalo modlitbě. Ve skutečnosti v Ježíši Kristu, v jeho osobě a v evangelium

neexistuje žádný kontrast mezi kontemplací a akcí. V evangeliu, v Ježíši není kontradikce. Ta mohla pocházet z vlivu nějakého novoplatónského filozofa, ale jistě je to dualismus, který nepatří ke křesťanskému poselství.

V evangeliu je jediné velké povolání, a to následovat Ježíše na cestě lásky. To je vrchol a střed všeho. V tomto smyslu jsou charita a kontemplace synonyma, říkají totéž. Svátý Jan od Kříže tvrdil, že malý čin čisté lásky je pro církev užitečnější než všechna ostatní díla dohromady. To, co pochází z modlitby, a nikoli z domněnky našeho ega, to, co je očištěno pokorou, i když je to akt odloučené a tiché lásky, je největším zázrakem, jaký křesťan může uskutečnit. To je cesta kontemplativní modlitby: Dívám se na něj, on se dívá na mě. V tom spočívá čin lásky v mlčenlivém dialogu s Ježíšem, který církvi tolik prospívá. Děkuji.

34. Boj o modlitbu

Katecheze papeže Františka při generální audienci, nádvoří sv. Damase v Apoštolském paláci 12. 5. 2021

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Jsem rád, že se vracíme k tomuto setkávání tváří v tvář. Řeknu vám totiž, že není pěkné mluvit do prázdného sálu. Nyní, po mnoha měsících, jsme se opětovně shledali, díky odvaze mons. Sapienzy (regenta Papežského domu, pozn. red.), který rozhodl, že se audience bude konat zde. Je skvělý! Opět se setkávám s lidmi, s každým z vás a jeho vlastním příběhem, s lidmi, kteří přicházejí ze všech koutů, z Itálie, Spojených států, Kolumbie... Tamhle je malé fotbalové mužstvo čtyř švýcarských bratříčků. Chybí ještě sestřička, doufejme, že přijde také ona... Těší mne, že každého z vás vidím, protože v Pánu jsme všichni bratři, a když se na sebe díváme, pomáhá nám to, abychom se jeden za druhého modlili. Také lidé zdaleka se vždy přiblíží. Je tu nepostradatelná sestra Geneviève, která přijela z Lunaparku (řeholnice Malých sester Ježíšových, která působí v římském lunaparku)... Je vás hodně a všichni jste tady. Děkuji za vaši přítomnost a návštěvu. Přineste papežovo poselství všem. Poselství o tom, že se za všechny modlím a prosím je, aby se modlili za mě, a byli sjednoceni v modlitbě.

Pokud mluvíme o modlitbě, křesťanská modlitba, stejně jako celý křesťanský život, není procházka růžovým sadem. Nikdo z velikánů modlitby, s nimiž se setkáváme v Bibli a dějinách církve, se nevyznačoval „snadnou“ modlitbou. Jistě, můžeme něco papouškovat, ale to není modlitba. Modlitba zajisté dopravává hluboký pokoj, avšak skrze vnitřní a leckdy velice tvrdý boj, který někdy může provázet dlouhá životní údobí. Modlit se není jednoduché, a proto před modlitbou utíkáme. Pokaždé, když chceme začít, nám okamžitě přicházejí na mysl mnohé jiné činnosti, které se v onu chvíli zdají důležitější a naléhavější. Také se mi to stává! Jdu se trochu modlit a pak si vzpomenu, že musím ještě to či ono udělat... Prcháme před modlitbou, nevím proč, ale je to tak. Téměř vždy, když modlitbu odložíme, si povšimneme, že ony záležitosti vůbec nebyly podstatné a že jsme zbytečně mrhali časem. Takto nás Nepřítel klame.

Všichni mužové a ženy náležící Bohu nás zpravují nejenom o radosti z modlitby, nýbrž také o svízelných a námaze, které může přivodit. V některých okamžicích je třeba urputně bojovat o to, abychom zachovali věrnost časům a způsobům modlitby. Někteří světci v modlitbě po léta pokračovali, aniž by v ní zakoušeli jakoukoli zálibu či vnímali její užitečnost. Ticho, modlitba a soustředění jsou náročné úkony, proti kterým se občas lidská přirozenost vzpírá. Raději bychom se ocitli v jakékoli jiné části světa, než v oné kostelní lavici při modlitbě. Kdo se chce modlit, musí pamatovat, že víra není nic lehkého a chvílemi se ubírá téměř naprostou temnotou bez opěrných bodů. V životě víry se mohou dostavit bezútešné chvíle, které někteří světci označují za „temnou noc“. Nic necítí, ale nadále se modlí.

Katechismus vyjmenovává dlouhou řadu nepřátel modlitby (srov. KKC 2726-2728), kteří modlitbu znesnadňují a působí obtíže. Někdo pochybuje o tom, že modlitba skutečně dosáhne ke Všemohoucímu, a dotazuje se, proč ale Bůh mlčí? Je-li všemohoucí, mohl by pronést pár slov a skoncovat s tím. Vzhledem k neuchopitelnosti Boha jiní podezírají modlitbu z toho, že jde o pouhou psychologickou činnost, o něco možná užitečného, ovšem nikoli pravdivého ani nezbytného: člověk ji může provozovat, aniž by musel věřit. A existuje řada dalších vysvětlení.

Nejhorší nepřátelé modlitby ale obývají naše nitro. Katechismus je nazývá těmito slovy: „malomyslnost nad naší vyprahlostí; smutek nad tím, že nedáváme Pánu všechno, protože máme „mnoho majetku“; zklamání z toho, že jsme nebyli vyslyšeni podle své vůle; naše zraněná pýcha, která se vzpírá připustit, že jsme nehodní hříšníci; přecitlivělost, že nejsme hodni se modlit“ (2728). Jistě se jedná o povšechný seznam, v kterém bychom mohli dále pokračovat.

Co dělat v čase pokušení, kdy se vše jeví vratce? Když prozkoumáme dějiny spirituality, ihned si povšimneme, nakolik byla pro učitele duše jasná tato situace, kterou jsme právě popsali. Každý z nich poskytl nějaký přínos k jejímu překonání – moudré slovo či podnět, jak zvládat časy plné nesnází. Nejde o abstraktní teorie, nýbrž spíše o rady, vycházející ze zkušenosti, které ukazují, nakolik je důležité odolat a vytrvat v modlitbě.

Bylo by zajímavé probrat alespoň některé z těchto rad, protože každá si zaslouží hlubší výklad. Kupříkladu Duchovní cvičení sv. Ignáce z Loyoly jsou útlou, ale velice moudrou knihou, která nás učí, jak vnést do vlastního

života řád. Vede nás k pochopení toho, že křesťanský život je boj a rozhodnutí stát pod Kristovým, a nikoli dáblovým praporem, ve snaze o činění dobra, i když je to obtížné.

V čase zkoušky je dobré připomenout si, že nejsme sami, že po našem boku někdo nad námi bdí a chrání nás. Také sv. Antonín, opat, zakladatel křesťanského mnišství v Egyptě, procházel strašlivými momenty, při kterých se modlitba měnila v tuhý boj. Jeho životopisec sv. Atanáš, biskup alexandrijský, vypráví, že jedna z nejhrošších takovýchto epizod se svatému poustevníku přihodila kolem pětatřiceti let, ve středním věku, který pro mnohé znamená krizi. Antonína ona zkouška zneklidnila, ale vytrval. Když se konečně vrátil klid, obrátil se ke svému Pánu s téměř vyčítavým tónem: „Ale Pane, kde jsi byl? Proč jsi nepřišel a neukončil mé trápení?“ A Ježíš mu odpověděl: „Antoníne, byl jsem tam. Čekal jsem ale, jestli tě uvidím bojovat“ (Život svatého Antonína poustevníka, 10).

Bojovat v modlitbě. Modlitba se mnohdy stává zápasem. Vzpomínám na něco, co jsem zblízka zažil ve své předchozí diecézi. V jednom manželství tam měli devítiletou dceru, s jejíž nemocí si lékaři nevěděli rady. V nemocnici nakonec jeden lékař řekl její matce, aby zavolala svého manžela, který pracoval jako dělník. Když se dostavil, dozvěděl se, že jeho dítě nepřežije noc. Ten muž možná nechodil každou neděli na mši, ale měl velikou víru. Vyšel ven s pláčem, nechal manželku s dcerou v nemocnici, nasedl na vlak a rozjel se do sedmdesát kilometrů vzdáleného Luján, k patronce Argentiny. Bylo deset hodin v noci a bazilika Panny Marie už byla zavřená, a tak se přimkl ke vstupní mříži a celou noc v modlitbě zápasil o zdraví své dcery. Není to nic smyšleného – prožil jsem to a viděl onoho muže, jak tam bojuje. Ráno, když v šest hodin otevřeli kostel, vešel dovnitř, pozdravil Matku Boží a vrátil se domů. Bojoval celou noc. Když přijel do nemocnice, manželka tam nebyla. Pomyslel si, že dcera zemřela: „Ne, to mi Panna Maria nemůže udělat“. Pak se ale jeho žena objevila, usmívala se a vyprávěla, že v noci došlo k náhlé změně a dívka se uzdravila. Onen muž si svým zápasem v modlitbě vybojoval milost od Matky Boží, Panna Maria ho vyslyšela. Viděl jsem, že modlitba činí zázraky, protože se dovolává laskavosti Boha, který nás má rád jako otec. Když nám neudělí zrovna tuto milost, udělí nám jinou, kterou časem poznáme. Zápas v modlitbě je však vždy nezbytný – někdy totiž o nějakou milost prosíme vlažně, neochotně, nerozhodně. Tak se nežádá o vážné věci. Modlitba je boj a Pán je stále s námi.

Pokud ve chvíli zaslepení jeho přítomnost nepostřehneme, podaří se nám to v budoucnosti. Také nám se tedy stane, že zopakujeme tutéž větu, kterou jednoho dne pronesl patriarcha Jakub: „Opravdu, Hospodin je na tomto místě, a já jsem to nevěděl!“ (Gn 28,16). Když na konci svého života obrátíme zrak zpět, budeme moci vyslovit: “Myslel jsem, že jsem byl sám, ale nebylo to tak, Ježíš byl se mnou”. Všichni to budeme moci vyslovit.

35. Roztržitost, vyprahlost a omrzelost v modlitbě

Generální audiece 19. 5. 2021 se opětovně konala za účasti věřících na vatikánském nádvoří sv. Damase. Papež František pokračoval 34. katechezí z cyklu o modlitbě, v níž se zaměřil na překážky a pokušení v modlitbě: roztržitost, vyprahlost a omrzelost. Jeho promluvě předcházelo čtení z Lukášova evangelia, ve kterém Ježíš učedníky varuje před slabostí a jako cestu ke svobodné bdělosti předkládá modlitbu.

Lk 21,34-36

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Jako předlohu v těchto katechezích sledujeme Katechismus, a proto se dnes budeme zabývat prožíváním modlitby ve snaze ukázat některé její velice běžné obtíže, které je třeba určit a překonat. Modlit se není jednoduché: během modlitby se vyjevuje řada nesnází. Je nezbytné je poznat, pojmenovat a přemoci.

První problém, který se objevuje, když se člověk modlí, je roztržitost (srov. KKC, 2729). Začneš se modlit a poté se mysl rozběhne, rozletí do celého světa. Srdce se modlí, ale mysl je jinde. Modlitba a roztržitost nezřídka žijí spolu. Lidskou mysl totiž namáhá dlouhodobé setrvání u jediné myšlenky. Všichni zakoušíme ono víření obrazů a vjemů v trvalém pohybu, které nás provází dokonce též ve spánku. A všichni víme, že není dobré poddávat se těmto nevyrovnaným sklonům. Boj o získání a udržení soustředěnosti se netýká pouze modlitby. Pokud nedosáhneme dostatečného stupně soustředění, nelze prospěšně studovat ani dobře pracovat. Sportovci vědí, že v závodech se vítězí nejenom díky fyzickému tréninku, nýbrž také skrze duševní kázeň – zejména schopnost soustředěnosti a udržení pozornosti.

Roztržitost nenese vinu, avšak je nezbytné s ní bojovat. V bohatství naší víry existuje jedna ctnost, na niž se mnohdy zapomíná, ačkoli tolikrát vystupuje v evangeliu. Říká se jí “bdělost”. Ježíš tolikrát nabádá: “Bděte, modlete se”. Katechismus jí ve svém poučení o modlitbě výslovně uvádí (srov. 2730). Ježíš opakovaně učedníky povolává ke strážlivému životu, vedenému myšlenkou, že se dříve či později vrátí jako ženich na svatbu anebo pán z cest. Jelikož ale neznáme den a hodinu jeho návratu, všechny minuty našich životů jsou cenné a nelze je roztržitě promarnit. Ve chvíli, kterou neznáme, znovu zazní hlas našeho Pána: onoho dne budou blažení oni služebníci, které Pán najde v činnosti a soustředěnosti nad tím, co má skutečně cenu. Nerozptylovali se vším

přitažlivým, co jim přicházelo na mysl, ale snažili se kráčet správnou cestou, konat dobro a dobře plnit svou úlohu. Roztržitost v modlitbě působí naše obrazotvornost, která se vydává všemi směry. Svátá Terezie je přirovnávala k “zuřícímu bláznovi”, který stále pobíhá...Musíme ji zastavit a opatrně zavřít do klece.

Jiné vysvětlení si zaslouží vyprahlost v modlitbě. Katechismus takový čas popisuje následovně: “Vyprahlé srdce se cítí jakoby odloučeno od Boha a bez záliby v duchovních myšlenkách, vzpomínkách a citech. Jsou to chvíle čisté víry, která zůstává s Ježíšem ve smrtelné úzkosti a v hrobě” (srov. 2731). Vyprahlost nás myšlenkami přivádí k Velkému pátku, následující noci a Bílé sobotě, kdy Ježíš leží v hrobě, zemřel, jsme sami. Právě z této myšlenky se rodí vyprahlost.

Často neznáme původ takové vyprahlosti, která může záviset na nás, ale také na Bohu, který dopouští určité situace vnějšího či vnitřního života. Někdy to může být bolest hlavy či jater, která brání v modlitbě. Leckdy nedokážeme rozpoznat příčiny vyprahlosti. Duchovní učitelé popisují prožitek víry jako ustavičné střídání útěšných a bezútěšných časů, momentů, ve kterých je vše snadné, zatímco jiné poznamenává veliká tíže. Když se našich přátel ptáme, jak se jim daří, mnohokrát odpoví, že jsou na dně. Nejednou je to s námi zlé, nic necítíme, nic nás netěší, nic nezvládáme. Nastupují šedé dny...a takových je v životě skutečně mnoho. Nebezpečí ovšem spočívá v tom, že zešedne také srdce, když ho tato malátnost zasáhne a nakazí. Existují lidé, kteří mají ponuré srdce, a to je přílišné, protože v takovém stavu se nelze modlit a vnímat útěchu! Popelavé srdce nesnese duchovní vyprahlost! Srdce totiž musí být otevřené a jasné, aby do něj vstupovalo Pánovo světlo, a pokud do něj zrovna nevstupuje, srdce je očekává s nadějí. Nesmí se ale uzavřít do šedi.

Něco jiného je omrzelost, další vada a neřest, která je skutečným pokušením v modlitbě a všeobecněji v křesťanském životě. Je to “druh skleslosti, zapříčiněný ochabnutím sebezáporu, snížením bdělosti, nedostatečným střežením srdce” (2733). Je jedním ze sedmi hlavních hříchů, protože pokud je sycena domýšlivostí, může vést ke smrti duše.

Jak tedy jednat v tomto sledu nadšení a sklíčenosti? Musíme se naučit, že se bez ustání putuje dál. Pravý pokrok v duchovním životě nespočívá v násobení extází, nýbrž ve schopnosti vytrvat v těžkých časech – jít dál a dál. Připomeňme si podobnost sv. Františka o dokonalé radosti: řeholníková bravura se nepoměřuje štěstím, které mu spadlo z nebe, nýbrž vytrvalou poutí, i když zůstává nepoznán, je vystaven týrání, ztratil počáteční zálibení. Všichni světci prošli tímto “temným údolím” a při četbě jejich deníků nás nesmí pohoršovat, když referují o večerech omrzelé modlitby, prožívané bez veškeré chuti. Je třeba se naučit říkat: “I když se zdá, můj Bože, že děláš vše, abych v tebe přestal věřit, nadále se k tobě modlím”. Věřící nikdy nezházejí modlitbu! Ačkoli se někdy podobá modlitbě Joba, který nesouhlasí s Božím nespravedlivým jednáním, protestuje a obžalovává ho. Námítky proti Bohu jsou ale častokrát druhem modlitby, či, jak říkala ona stařenka, “rozzlobit se na Boha je také modlitbou”, protože dítě se mnohdy rozhněvá na tatínka, je to způsob jejich vztahu umožněný právě tím, že ho uznává za otce.

Také my – mnohem méně svatí a trpěliví než Job – víme, že na konci tohoto zdrcujícího času, za kterého jsme se k nebi obraceli s němým výkřikem a mnohými otázkami “proč?”, nám Bůh odpoví. Nezapomínejme na tuto modlitbu, která se táže “proč?”. Takto se modlí děti, když nerozumí, a to v letech, které psychologie nazývá “věkem proč?”. Dítě se totiž neustále ptá tatínka: “Proč, tati? Proč?”. Všimněme si ale, že neočekává tatínkovu odpověď. Tatínek se dá do vysvětlování a dítě ho hned přeruší s jiným “proč”. Chce totiž na sebe upoutat otcův pohled. Když se tedy trochu rozzlobíme na Boha a zahrneme ho svými “proč”, přitahujeme našeho Otce ke své ubohosti, obtížím, životům. Seberte odvahu, abyste Bohu řekli: “Ale proč...?” Trochu zloby totiž někdy prospívá, protože probouzí tento vztah mezi synem a Otcem, dcerou a Otcem, který k Bohu máme mít. On, v otcovské lásce, přijme i naše nejtvrdší a nejtrpčí výroky a bude je považovat za úkon víry, za modlitbu.

36. O jistotě, že jsme byli vyslyšeni

Při generální audienci 26. 5. 2021, která se opět konala na nádvoří sv. Damase, papež František pokračoval 35. částí z cyklu katechezí o modlitbě. Věnoval ji pochybnostem o tom, že naše prosby byly vyslyšeny. Papežovu promluvu uvedlo čtení z Markova evangelia, podávající příběh o uzdravení Jairovy dcery. Když se Jairo dozvídá, že jeho dcerka zemřela, Ježíš mu říká: “Neboj se, jen věř!”

Mk 5,22-24.35-36

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Modlitbu popírá jeden radikální postoj, který plyne z úsudku, k němuž všichni dospíváme: modlíme se, prosíme, a přesto se někdy zdá, že naše modlitby byly oslyšeny. To, oč jsme žádali – pro sebe či pro druhé – se nestalo. Něco takového zakoušíme mnohokrát. Pokud byl důvod naší modlitby ušlechtilý (jako přimluva za zdraví někoho nemocného, anebo zastavení války), její nevyslyšení se nám jeví jako něco ostudného. Například, co se týče

válek. Modlíme se, aby skončily války v mnoha částech světa – pomysleme na Jemen, na Sýrii, země, kde se válčí již dlouhá léta. Jsou to země zmučené válkou, která ale nekončí. Jak je to možné?

“Některí se dokonce přestanou modlit, protože si myslí, že jejich prosba nebyla vyslyšena” (Katechismus katolické církve, 2734). Jestliže Bůh je Otec, proč nám nenaslouchá? Ujistil nás, že dá dobré věci dětem, které o ně poprosí (srov. Mt 7,10), proč tedy nevyhoví našim žádostem? Všichni jsme něco takového zakusili: dlouze jsme se modlili, za uzdravení určitého přítele, tatínka či maminky, ale nakonec odešli, Bůh nás nevyslyšel. Všichni to známe.

Katechismus nabízí dobré shrnutí této otázky. Varuje nás před rizikem, že vztah k Bohu zaměníme za cosi magického, namísto ryzího prožívání víry. Modlitba není kouzelná hůlka, je to dialog s Pánem. V modlitbě nám totiž hrozí nebezpečí, že už nebudeme sloužit Bohu, nýbrž budeme si nárokovat, aby On sloužil nám (srov. KKC, 2735). Takováto modlitba se stále něčeho domáhá, chce nasměrovat události podle našeho plánu, nepřipouští jiné projekty než vlastní tužby. Ježíš však projevil velikou moudrost, když nás naučil vyslovovat Otčenáš. Tuto modlitbu, jak známo, tvoří výlučně otázky, avšak ty počáteční stojí na straně Boha. Žádají, aby se neuskutečnily naše plány, ale Jeho vůle se světem. Bude lepší, když se toho ujme On: “Posvět se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá” (srov. Mt 6,9-10).

Apoštol Pavel nám připomíná, že ani nevíme, oč se vlastně máme modlit (srov. Řím 8,26). Prosíme za své nezbytné potřeby, za věci, které si přejeme. Je to však správné či nikoli? Pavel říká, že nevíme. V modlitbě si máme zachovat pokoru. To je počáteční postoj, než se začneme modlit. Jako se na mnoha místech uchovává zvyk, že si při modlitbě v kostele ženy zakrývají hlavu závojem, nebo se před začátkem modlitby přežehnáme svčenenou vodou, právě tak si před modlitbou máme uvědomit, že Bůh mi dává to, co je pro mne nejvýhodnější, On již ví, co to je. Když se modlíme, máme být pokorní, aby naše slova opravdu byla modlitbou, a nikoli tlachy, které Bůh odmítne. Je také možné, že se modlíme z pomýlených důvodů – kupříkladu za porážku válečného nepřítele, aniž bychom se zajímali, co si Bůh o té válce myslí. Je snadné napsat si na praporec: „Bůh je s námi“. Mnozí se úzkostlivě snaží zabezpečit, aby s nimi byl Bůh, avšak jen málokterí se znepokojují tím, aby si prověřili, zda také oni jsou skutečně s Bohem. V modlitbě Bůh působí naše obrácení, nikoli my máme obracet Boha. Toto je pokora. Modlím se, avšak Ty, Pane, obrať mé srdce, aby žádalo o to, co je pro mne nejlepší a nejvíce prospívá duchovnímu zdraví.

Pohoršení ovšem přetrvává, když se lidé modlí s upřímným srdcem, prosí o dobra souznící s Božím královstvím, když se matka modlí za nemocné dítě. Proč nám někdy připadá, že Bůh nenaslouchá? Jestliže chceme tuto otázku zodpovědět, musíme v klidu rozjímat nad evangeliem. Vyprávění z Ježíšova života jsou plná proseb: lidé zranění na těle i na duchu jej žádají o uzdravení, jiní ho prosí za přítele, který nemůže chodit, jsou tu otcové a matky, kteří k němu přivádějí nemocné děti...Všechny tyto prosby prosycuje utrpení. Jakýsi obrovský sbor tu úpěnlivě provolává: „Smiluj se nad námi!“.

Můžeme si všimnout, že Ježíšova odpověď je někdy bezprostřední, jindy zase časově vzdálená, jakoby Bůh neodpovídal. Pomysleme na kananejskou ženu, která Ježíše prosí za svou dceru. Tato žena musí dlouze naléhat, aby byla vyslyšena (srov. Mt 15,21-28). A také si pokorně vyslechne Ježíšovo slovo, které působí poněkud urážlivě: Není správné hodit chléb psíkům. Této ženě ovšem nezáleží na vlastním ponížení, zajímá ji dceřino zdraví. Namítá tedy: „Jenže i psi se živí kousky, které padají se stolu jejich pánů“. Tato odvážná modlitba se Ježíšovi zalíbila. Anebo pomysleme na ochrnuleho, kterého přinesli jeho čtyři přátelé. Ježíš mu nejprve odpouští hříchy, a teprve potom jej uzdravuje na těle (srov. Mk 2,1-12). Za některých okolností tedy lidská dramata nečeká okamžité řešení. Totéž zakouší každý z nás ve svém životě. Připomeňme si, kolikrát jsme prosili o nějakou milost, takřkajíc o zázrak, a nic se nestalo. Záležitosti se pak postupně upravily po Božím způsobu, nikoli podle našich přání. Čas Boha není naším časem.

Z tohoto zorného úhlu si zaslouží pozornost především uzdravení Jairovy dcery (srov. Mk 5,21-33). Vidíme zde udýchaného otce, jehož dcera umírá a který prosí Ježíše o pomoc. Mistr ihned souhlasí, ale zatímco se ubírají k Jairovu domu, nastává ještě jiné uzdravení, a poté přichází zpráva, že děvčátko zemřelo. Zdá se, že je všemu konec, avšak Ježíš praví otcovi: “Neboj se, jen věř!” (Mk 5,36). “Jen věř”: taková víra je oporou modlitby. A Ježíš pak skutečně dívku probouzí ze spánku smrti. Po určitý čas ovšem musel Jairo kráčet v temnotě, osvětlované pouhým plaménkem víry. Pane, dej mi víru! Dej, ať má víra roste! Ať mohu ve víře žádat o tuto milost! Ježíš v evangeliu říká, že víra přenáší hory, ale musí to být poctivá víra. Když se Ježíš setkává s vírou svých chudých lidí, kapituluje a projevuje vůči takové víře mimořádnou něhu. A naslouchá.

Také modlitba, s níž se Ježíš obrací k Otcovi v Getsamanech, budí dojem, že nebyla vyslyšena. Otče, je-li to možné, oddal ode mne, co mne čeká. Zdá se, že Otec neslyší. Syn bude muset vypít kalich utrpení až do dna. Bílá sobota nicméně netvoří závěrečnou kapitolu, protože třetího dne, tedy v neděli, nastupuje vzkříšení. Zlo je pánem předposledního dne, dobře si to zapamatujte. Zlo nevládne poslednímu dni, nýbrž tomu předchozímu, když je noc nejtemnější, a to právě před svítáním. O tomto předposledním dni nastupuje pokušení, když se nám zlo snaží

vnutit své vítězství. „Viděl jsi? Vyhrálo jsem!“. Zlo vévodí předposlednímu dni, poslední den přichází vzkříšení, jehož pánem je Bůh. Tento den náleží jedině Bohu a je dnem, v němž dojdou naplnění veškeré lidské touhy po spáse. Naučme se této pokorné trpělivosti a očekávejme Pánovu milost, čekejme na poslední den. Předposlední den je mnohdy velice ošklivý, protože lidské utrpení je ošklivé. Avšak Pán je zde a posledního dne vše vyřeší.

37. Ježíš se modlí za mne

Středeční generální audience 2. 6. 2021 papeže Františka probíhala také tento týden na nádvoří sv. Damase. V pořadí již 36. katechezi o modlitbě uvedlo čtení z Lukášova evangelia, ve kterém Ježíš ujišťuje Šimona Petra, že se modlil, aby jeho víra neochabla a svěřuje mu úkol upevňovat bratry ve víře (Lk 22,28-29.31-32).

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

Evangelia nám ukazují, jak zásadní byla modlitba ve vztahu Ježíše a jeho učedníků. Setkáváme se s tím již při výběru těch, kdo se posléze stanou apoštoly. Lukáš umísťuje jejich vyvolení do zcela přesného kontextu modlitby: “V těch dnech vyšel na horu, aby se modlil; a celou noc strávil v modlitbě s Bohem. Když se rozednilo, zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct, které nazval apoštoly” (6,12-13). Ježíš si je vybírá po noci strávené v modlitbě. Zdá se, že pro tuto volbu nebylo žádné jiné kritérium než modlitba, dialog s Otcem. Pokud bychom usuzovali podle toho, jak se budou tito mužové chovat, mohlo by se zdát, že to nebyla právě nejšťastnější volba, vždyť všichni utekli, před Utrpením ho nechali samotného. Právě to - a zejména přítomnost Jidáše, budoucího zrádce – však ukazuje, že tato jména byla vepsána v Božím plánu.

V Ježíšově životě se neustále vynořuje modlitba ve prospěch jeho přátel. Apoštolové mu občas působí starosti, ale Ježíš je nese ve svém srdci tak, jak je dostal od Otce, s jejich chybami, s jejich pády. V tom všem objevujeme, že Ježíš byl mistrem a přítelem, vždy připraveným trpělivě očekávat učedníkovu obrácení. Nejvyšším vrcholem tohoto trpělivého čekání je “opona” lásky, jakou Ježíš rozestřel kolem Petra. Při Poslední večeři mu říká: “Šimone, Šimone, satan si vyžádal, aby vás směl protřít jako pšenici; ale já jsem za tebe prosil, aby tvoje víra nezanikla. A ty potom, až se obrátíš, utvrzuj své bratry” (Lk 22, 31-32). Zjištění, že ve chvíli podlehnutí slabosti Ježíšova láska neustává, je až zaskakující. (Někdo se zeptá) “Ale, otče, Ježíšova láska tu je i když jsem ve smrtelném hříchu?” – Ano! – “A Ježíš se za mne modlí i tehdy?” – Ano! – “Ale, co když jsem udělal opravdu zlé věci a mnoho hříchů, Ježíš mě stejně miluje?” – Ano. Ježíšova láska a modlitba za každého z nás nikdy neustávají. Naopak, nabývají na síle a my jsme v ohnisku jeho modlitby! To je věc, na kterou musíme vždy pamatovat: Ježíš se za mne modlí, modlí se za mne před Otcem a ukazuje mu rány, které nese na sobě, aby Otcí ukázal cenu naší spásy. Je to láska, kterou k nám chová. Každý z nás ať na to nyní pomyslí: Modlí se za mne Ježíš v tuto chvíli? Ano! Tuto velkou jistotu bychom měli uchovávat.

Ježíšova modlitba se pravidelně vrací v klíčovém okamžiku jeho cesty, v okamžiku, kdy podrobuje víru učedníků zkoušce. Poslechněme si ještě jednou evangelistu Lukáše: “Když se (jednou) o samotě modlil a byli s ním jeho učedníci, otázal se jich: “Za koho mě lidé pokládají?” Odpověděli: “Za Jana Křtitele, jiní za Eliáše a jiní (myslí), že vstal jeden z dávných proroků.” Zeptal se jich: “ A za koho mě pokládáte vy?” Petr odpověděl jménem všech ostatních: “Za Božího Mesiáše!” (9, 18-21). Velké zvraty v Ježíšově poslání vždy předchází modlitba, nikoli jen letmá, nýbrž intenzivní, dlouhá modlitba. Tato zkouška víry, kterou bychom mohli považovat za jakýsi cíl, se ukáže být naopak pro učedníky novým počátkem, protože od této chvíle jakoby Ježíš pokročil o stupínek výš ve svém poslání a začíná s nimi otevřeně hovořit o svém utrpení, smrti a vzkříšení. V této perspektivě, jež bezděčně vyvolává odpor, jak v učednících, tak v nás, kteří čteme evangelium, je modlitba jediným zdrojem světla a síly. Pokaždé, když cesta začíná stoupat, je zapotřebí ponořit se do hlubší modlitby

Poté, co Ježíš předpověděl před učedníky, co ho čeká v Jeruzalémě, vskutku dochází k události Proměnění. “Ježíš vzal s sebou Petra, Jana a Jakuba a vystoupil s nimi na horu pomodlit se. Když se modlil, výraz tváře se mu změnil a jeho šat oslnivě zbělel. A hle, rozmlouvali s ním dva muži - byli to Mojžíš a Eliáš. Zjevili se ve slávě a mluvili o jeho smrti, kterou měl podstoupit v Jeruzalémě” (Lk 9, 28-31), totiž o Utrpení. A tedy k tomuto předčasnému vyjevení Ježíšovy slávy dochází v modlitbě, když byl Syn vnořen do společenství s Otcem a plně přitakával jeho láskyplné vůli, jeho plánu spásy. A z této modlitby vzejde pro všechny tři zúčastněné učedníky jasné slovo: “To je můj vyvolený Syn, toho poslouvejte!” (Lk 9,35). Z modlitby přichází výzva poslouchat Ježíše, vždycky z modlitby.

Z tohoto rychlého putování napříč evangeliem můžeme vyvodit závěr, že Ježíš si nejen přeje, abychom se modlili jako se modlí On, ale ujišťuje nás rovněž, že i kdyby naše pokusy o modlitbu byly naprosto marné a neúčinné, můžeme vždycky spoléhat na jeho modlitbu. Musíme si uvědomovat, že Ježíš se za mne modlí. Jeden dobrý biskup mi jednou vyprávěl, že ve velmi nepěkné chvíli a velké zkoušce jeho života, v okamžiku temnoty, pohléd v bazilice vzhůru a uviděl nápis, kde stálo: “Petře, budu se za tebe modlit”. A dodalo mu to sílu a útěchu. Totéž nastává vždycky, kdykoli si každý z nás uvědomí, že se za něho Ježíš modlí. Ježíš se za nás modlí. Právě teď, v tuto

chvíli. Pocvičte si paměť a opakujte si to. Když stojíte před těžkostmi, když se ocitnete na drahách roztěkanosti, (říkejte si) Ježíš se za mne modlí. “Ale, otče, je to skutečně pravda?” (napadne někoho). Je to pravda, On sám to řekl. Nezapomínejme na to, že tím, co každého z nás podpírá v našem životě, je Ježíšova modlitba za každého z nás, jmenovitě, se jménem i příjmením, před Otcem - a ukazuje mu rány, které jsou cenou naší spásy.

I kdyby naše modlitby byly pouhým koktáním, i kdyby byly poznamenány kolísavou vírou, nemáme v Něho nikdy přestat doufat. Neumím se modlit, ale On se modlí za mne. Podpírání Ježíšovou modlitbou spočinou naše modlitby na orlích křídlech a vystoupají až k nebi. Nezapomínejte na to: Ježíš se za mne modlí. “Právě teď?” – Ano právě teď. V okamžiku zkoušky, v okamžiku hříchu, také tehdy se Ježíš s velkou láskou modlí za mne.

38. Vytrvat v modlitbě

Katecheze papeže Františka při generální audienci na nádvoří sv. Damase 9. 6. 2021

Dobrý den, drazí bratři a sestry!

V této předposlední katechezi o modlitbě budeme mluvit o vytrvalosti v modlitbě, ke které nás zve, či dokonce nám ji přikazuje Písmo svaté. Duchovní cesta ruského poutníka (ve spisu “Upřímná vyprávění poutníka svému duchovnímu otci”, česky v překladu o. Richarda Čemuse, SJ, Olomouc, Refugium Velehrad-Roma, 2007; pozn. red.) začíná jeho setkáním s jednou větou sv. Pavla z prvního listu Soluňanům: “Bez přestání se modlete. Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu” (5,17-18). Apoštolovo slovo zásahlo onoho muže, který se dotazoval sám sebe, jak je možné se nepřetržitě modlit, když se náš život člení do mnoha různých okamžiků, které leckdy neumožňují soustředění. Touto otázkou začíná jeho hledání, které jej přivede k objevu modlitby, nazývané “modlitbou srdce”. Spočívá v tom, že člověk s vírou opakuje: “Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!”. “Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!” Slyšeli jste? Zopakujeme si ji společně? “Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!” Je to jednoduchá, ale velice krásná modlitba. Tato modlitba se postupně přizpůsobuje rytmu dýchání a rozprostře se do celého dne. Jak tato modlitba zněla? “Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!” Neslyšel jsem, silněji! “Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!” A pak ji opakovat, to je důležité. Dech totiž nikdy nepřestává, ani když spíme, a modlitba je dechem života.

Jak je tedy možné neustále setrvat ve stavu modlitby? Katechismus přináší několik krásných citací z dějin spirituality, které vyzdvihují nezbytnost trvalé modlitby, jež by se stávala těžištěm křesťanské existence. Uvedu některé z nich.

Mnich Evagrius Ponticus prohlašuje: “Nebylo nám přikázáno stále pracovat, bdít a postit se, kdežto stálá modlitba je pro nás zákonem” (KKC, 2742). Srdce spočívající v modlitbě...V křesťanském životě je tedy žár, který nikdy nesmí vyhasnout. Lze jej tak trochu přirovnat k onomu posvátnému ohni, který se uchovával v antických chrámech, planul bez přerušení a povinností kněží bylo udržovat jej. Stejně tak by rovněž v nás měl hořet posvátný oheň, který by plál bez ustání a nic by ho nemohlo uhasit. Není to lehké, ale má to tak být

Sv. Jan Zlatoústý, jiný pastýř pozorný vůči konkrétnímu životu, kázal takto: “Modlit se často a horlivě je možné i na tržišti nebo během procházky o samotě. Je to možné i ve vašem obchodu, ať už kupujete, nebo prodáváte, nebo také při vaření.” (2743). Ony drobné modlitby: “Pane, smiluj se nad námi”, “Pane, pomáhej mi”. Modlitba je tedy jakýmsi druhem notové osnovy, do níž vpisujeme melodii svého života. Není v rozporu s každodenní činností, nepříčí mnoha drobným povinnostem či schůzkám, ale spíše se stává místem, kde každý čin nalézá svůj smysl, zdůvodnění a klid – v modlitbě.

Jistě, uplatňovat tyto zásady v praxi není jednoduché. Někteřímu tatínkovi či mamince, na které doléhá tisícero úkolů, se někdy zasteskne po předchozím životním období, kdy bylo snadné najít určitý časový rytmus a prostor k modlitbě. Pak ale přicházejí děti, práce, záležitosti rodinného života, stárnoucí rodiče...Člověk má dojem, že na to všechno nestačí. Tehdy mu prospěje, když pomyslí, že Bůh, náš Otec, který se musí starat o celý vesmír, ustavičně pamatuje na každého z nás. Proto také my na něj máme trvale pamatovat!

Dále můžeme připomenout, že v křesťanském mnišství se práci odjakživa projevovala veliká úcta, nejenom kvůli morální povinnosti zabezpečit sami sebe a druhé, ale též vzhledem k vnitřní rovnováze: pro člověka je riskantní, aby pěstoval natolik abstraktní zájmy, že by tím ztrácel kontakt s realitou. Práce nám pomáhá, abychom si udrželi kontakt s realitou, a sepjaté mnichovy ruce mají mozoly, neboť do nich bere lopatu a motyku. Když v Lukášově evangeliu (srov.10,38-42) říká Ježíš svaté Martě, že je třeba jen jedno, a sice naslouchat Bohu, nechce tím vůbec odsoudit službu, kterou tak usilovně vykonávala.

Na lidské bytosti je vše “podvojně” – naše tělo je symetrické, máme dvě paže, dvě oči, dvě ruce...Stejně tak se nazvám doplňují modlitba a práce. Modlitba, která je “dechem” všeho, zůstává živoucí kulisou práce, včetně těch momentů, kdy není jasně vyjadřována. Je nelidské být natolik zahlceni prací, že již nenacházíme čas na modlitbu.

Zároveň není zdravá taková modlitba, která se odcizuje životu. Modlitba, vzdálená od životní konkrétnosti, se stává spiritualismem anebo, ještě hůře, formalismem. Pamatujme, že Ježíš poté, co učedníkům na hoře Tábor ukázal svou slávu, nechtěl prodlužovat onen extatický okamžik, nýbrž sestoupil s nimi dolů a pokračoval v každodenní pouti. Onen zážitek se totiž měl vrýt do srdcí učedníků jako světlo a síla jejich víry a také jako světlo a síla do dnů, které měly přijít, pašijových dnů. Čas věnovaný prodlévání s Bohem tak oživuje víru, která nám pomáhá v konkrétnosti žít, a víra se pak zase sytí nepřetržitou modlitbou. Toto obíhání mezi vírou, životem a modlitbou udržuje plamen onoho ohně křesťanské lásky, jakou Bůh od každého z nás očekává.

A zopakujme si onu jednoduchou modlitbu, kterou je pěkné během dne opakovaně vyslovit. Uvidíme, jestli si ji ještě pamatujete. Všichni společně: "Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!" Ještě jednou: "Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšným!" Trvalé pronášení této modlitby vám napomůže ke sjednocení s Ježíšem.

39. Ježíšova velikonoční modlitba za nás

Katecheze papeže Františka při generální audienci na nádvoří sv. Damase 16. 6. 2021

Mk 14, 32-36

Dobrý den, drazí bratři a sestry! V této řadě katechezí jsme vícekrát upozornili na modlitbu jako jeden z nejvýraznějších rysů Ježíšova života. Ježíš se modlil, hodně se modlil. Během svého poslání se Ježíš hrouží do modlitby, protože dialog s Otcem je žhavým jádrem celého jeho bytí.

Evangelia dosvědčují, že Ježíšova modlitba nabývá na síle a hutnosti v hodině jeho utrpení a smrti. Tyto vrcholné události jeho života utvářejí ústřední prvek křesťanského hlásání, kérygma. Ony poslední hodiny prožívané v Jeruzalémě jsou srdcem evangelia nejenom kvůli tomu, že evangelisté tomuto vyprávění vyhrazení proporcčně širší prostor, nýbrž také vzhledem k tomu, že Ježíšova smrt a vzkříšení jsou jako blesk, který vrhá světlo na veškeré ostatní příhody jeho života. Ježíš nebyl jen lidumil, který se ujal lidského trápení a nemoci, nýbrž byl a je kýmsi mnohem větším. To vše je sice pravda, ale je zde něco víc! Není v Něm pouze dobrota, je zde cosi většího, spása – a to nikoli spása daného okamžiku, která mne zachraňuje z nemoci či neútěchy, nýbrž celistvá, mesiášská spása, která skýtá naději v konečné vítězství života nad smrtí.

Ve dnech posledních Ježíšových Velikonoc tedy spatřujeme Ježíše plně ponořeného do modlitby. Jak jsme slyšeli, v Getsemanské zahradě, kde se ho zmocnila smrtelná úzkost, je to modlitba velice vzrušená, a přesto se právě v tuto chvíli obrací k Bohu, kterého nazývá „Abbà“, Tatínku (srov. Mk 14,36). Toto slovo z Ježíšova jazyka – aramejštiny – vyjadřuje nekonečnou niternost a důvěru. Ježíš vnímá, že kolem něho houstne temnota, ale proniká jí za pomoci onoho slůvka: Abbà! Tati...

Také na kříži se Ježíš modlí. Ačkoli jej obestírá temné Boží mlčení, z jeho rtů ještě jednou splyne slovo: "Otče". Je to nanejvýš troufalá modlitba, poněvadž na kříži Ježíš vystupuje jako absolutní přímluvce. Modlí se za druhé, modlí se za všechny, včetně těch, kteří ho odsuzují, aniž by se kdokoli – s výjimkou nebohého zločince – postavil na jeho stranu. Všichni byli proti němu, anebo je to nezajímalo. Jedině onen zločinec rozpoznal jeho moc. "Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí" (Lk 23,34). Na vrcholu tohoto dramatu a za ukrutných bolestí duše i těla se Ježíš modlí slovy žalmů. Spolu s ubohými tohoto světa, zejména těmi, na které všichni zapomněli, pronáší tragická slova 22. Žalmu: "Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?" (v.2). Ježíš vnímal svou opuštěnost a modlil se. Na kříži se dokonává dar Otce, který dává lásku, naplňuje se zde naše spása. Ježíš také jednou zvolá "Bože můj!" a "Otče, do tvých rukou poručím svého ducha" (Lk 23,46). V oněch třech hodinách na kříži je tedy všechno modlitbou. V rozhodujících hodinách utrpení a smrti se tedy Ježíš modlí a ve zmrtvýchvstání Otec jeho modlitbu vyslyší. Ježíšova modlitba je intenzivní, jedinečná a stává se vzorem pro naši modlitbu. Ježíš se modlil za všechny, také za mne a za každého z vás. Kdokoli může vyslovit: „Ježíš se za mne na kříži modlil“. Ježíš komukoli z nás může říci: „Modlil jsem se za tebe při Poslední večeři a na dřevě kříže“. I v té nejbolestnější trýzni nikdy nejsme sami. Ježíšova modlitba je s námi. Zeptáte se: „A nyní, otče, zatímco nasloucháme, se Ježíš za nás modlí?“ Ano, ustavičně se modlí, aby nám jeho Slovo pomáhalo v další cestě, abychom vydrželi stát na sluníčku a modlit se. Modlí se za nás.

To se mi jeví jako to nejkrásnější, co bychom si měli zapamatovat. Jsme totiž u poslední katecheze z tohoto cyklu o modlitbě. Pamatovat na milost, skrze niž se nejenom modlíme, ale byli jsme takřkajíc „vymodleni“, přijati do Ježíšova dialogu s Otcem, ve společenství s Duchem svatým. Ježíš se za mne modlí: toto si každý z nás může vepsat do srdce a nezapomínat na to i v nejhorších okamžicích. Byli jsme začleněni do Ježíšova dialogu s Otcem ve společenství s Duchem svatým. Byli jsme zamýšleni v Kristu Ježíši a také v hodinu utrpení, smrti a vzkříšení bylo vše nabízeno za nás. A proto nám nezbyvá, než zachovat odvalu a naději v modlitbě i životě a v této odvaze a naději silně zakoušet Ježíšovu modlitbu a jít dál. Kéž je náš život oslavou Boha za vědomí, že se Ježíš za mne modlí k Otci.

Obsah

1. Tajemství modlitby.....	3
2. Křesťanská modlitba	3
3. Tajemství Stvoření.....	4
4. Modlitba spravedlivých.....	5
5. Modlitba Abraháma	6
6. Modlitba Jakuba.....	7
7. Modlitba Mojžíše	8
8. Modlitba Davida.....	9
9. Modlitba Eliáše.....	10
10. Modlitba Žalmů – 1. část.....	11
11. Modlitba Žalmů – 2. část.....	12
12. Ježíš, muž modlitby	13
13. Ježíš, učitel modlitby	14
14. Vytrvalá modlitba.....	15
15. Panna Maria, žena modlitby	16
16. Modlitba rodící se církve.....	17
17. Požehnání.....	18
18. Prosebná modlitba	20
19. Přímluvná modlitba.....	21
Vánoční	22
20. Modlitba díkůvzdání.....	23
21. Modlitba chvály.....	24
22. Modlitba za jednotu křesťanů.....	25
23. Modlitba s Písmem svatým	26
24. Modlitba v liturgii.....	27
25. Modlitba v každodenním životě.....	28
26. Modlitba a Trojice – 1. část.....	29
27. Modlitba a Trojice – 2. část.....	30
28. Modlit se ve společenství s Marií.....	31
29. Modlit se ve společenství svatých.....	32
30. Církev jako učitelka modlitby	33
31. Ústní modlitba je naší kotvou	34
32. Rozjímavá modlitba.....	35
33. Kontemplativní modlitba	36
34. Boj o modlitbu.....	37
35. Roztržitost, vyprahlost a omrzlost v modlitbě	38
36. O jistotě, že jsme byli vyslyšeni.....	39
37. Ježíš se modlí za mne	41
38. Vytrvat v modlitbě.....	42
39. Ježíšova velikonoční modlitba za nás.....	43